

קובץ גליונות

פרשת נח

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א
במשא המרכזי בכינוס ההיסטורי בהשתתפות מאה ראשי ישיבות
למען רשימת יהדות התורה שסימנה ג'

מצורף גליון חדש

היו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות"

"נספר תהליך"

נשמה לקבל מהקוראים החשובים

סיפורים וחזוקים

בענייני אמונה והשגחה

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בכני ברק, לחיות על הסאק!

03-900-9944

עיר	הדלק"ג	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	5:18	6:30	7:09
בני ברק	5:32	6:31	7:05
קרית ספר	5:27	6:30	7:08
בית שמש	5:17	6:30	7:08
אופקים	5:27	6:32	7:08
חיפה	5:24	6:29	7:05

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• ד' חשון נח	• י"ד טבת ויחי	• כ"ה אדר ויקהל	• בחוקותי	• מסעי
• י"א חשון לך לך	• כ"א טבת שמות	• פקודי	• כ"ט אייר במדבר	• ד' אב דברים
• י"ח חשון וירא	• כח טבת וארא	• ג' ניסן ויקרא	• ז' סיון חג	• י"א אב ואתחנן
• כ"ה חשון חיי	• ו' שבט בא	• חג הפסח	• השבועות נשא	• ב' אלול שופטים
• שרה	• יג שבט בשלח	• כ"ד ניסן שמיני	• י"ד סיון בהעלתך	• ט' אלול כי תצא
• ב' כסלו תולדות	• כ' שבט יתרו	• א' אייר תזריע	• כ"א סיון שלח	• ט"ז אלול כי תבא
• ט' כסלו ויצא	• כ"ז שבט	• מצורע	• כ"ח סיון קרח	• כ"ג אלול נצבים
• ט"ז כסלו וישלח	• משפטים	• ח' אייר אחרי	• ה' תמוז חקת	• וילך
• כ"ג כסלו וישב	• ד' אדר תרומה	• קדושים	• י"ב תמוז בלק	• א' תשרי ר"ה
• ל' כסלו מקץ	• י"א אדר תצוה	• ט"ו אייר אמור	• י"ט תמוז פינחס	• וי"כ
• ז' טבת ויגש	• י"ח אדר כי תשא	• כ"ב אייר בהר	• כ"ז תמוז מטות	• חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למייל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

זכה דורנו לדברים מיוחדים שלא היו מקודם, ואחד הדברים המיוחדים שבו הוא סדרי הליל שבת המתקיימים בבתי הכנסיות, ובפרט בלילות שבת של ימי החורף הארוכים, אם היו אומרים לנו לפני עשור האם יבוא יום ובליל שבת בתי הכנסת יהיו מלאים מפה אל פה, ודאי היינו מסובבים את האצבע וכו', אבל זו המציאות בהרבה מקומות, ולקראת זמן חורף הבלע"ט פנינו לא' הרבנים שליט"א אשר הקים דבר זה בבית הכנסת "אשכנז" שיכון ג' בבני ברק לפני יותר מעשור שנים לשמוע ממנו ולהחכים בדבר זה.

בזכות מי דבר זה הוקם אצלכם בשכונה?

האמת היא שהדבר קם בזכות אדם שאיני יודע את שמו מהעיר רחובות, ואפרש כונתי, לפני יותר מעשור שנים הדבר התחיל לקרום עור וגידים בעיר בני ברק, והיה ברצוני לעשות כן גם בקהילתנו אבל הפחד והחשש מדבר חדש מנעו מדבר זה לקום, ובסייעתא דשמיא הייתי בשבת בראשית בעיר רחובות ובליל שבת הלכתי לבית הכנסת אחרי הסעודה וראיתי שקיים שם סדר ליל שבת ברוב עם, וזה הביא לי גם את הכח לעשות כן אצלינו בשכונה, ונמצא שכל הזכויות של אלפי שעות הלימוד שנוצרו מכח הסדר שמורות גם לאותו אדם שעשה זאת ברחובות והוא כלל אינו מודע לשכר הרב שיקבל על כך לעתיד לבא.

איך למעשה נוצר בסוף הסדר?

כאמור לאחר שכבר החלטתי לעשות זאת עדיין חששתי איך עושים וכו', ושוב בסייעתא דשמיא מופלאה פגשתי באותו שבוע אברך מהשכונה שלבו חם לכל דבר שבקדושה וכשהצעתי בפניו את הרעיון מיד התלהב ואמר שהיות ובני ביתו יש להם בבית קייטרינג הוא מוכן לקחת על עצמו לתרום כל שבוע קוגל ללומדים, כמו"כ התרמתי בעל חנות על תרומה של שתיה (ודרך אגב עד היום הוא תורם בשמחה כל שנה), והדפסנו מודעות גדולות ומאירות על קיום הסדר.

האם לא היה לכם חשש שזה לא יצליח וכדומה?

האמת שדי חששנו, וכמו"כ כדרכם של אנשים שאין פרצופיהם ודעותיהם שוים היו כאלו שאמרו ליל שבת זה זמן להיות בבית עם הילדים וכל כיו"ב, אמנם על אף החששות הסדר התחיל ועד היום הוא ממשיך בכל שנה ושנה.

כמה אנשים משתתפים בסדר?

בס"ד הענות מרובה וישנם שעות בליל שבת שמי שנכנס ומסתכל חושב שכעת ליל שבועות, וקורה פעמים רבות שמגיעים אנשים ממקומות אחרים (כגון לשולם זכר, או סתם אורחים) ואינם מאמינים למראה עיניהם שאולם בית המדרש מלא מפה לפה כפשוטו.

איזה דברים יכולים לגרום ולמשוך אנשים להגיע בליל שבת שיש הרבה אנשים עייפים מכל השבוע?

האמת שאפילו שאנשים עייפים אבל רוב אנשים לא הולכים לישון מיד בתחילת הלילה והזמן סתם נמרח, ורק שללא שיש סיבה לצאת אדם נשאר בבית, אבל כשיש לאיפה להגיע לעשות שטייגען כולם רוצים.

דבר נוסף שחשוב לזה, אצלינו בבית כנסת מתחילת קיום הסדר הבאנו כיבוד עשיר בליל שבת שכולל שתיה, עוגיות, ובנוסף לכך קוגל חם וטרי, והאמת שהיה זמנים שזה קצת עשה לכלוך מרובה והפסקנו אם זה כמה שבועות, אבל אז שמעתי מכמה אנשים שהילדים שלהם מחכים כל השבוע לקוגל בליל שבת, ובזכות זה הם גם סוחבים את האבות שלהם, ומאז החלטנו ששורה יותר לעשות מאמץ איך שהוא לשמור על הנקיון ולא להפסיק את זה.

מה יש לך להגיד לאלו שעדיין לא קיים אצלם הדבר הזה?

מי שעדיין לא קיים במקומו הדבר הזה ורוצה לזכות בזכויות שאין להם סוף של אלפי שעות לימוד תורה, בקצת מאמץ יכול לארגן מודעות בצורה מושכת וכו' וכן תרומה מאנשים שאכפת להם לכיבוד וכו"ב, ובטוח שרק כשיתחיל הוא כבר יראה איך אנשים רוצים להגיע ובית המדרש יהיה מלא מפה לפה.

מערכת "קובץ גליונות" יוצאת כעת במיזם חדש כל מי שקיים בשכונתו או עתיד לקום סדר כזה בלילות שבתות החורף ישלח את הפרטים לכתובת המערכת במייל k.gilyonot@gmail.com ובס"ד בגליון של פרשת לך לך (שבו כבר יהיה שעון חורף ולילות שבת ארוכים) יפורסמו המקומות, כמו"כ מי שיש בידו רעיונות או מודעות בנושא זה ויש בזה תועלת הרבים ישלח לכתובת המערכת,

♦ לשמחת לב תופשי התורה ♦

הגנו להודיע כי יצא לאור מהדורה נוספת
של ספר

חדושי רבנו הגרי"מ

על התורה ומאמרים

מאת

רבנו שר התורה

מרח הגאון האדיר

רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצוק"ל

חוזרים לשלש יבגש עם דרשו

עם תחילת זמן חורף, חוזרים ללימוד בחשקת התורה בהיכלי הישיבות והכוללים בחדוותא דאורייתא ומוסיפים בעמל וקנין התורה במסגרת תכניות דרשו המעניקים מסגרת ומחייב למבקשים ולשואפים לעלות במעלות ידיעת והבנת התורה

כ"ב ניתן להצטרף ללא רישום מוקדם
 לתכניות 'דרשו' החודשיות:

קנין תורה

מבחי ה'דף היומי בבלי'

המבחן הבא ביום שישי א' בכסליו

על כתובות מדף קז.

סוף המסכת ונדרים עד דף כה:

הדף היומי בהלכה

מבחי ה'משנה ברורה'

המבחן הבא ביום חמישי ל' בחשוון

וביום שישי א' בכסליו

על משנה ברורה: מסימן נ"ח עד סימן ס"ז

מוסר: שמירת הלשון חלק א' שער

התבונה פרק י"ג "זוה לשון" עד שער

התורה פרק ב' "ואיתא במדרש"

קנין חכמה

מבחי לימוד המוסר

המבחן הבא ביום חמישי ל' בחשוון

וביום שישי א' בכסליו

על חובת הלבבות שער התשובה פרק ד'

- שער התשובה סוף פרק ט

חדש!

קנין ירושלמי

לבקשת לומדי תלמוד ירושלמי, לקראת
 המחזור החדש נוספה תכנית לימוד ומבחנים
 'הדף היומי בתלמוד הירושלמי'

מתחילים:

ביום שני כ' בחשוון תשפ"ג

מסכת 'ברכות'

המלגה המרבית בסך

400 ש"ח למבחן

לרישום והצטרפות

בעמדות 'נדרים פלוס'

ניתן לשמוע את פרטי וכללי

התכנית בקו השיעורים של 'דרשו'

077-2222666 שלוחה 4 < 2

דת הכולל

לימוד הש"ס בימי הכולל
 לא כולל ימי שישי, שבת ובין
 הזמנים

מתחילים:

מסכת נדרים

...

לרישום והצטרפות

בעמדות 'נדרים פלוס'

לרישום קבוצות וכוללים:

esrigi@gmail.com

לפרטים נוספים

הרב חיים קרייזר

052-7179048

תבונת ש"ס

לימוד הש"ס בעיון קל
 בשני מסלולים: גמ' רש"י תוס'
 או גפ"ת עם דברי הראשונים
 והאחרונים הנוגעים לעיקר הסוגיא

מתחילים פרק:

שור שנגח את הפרה

בבא קמא

•

לרישום והצטרפות

בעמדות 'נדרים פלוס'

לרישום קבוצות וכוללים:

shas5609000@gmail.com

לפרטים נוספים אודות

תמריצים לראשי החבורות

ולומדיהם: הרב חיים טופר

050-4128780

ילכו מחיל אל חיל בעיון הלימוד ובקנין ידיעת התורה וכלימוד ההלכה והמוסר

בני ברק	בית הרב זצוק"ל	רחוב רש"ש 23	ביתר עילית	משפחת מלאכי	המגיד ממעורקט 14
אלעד	משפחת יונגר	שמעון בן ששון 7/8	ירושלים	משפחת פרידמן	סנהדריה מורחבת 116 גרם
בית שמש	משפחת היילר	אורשטיין 11	מודיעין עילית	משפחת שטיגל	סמילת יוסף 21

03-308-5000

גיליון מס' 491 פרשת נח
תשפ"ב שנה אחת עשרה

לע"נ מרת שרה פעשא ע"ה מילר
בת הרב רפאל זבולון ז"ל חרל"פ
נפטרה בש"ק ז"ך תשנ"ב תנצב"ה
הונצח ע"י ארגון 'ורפא'
שע"י בני המשפחה

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"זמן תפילה"

רבינו זללה"ה היה מזדרז תמיד לבוא לבית הכנסת בתחילת זמן התפילה ממש, וכמעט ולא ראוהו מאחר כלל, וכמו שכתב בספר ארחות ישר [שהוא ספר תולדותיו, וכולו ממיצוי מידותיו] ערך תפילה, שאמרו בברכות (מ"ג ב') ת"ח אל יכנס באחרונה דקרו ליה פושע ועצל, ולעת"ל יקראוהו כולם בשם הפושע והעצל ואוי לה לאותה בושע וכלימה וכו' עיי"ש, וזמן תפילה שחרית כותיקין בבית הכנסת כיום הוא 25 דק' לפני הנץ [שבלוח לא"י של ר' מיכל, עם ההתאמות הנדרשות להתאמה לאופק ב"ב] ומטבת תשל"ג הוסיף רבינו והקדים עוד י' רגעים קודם התחלת התפילה כדי לקיים תקנת אביו הגדול בעל הקה"י זצ"ל לקרות מתוך הקלף י' פרקים בכל יום.

אכן בשבת היה שונה מנהג רבינו זצ"ל, ותמיד היה מגיע כשהש"ץ אחז באמצע פסוקי דזמרה של שבת, אף שה' חוזר מוקדם מאד מהטבילה במקווה, ויהי לפלא. ובאמת לא ידוע לי אם שאלו את רבינו זצ"ל על מנהגו זה, אבל נאמרו בזה שתי סברות, האחד הוא דברי הרמ"א (סי' רפ"א ס"א) שנוהגים שבשבת מאחרין יותר לבא לבהכ"נ מבחול, משום דבתמיד של ימות החול נאמר בבקר ואצל שבת נאמר וביום השבת דמשמע איחור, וכתב המ"ב (סק"א) דמ"מ גם בשבת מצוה למחר לקרוא ק"ש כותיקין, ולאדם מהשורה א"א לקיים שניהם שהרי אם מתפלל כותיקין חייב להקדים בשבת שמוסיפים עוד מזמורים, וכ"כ בס' אלא ד' אמות (פל"א ס"ד) בשם רבינו זצ"ל דהמתפלל ותיקין אין יכול לאחר, אכן רבינו הכ"מ שהיה מקדים ביום חול להגיע כ-35 דק' לפני הנץ, היה שפיר יכול לקיים שניהם ולהתעכב קמעה ולבוא אחר שיעור זמן זה, ועדיין לבוא בהשכמה ראויה.

והסברא השניה ששמעתי בזה מהגר"י ברמן שליט"א, שלא הוה ניחא לרבינו להתעטף בטלית קודם זמן משיכיר בלא ברכה, אחר שהוא פלוגתא הרא"ש והרמב"ם אם מברכים בלילה כמש"כ בשו"ע סי' י"ח ס"ב [ועי' בזה בדעת נוטה ציצית סי' תרט"ז, וע"ע שם הערה 718 מה שהביא מס' מעורר ישנים], ולא רצה רבינו לילך לבית הכנסת בלא טלית כיון שהזוהר (ח"ג דף רס"ה א') מזהיר ע"ז שמעיד עדות שקר בגופו וכמש"כ הרמ"א (סי' כ"ה ס"ב) שיש להתעטף אף בט"ג מקודם, וכן נהג מרן החזו"א זללה"ה כמש"כ רבינו בהנהגותיו, לכן המתין בביתו עד שיגיע זמן ציצית (שהוא 45 דקות קודם הנץ לדעת רבינו, וכמבואר בד"נ סי' תרמ"ח וסי' תרמ"ט) ואז נתעטף ויצא.

מדור זה מוקדש לע"נ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

ספרים אלו ועוד ספרים שיצאו לאור
על רבינו זצוק"ל (להדבק, החובות, אלא,
שגדל בתורה, שבענו מטוביך, ומתוק
האור)

ניתן להזמין דרך הפצת הספרים שע"י

מערכת "קובץ גליונות"

במס': 053-3145900

משלוח חנם בכפוף למוקדי ההפצה

ברחבי הארץ

הספר החדש "שיח שידוך" ובו הרחבה לפרקי הנהגה
הנכונה כיצד לחפש שידוך, הזמן הנכון, דיני השדכן, מה
לבדוק בחתן ומה יש לחפש בכלה, עניני יחוס, אודות
'דור ישרים', ההתחייבות כספיות - עד כמה, מעוכבי
שידוך, עניני שמות החתן והלכה.

והחשוב ביותר: מאות תשובות חדשות ממון רבינו
הגר"ח קניבסקי שלא נדפסו מעולם, בעניני שידוכין.

מחיר הספר: 40 ₪

הופיע ויצא לאור הספר "חיי תורה"

שביבי דרך, עובדות ומעשה רב,

מחיייו של מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מסודרים לפי סדר פרשיות התורה

מלווה במאות תמונות נדירות וחדשות.

מחיר הספר: 60 ₪

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✡ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ב. לרפואה ולהצלחה וכו'. נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושונות מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מְדוּר שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְׁבּוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה

פֶּרֶשֶׁת לֶךְ - הַגָּאון רַבִּי דּוֹב בַּעְרִישׁ וְיִידֵעֶנְפֶּלְד גַּאב"ד מְשַׁעְבִּין (י' חשוון)

פֶּרֶשֶׁת וִירָא - הַגָּאון רַבִּי רַאובֶּן כֶּץ רַאב"ד פֶּתַח תְּקוּהָ וּבַעַל דָּגַל רַאובֶּן (י"ז חשוון)

פֶּרֶשֶׁת חֵי שֵׁרָה - הַגָּאון רַבִּי נֹתָן צַבִּי ב"ר מֵרְדֵּכִי שׁוּלְמָן (י"ח חשוון)

נִשְׁמַח לִקְבֹּל מִקּוֹרְאֵינוּ הַנֶּאֱמָנִים מִסַּמְכִים, תְּמוּנֹת, עוֹבְדוֹת וּמַעֲשִׂיֹת הַקְּשׁוּרִים לַהֲנִי

הַגָּאון הָאֲדִיר רַבִּי אַבְרָהָם גִּנִּיחוּבְסְקִי זצ"ל

נֶעֱרַץ מְאוֹד

רבי אברהם זצ"ל היה מגיע לעיתים תכופות אל רבינו. אם כדי לברר שאלה שהתעוררה לו ואם כדי להתחסד עם פלוני שנבון באיזה ענין ונכנס איתו להציג את שאלתו, בכל פעם היה קד ביראה ויוצא בהכנעה. רבינו הכירו היטב והיה מכבדו מאוד, ופעם התבטא עליו 'הוא תלמיד חכם גדול'. בכתביו של רבי אברהם שהשאר אחריו נמצאים מאות פסקי הלכה והוראות ששמע מרבינו, והמה מפוזרים באלפי שיעורים שמסר בעשרות שנותיו.

וכן העיד בן רבינו הגרא"ש, שכבר מצעירותו של ר' אברהם היה פונה אליו ומעביר דרכו שאלות אל רבינו, ולעיתים רבות שוחח עמו בטלפון לבקש שיכניס אנשים שונים לרבינו.

אתה הברכה בעצמה

סיפר ר"א בן יעקב: לעיתים היה ר' אברהם נוהג להביא אנשים שזקוקים לשיעור בפני רבינו על מנת לקבל את עצתו וברכותיו. ובאחד הפעמים אחרי שהציג את האנשים ביקש ברכה לעצמו, נענה רבינו: אתה לא צריך ברכה, אתה הברכה בעצמה (ס' אגן הסהר ח"א עמוד 116).

הגר"א גניחובסקי מתכבד בברכות
בברית מילה שרבינו שימש כסנדק

חמור לרכב עליו

באחד משיעוריו סח בהתפעלות על רבינו ה'דרך אמונה', איך שהרבה פעמים כשנותן תשובה שלשואל קשה לקבלה, הרי הוא אומר לו את הדברים בצורה מבדחת כדי להקל מעליו לקבל את ההוראה. ודוגמא לדבר הביא, על בחור שרצה לעשות 'רשיון' לנהוג ברכב, כי טען שהנסיעה ברכב תביא לו לפורקן מתחים, הגר"א אברהם הלך עם הבחור ואביו אל רבינו, והשיב רבינו, שהוא מבין את הצורך בענין, אבל הוא מיעץ לו שבמקום לקנות רכב, יקנה חמור וירכב עליו וינהיגו, וגם בזה יהיה פורקן למתחיו.

וכאשר ירדו מבית רבינו, אמר הבחור ש'בודאי ר' חיים התכוין לאשר לו את הענין אלא שאמר את דבריו בדרך בדיחות', ואילו ר' אברהם טען שבבודאי רבינו לא התכוין להסכים. החליטו לחזור על רבינו ולשאול אותו שוב למה התכוין, והפעם תשובתו היתה ברורה, הוא ענה שהתכוין בדווקא לחמור ולא לרכב, שכן גם לאברהם אבינו היה חמור שרכב עליו... (אגן הסהר ח"א עמוד 207).

רבי אברהם גניחובסקי

ההלכה שלא קיים...

מסופר שפעם שוחחו עם הגר"א אברהם אודות חביבות המצוות של רבינו, נענה: את כל התורה קיים כבר ר' חיים מלבד דבר אחד שהוא דינא דגמרא, ואותו הוא לא הצליח לקיים מעולם, והוא דברי הגמרא בברכות דף ה' פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה...

כיצד מכבדין...

סיפר הגר"א אלי' מן סיפור נפלא: (י"ג ניסן תשס"ד) רבנו הי' באמצע לטעום פת שחירית, ולפתע בפתח הדלת נראתה דמותו ההדורה של הגר"א גניחובסקי. ואמרתי לרבנו שהוא כאן.

ואמר לי רבנו: אני באמצע האוכל, והוא תלמיד חכם וצריך לקבלו מיד, אבל הוא ירגיש לא נעים שיחשוב שמפריע לי באוכל, לכן תאמר לו שאני אוכל ועוד כמה דקות אתפנה אליו.

הביא לו את תפילין אביו

פעם היתה לו שאלה על כשרות התפילין שלו, וכשהגיע לשוחח עליה עם רבינו, מיד הוציא לו רבינו את התפילין השניות שלו, שהיו שייכות לאביו מרן הקהילות יעקב, ואכן הגר"א הניח אותם עד שקנה תפילין חדשות.

טובה לעצמי או טובה לר' חיים

תלמיד אחד אמר פעם לרבי אברהם 'איני עולה לר' חיים לבקש את ברכתו כי תור ארוך של אנשים לפניו, ואני חס על זמני, ואדרבה אני עושה טובה להגר"ח שאיני עולה אליו'.

הגיב לו ר' אברהם: חייך קודמין. כלומר, השיקולים האלה אינם נכונים כי עליך לדאוג לעצמך לקבל את ברכת הצדיק (אגן הסהר ח"ב עמוד 49).

בנו של ר' אברהם מגיש לרבינו ספר מחידושי

מתשובתו למדין מה שלא כתוב

מסופר שפעם אחת נכנס רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל מראשי ישיבת כוכב מיעקב - טשעבין לשאול את רבינו שאלה בדיני קדימה בברכות, דהנה אחד מהכללים בקדימה זה שהגדול קודם אז הוא שאל האם הולכים בזה בנפח או במשקל והביא כמה דוגמאות למשל פלפל הוא גדול אבל חלול בפנים ואבוקדו הוא מלא כולו אבל יש גרעין גדול בפנים והאריך להסביר את שאלתו. כשסיים את דבריו שאל אותו רבינו, מה זה אבוקדו?

כששמע רבי אברהם את תגובתו, הוא פנה מיד אל הסובבים ואמר, שמעתם מה הרב אמר כעת? הוא אמר שבכל התורה כולה לא מוזכר אבוקדו.... כי אם היה מוזכר הוא היה יודע מה זה!... (הספר החדש 'חיי תורה').

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ההצבעה – הכרזה שהשם הוא האלוקים

עוד מעט יהיו בחירות. מה העיקר והכוונה בהצבעה לנציגים החרדים, ומה המטרה של הנציגים החרדים בכנסת? המטרה היא שיהיה על פי התורה. שיהיה חינוך על פי התורה, כשרות על פי התורה, ומידות טובות. והמטרה של הנציגים בכנסת היא לעמוד על המשמר.

זאת אומרת זה קידוש שם שמים, הנציגים עוסקים בקידוש שם שמים, שהשם הוא האלוקים, שיש לנו תורה מן השמים, קיבלנו תורה מסיני ואנחנו רוצים לקיים אותה, ובשביל זה אנחנו שולחים נציגים לכנסת, לקיים את מה שהתורה מחייבת, וזו הכרזה שהשם הוא האלוקים וקידוש שם שמים, כל הצבעה עבור הנציגות החרדית היא הכרזה שהשם הוא האלוקים!

לכן החיוב להצביע זה חיוב של קידוש השם, מלך מלכי המלכים רוצה את כבודו, כבוד שמים, שזה תכלית הבריאה, כמו שאמרנו בסוף פרקי אבות: כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שטאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי וני, המטרה של כל הבריאה היא לכבוד שמים, וזה לטובת הברואים, שיהיה להם הזכות לעשות כבוד שמים, ומי שעושה כבוד שמים מכריז שהשם הוא האלוקים ומקדש שם שמים, אבל מי שנמנע, מי שלא מצביע, מלך מלכי המלכים רוצה שיכבדו אותו והוא לא מכבד אותו.

ולכן החיוב הוא לא רק כל אחד לעצמו, אלא גם מי שיכול להשפיע על אחרים, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יט) כי מי שהוא עבד נאמן לאדונו, משגיח גם על כל העבדים שיעשו את העבודה מה שהאדון צריך. לכן גם להשפיע על אחרים זה חיוב של כבוד שמים, 'מה השם דורש ממך'.

ואם יש למישהו איזה טענות על הנציגים, טענות אישיות, זה לא סיבה שלא להצביע. יש לך טענות אבל זו לא סיבה שלא להצביע עבורם, כי אתה מצביע עבור כבוד שמים! ולא עבור הנציגים, ולא עושים בזה טובה לנציג, אלא הנציג עושה כבוד שמים, ואנחנו מצביעים לכבוד שמים, לקדש שם שמים.

לכן מי שלא מצביע הוא מזלזל בכבוד שמים, ומזלזל במלך מלכי המלכים הקב"ה. ומי שמצביע או משפיע על אחרים שיצביעו הוא מקדש שם שמים ומכבד את המלך. זהו בקיצור בנוגע לענין הזה.

עסק התורה יומם ולילה מקיים העולם

והנה אנו נמצאים עכשיו אחרי שמחת תורה, שהוא זמן של שמחה בתורה, ונתבונן במעלת מי שעוסק בתורה. שנינו בפרקי אבות (א, ב) על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים, ושלושה דברים היינו כמו שולחן של שלוש רגליים, שאם חסרה רגל אחת השולחן נופל, כך העולם קיים ועומד על שלושה דברים אלו, והדבר הראשון הוא תורה, עסק התורה, ועבודה זה אמונה ועבודה שבלב זו תפילה, וגמילות חסדים בין אדם לחברו.

ועל תורה יש פסוק מפורש (ירמיה לג, כה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיי", היינו שאם לא היה הברית, שהיא התורה, אם לא היו עוסקים בתורה יומם ולילה, אזי כל צבא השמים וכל הארץ היו בטלים, ולא הייתה כל הבריאה! כי כל קיום הבריאה הוא על ידי עסק התורה יומם ולילה, וכמו שהארץ נפגש החיים (ש"י יא ועוד) שאם היה רגע אחד שאין עסק התורה, בלי הכבוד שמים של עסק התורה, העולם לא יוכל להתקיים.

ולכאורה הרי אחרי קבלת התורה, כל כלל ישראל היו ששים ריבוא יחד במקום אחד, וכי הם לא ישנו בלילה, או שלמדו במשמרות! לא ידוע על דבר כזה שלמדו אז במשמרות, אלא הם ישנו, ואם כן היכן היה עסק התורה יומם ולילה, הרי בלילה לא למדו, וכיצד נתקיים העולם.

השינה ככוונה לצורך עסק התורה

אלא הביאור על פי דברי הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שהביא דברי המשנה באבות (ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, וביאר בזה הרמב"ם דהיינו כגון אם אדם ישן לשם שמים, כי אם לא יישן הוא יהיה עייף מחר ולא יוכל לקיים את כל התרי"ג מצוות, ובשביל הכבוד שמים של התרי"ג מצוות הוא חייב לישון, אם כן השינה שלו היא חיוב בשביל כבוד שמים.

ואם הוא לא היה הולך לישון היה יכול לשבת ולדבר דברים בטלים, או אפילו היה יכול גם ללמוד עד מאוחר, אבל אחר כך מחר הוא יישן כל היום ולא יוכל לעשות כבוד שמים, ואם כן השינה היא לצורך כבוד שמים, ואם זוהי כוונתו "נמצאת שינה שלו עבודה למקום", כך לשון הרמב"ם, שהשינה של האדם הזה היא עבודה למקום, והוא עובד את השם עם השינה, כי המטרה והכוונה של השינה היא כדי לקיים את התרי"ג מצוות וכל מה שהוא חייב לקיים, תורה ותפילה וכל המצוות, וגם השינה היא עבודת השם.

ולכן גם בדור המדבר, הם אמנם ישנו בלילה, אבל למה ישנו? כדי שיוכלו מחר לעסוק בתורה, שגם בדור המדבר מה עשו כל היום, ישבו ועסקו בתורה עם משה

רבינו ואחר כך הכהן, כמו שמוא בגמרא (עירובין נד) כיצד סדר משנה שלמדו תורה מפי משה רבינו עם אהרן ובניו והזקנים, וכל היום עסקו בתורה, ובלילה ישנו כדי שיהיה כוח מחר לעסוק בתורה, ובני דור המדבר מקבלי התורה הרי היה להם אמונה שלמה, ובדאי זו הייתה כוונתם בשנתם, לצורך המשך עסק התורה ועבודת השם, ואם כן גם מה שישנו נחשב לעבודת השם, ואיזו עבודת השם? מה שעתידיים לעסוק למחר, ואם ישנים לשם תורה, אזי גם השינה נחשבת לחלק מהעסק בתורה, כי היא ההכנה לתורה.

נמצא שעסק התורה כולל לא רק את הלימוד עצמו, אלא גם השינה בשביל עסק התורה, שאם זוהי המטרה של השינה הרי הוא נחשב שעוסק בתורה גם בשעת השינה, וכמו שכתב הרמב"ם 'נמצאת שינה שלו עבודה למקום', שעובד את השם עם השינה, ואיזו עבודה? תלוי לצורך מה הוא ישן, אם ישן לשם תורה הרי זה נחשב כעסק התורה, ואם ישן בשביל תפילה זה נחשב כתפילה, וכן אם ישן בשביל מעשים טובים אחרים, כל המעשים הטובים שהוא ישן בשביל שיהיה לו כוח לעשות אותם, נחשב גם בשעת השינה שהוא כבר עוסק באותם המעשים הטובים, כי השינה היא ההכנה והכשר המצוה, והוא הולך לישון לצורך המצוה, ומי שהולך לעשות מצוה נקרא עוסק במצוה.

וממילא גם בדור המדבר, לא היה אצלם זמן שאין זכות התורה, כי גם כשהלכו לישון היה כוונתם כדי שיוכלו לעסוק בתורה ולקיים כל תרי"ג מצוות, ונחשבו בזה כעוסקים בתורה גם בשעת השינה.

אכילה וכל צרכי הגוף לשם שמים

וכך גם כשאדם אוכל, מה הכוונה ומדוע אוכלים, אמנם כן הגוף צריך לאכול, אבל למה הוא חייב לאכול? כדי שיהיה לו כוח לתרי"ג מצוות! ואם אדם אוכל כדי שיהיה לו כוח לקיים את מה שהוא חייב, אזי הוא האכילה נחשבת לעבודת השם, ונחשב כמו שהוא עוסק בתורה ובתפילה ובמעשים טובים גם בשעת האכילה, וזה תלוי מה המטרה והכוונה של האכילה.

וכן כל צרכי הגוף שאדם עושה, כתוב בספר החינוך (תפח) שהגוף צריך ארבעה דברים: מזון – אכילה ושתיה, וכן שינה, וגם מנוחה חוץ משינה, וגם שמחה, להיות עם מצב רוח טוב, שזה נותן כוח ובריאות, כמו שכתוב (משלי יח, יד) ורוח איש יכלכל מחלתו, ואם עושים את כל הדברים האלו לשם שמים, בשביל כל המטרות של עבודת השם שיעשו אחר כך, זה נחשב כבר עכשיו כעבודת השם, וכמו שמקיימים כבר עכשיו את אותם המטרות.

ולכן גם בתורה זה נחשב שיש עסק התורה יומם ולילה. וגם בשעה שעוסקים בכל צרכי הגוף, זה תלוי בכוונה, כל יחיד ויחיד לפי כוונתו, אם הכוונה היא בשביל עסק התורה ובשביל שיוכל לקיים את כל מה שהוא חייב.

אין שום סיבה להחשיב עצמו

והנה כשאדם עושה את כל מה שהוא חייב לעשות, לפעמים הוא מחשיב את עצמו בזה, ומרגיש: אני אדם מושלם ובעל מדרגה, כך אדם יכול לחשוב, וזה היצר הרע שמפתה לחשוב כך, שאני עושה כבוד שמים, ואם כן אני אדם חשוב... ומחשיב את עצמו, אבל כבר נאמר (משלי טז, ה) 'תועבת השם כל גבה לב', ומה שמחשיב את עצמו זה תועבה, תועבת השם רח"ל.

ובחובות הלבבות (שער הכניעה פ"ט) כתב שאדם שעושה מעשים טובים, צריך לשמוח אבל לא להרגיש חשיבות בהם, כי אם ירגיש חשיבות זה גאוה שהיא תועבת השם, ולכן צריך שלא להחשיב את עצמו, אלא רק לשמוח שיש לו אפשרות לעשות מעשים טובים, ולשבח את הקב"ה שנתן לו אפשרות לעשות מעשים טובים, ולהודות להקב"ה על הסייעתא דשמיא שנתן לו, כי זה לא מגיע לו, והכל חסד ורחמים מן השמים.

כל הכוחות שיש לאדם, שום כוח אינו מעצמו, אלא הכל מן השמים, וגם כל נשימה ונשימה, איך הוא חי ונושם, ומי מחיה אותו בכל רגע? הקב"ה מחיה אותו! והוא כמו עני שאין לו כלום וקיבל צדקה ממישהו, וכי יחשיב את עצמו בזה? כך האדם אין לו מצד עצמו שום כוח עצמי, אלא הכל מן השמים.

ואם מן השמים לא היו מרחמים עליו לא היה לו כלום, והוא כבר לא היה חי בכלל ולא היה קיים, אבל הקב"ה רוצה לזכות את הברואים בכבוד שמים ולכן הקב"ה עושה לו טובה ונותן לו חיים וכוה, וכמו עני שמקבל צדקה ממישהו שיהיה לו מה לאכול, וכי שייך שיחשיב את עצמו, כך גם הכוחות שיש לאדם, מהיכן יש לך כוח? יש אחד שמרחם עליך ונותן לך כוח לפעול, וכי יש לך איזה חשיבות? הרי אתה תלוי במי שמרחם עליך!

לכן באמת אין שום סיבה שאדם יחשיב את עצמו, מפני שכל הכוחות שיש לו זה מן השמים, מכוח רצון השם, ואם השם לא היה רוצה לא היה לו שום כוח, רק חשם מרחם עליו ונותן לו כוח, והכל חסד ורחמים מן השמים, וכל איזו מעלה שיש לאדם, כגון שכל וחכמה, או כישרונות, זה השפעה מן השמים כל רגע

ורגע, שמן השמים מרחמים עליו ונותנים לו, וכמו עני שמקבל צדקה, נותנים לו את החיים בכל רגע ורגע, וכי זה מגיע לו!!

וכבר אמרו חז"ל (ויקרא רבה כז, ב) על הפסוק "מי הקדימני ואשלם" מי קילס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית זכר, ע"כ. והיינו שהקב"ה אומר: מי נתן לי משהו שאני חייב לשלם לו, כגון כשאדם עושה מזוזה, מהיכן יש לו בית ומי נתן לו את הבית? הרי הכל מן השמים, בחסד וברחמים, וכל מעשים טובים שאדם עושה, מן השמים נותנים לו אפשרות לעשותם, ומה שייך להרגיש חשיבות! הרי זה כמו עני שמקבל נדבה.

וזהו האמת. אבל יש יצר הרע, ולכן העצה היא שלומדים ספרי מוסר, כל יום ללמוד קצת מוסר, בספרי המוסר, יש מסילת ישרים, חובות הלבבות, שערי תשובה, וכן אחרות צדיקים, ויש עוד ספרים כגון פלא יועץ שהוא גם כן ספר נפלא מאוד, שנותנים חיזוק האמונה, כי האמונה אינה קיימת ממילא בטבע, אלא צריכים לחזק את האמונה, וצריכים בכל יום חיזוק, ולכן העצה היא קביעות יום יומית של מוסר.

וכבר סיפרתי מעשים שהיו באנשים בעלי משפחה, שהתחילו ללמוד כל יום כמה דקות בספרי מוסר, ובבית אמרו לו: מה קרה, אתה אדם אחר לגמרי, ונחיו

חיים מאושרים בבית, מפני שהתחיל ללמוד מוסר, בכל יום קצת, כמה דקות מוסר, ואם זה דבר קבוע ותמיד, אפילו רק כמה דקות ביום, במשך הזמן "אבנים שחקו מים" (עין אדר"י פ"ו), וכל טיפה משפיעה.

זו הדרך, ובהו או מאושרים, שמן השמים נותנים לנו לחיות חיים מאושרים עם אשריך בעולם הזה, כמו שאמרו (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו', אפילו אם יש רק פת במלח, מיעוט תענוג זה לכתחילה, וזה מהדברים שהתורה נקנית בהם, במיעוט תענוג, פת במלח ומים במשורה וכו', העיקר שהוא כבר שבע, ולא צמא, והוא כבר ישן כמה שצריך ואינו עייף, ובתורה אתה עמל, אם אתה עוסק בתורה אשריך בעולם הזה! וזה דבר ידוע שהחיים הכי מאושרים זה חיים על פי התורה, ואפילו מי שצריך לעבוד לפרנסה גם כן, העיקר שכל החיים יהיו על פי התורה, והמטרה זה התורה, עם חינוך הילדים על פי התורה, ואם זוהי המטרה אזי אשריך בעולם הזה.

אשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו את האפשרות הזו, וברוך השם יש ציבור שהם מאושרים בחיים בעולם הזה, בלי תענוגים, במיעוט תענוג, עם חיים מאושרים ברוך השם, ומן השמים יתנו לכל כלל ישראל שיהיה להם את החיים המאושרים האלה, שכל כלל ישראל יזכו לזה!

משא רבינו שליט"א במעמד נעילת החג בישיבת פוניבז', מוצאי שמחת תורה

וכבר אמרו (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ומה היא התורה תבלין? רבי ישראל סלנטר כותב באיגרת המוסר, וכן הביא המשנה ברורה בסיומן א' בשם קדמונים, כי אמנם כל תורה היא תבלין, אבל אף על פי כן היצר הרע חזק מאד, ויש תבלין ישיר נגד היצר הרע: ללמוד ספרי יראה ומוסר. ויתבלין פירושן שזה טעים, כמו תבלין שנותן טעם באוכל, כך לימוד המוסר נותן חיים מאושרים, יראת שמים נותנת חיים מאושרים!

וזה דבר ידוע, ומעשים שהיו שאדם התחיל ללמוד מוסר בכל יום, ופתאום בבית שאלו אותו: מה קרה איתך? אתה נהיית אדם אחר! וגם בבית האווירה יותר נעימה ממה שהיה פעם, ומה הסיבה? יראת שמים! כי הוא עוסק בכל יום ביראת שמים: וכבר אמרו (ברכות לב, א) ארבעה צריכים חיזוק, ופירש רש"י מהו חיזוק? "יתמיד ובכל כוחו", בכל כוחו – עם כל האפשרויות שלו, ויתמיד זה לכל הפחות פעם ביום. רק זו היא העצה היחידה, לעסוק בספרי יראה, יראת שמים ויראת שמים ויראת שמים!

יש הרבה מדרגות ביראת שמים, ורבינו יונה בשערי תשובה כותב (ש"א יא, יז, כ, ושי"ג טו, יז) שאדם חייב להוסיף מדרגות ביראת שמים, שהיא מהמעלות העליונות, והיא מצות עשה, את השם אלוהים תירא (דברים י, כ), וזו מצות עשה שהיא חיוב – וגם עצה, חוץ מהמצוה עצמה זה גם עצה נגד היצר הרע על כל צעד ושעל, רק קביעות יום יומית לעסוק ביראת שמים, ספרי יראה, כפשוטו, שערי תשובה, ומסילת ישרים, ויש עוד ספרי יראה, חובות הלבבות, ועוד הרבה ספרי יראה שמחזקים את היראת שמים.

ולכן נועד סדר המוסר בשישיבות, וצריכים לדעת שאין זה מידת חסידות, אלא זה ממש חיי נפש, החיים הרוחניים, פיקוח נפש רוחני! בלי מוסר לאדם יש יצר הרע והוא מוכרח להיכשל, כי היצר הרע חזק מאד, והעצה היחידה היא חיזוק שהיא יראה, ובכל יום ויום צריך לחזק את היראה, ואם לא מחזקים את היראה היא נחלשת, כי יראת שמים אינה דבר טבעי, ואין זה דבר שקיים ממילא בטבע, אלא צריכים לעסוק להכניס את היראת שמים, ולהוסיף יראה כמו שכתב רבינו יונה, להוסיף על היראה ולחזק את היראה.

יש היום הרבה קושיות על דברים שלא מבינים, איך יכול להיות דבר כזה, אצל אנשים חשובים, ומתפללים מה זה, ומה זה... אבל התשובה היא אחת: כי חסר היראה! זו הסיבה, חסרון היראה גורם לטעויות, ואמנם יכול להיות שאדם שוגג, אבל גם השוגג ענוש ייעוש (שע"ת ד, טו), ומדוע הוא שוגג? כי הוא חייב ללמוד מוסר ולא לומד מוסר, ושגגת תלמוד עולה זדון (אבות ד, יג), מפני שלא למד, ונתבע על כך למה לא למדת ומדוע אינך יודע! יש תורה ויש ספרי יראה, ומדוע אינך עוסק בהם?!

וזו העצה היחידה לזכות לסייעתא דשמיא והנהגה שתהיה כפי התורה כפי הדין לזכות לחיי נצח, וגם בעולם הזה, יש פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, וזוהי לזה רק על ידי תלמוד תורה כנגד כולם, ותלמוד תורה כולל את כל דברי התורה, ובכללם גם תורת היראה, את השם אלוהים תירא, וגם והלכת בדרכיו, מידות טובות, ועל הכל עסק התורה הוא התבלין. זו הדרך היחידה לזכות להינצל מן הגיהנום, ואין עצה אחרת.

לכן סדר המוסר בשישיבה הוא דבר הכרחי מאד ופיקוח נפש רוחני, וגם בבין הזמנים, יש כאלה שבאמת גם בבין הזמנים לומדים מוסר בכל יום, כי הם מבינים את הענין הזה, מה זה יראת שמים, להוסיף יראת שמים, להוסיף ולהוסיף, כי אם לא מוסיפים זה נחלש, ויהי רצון שנוכח כולנו, כל אחד מאיתנו וכל כלל ישראל בכל מקום שהם, יזכו לדרגה של את השם אלוהים תירא לחיים מאושרים בעולם הזה ובעולם הבא!

מה העצה להיות יאדם השלם, כמו שכתוב במסילת ישרים 'המקודש בקדושתו יתברך', אדם השלם שבזכות זה יהיו לו חיי נצח טובים מאד שעין לא ראתה, במה וכיצד זוכים לדרגה הזו, לחיי נצח מאושרים.

איך זוכים לזה בעולם הזה, מה הדרך והעצה, הרי יש יצר הרע, והיצר הרע חזק מאד, ומפתה את האדם, עד שמרגיש כאילו הוא בעצמו רוצה את פיתויי היצר [אבל זה היצר הרע ולא הוא], והיצר הרע פיקח מאד, ומפתה על עבירה שהיא מצוה, ועל מצוה שהיא עבירה, וכיצד אפשר לזכות לסייעתא דשמיא להתגבר כנגדו? צריך סייעתא דשמיא, ובלי סייעתא דשמיא לא שייך! על הכל צריך סייעתא דשמיא, ובאזיה זכות יוכה האדם לסייעתא דשמיא לזכות לחיי נצח אמיתיים ושלא יהיה לו גיהנום?

אין לנו מושג מה זה הגיהנום, ובגמרא אמרו (ברכות נו, ב) שהאש שלנו היא אחד מששים בגיהנום, אחד מששים! וכמו דבר שבטל בששים (עין מהרש"א) שזה משהו אחר לגמרי, כך האש שלנו היא רק אחד מששים בגיהנום, והגיהנום הוא ייסורים איומים, שהגוף לא יכול לסבול ייסורים כאלה, והנפש סובלת, ייסורים איומים כאלה שהנפש סובלת, והנפש היא נצחית, וסובלת וסובלת וסובלת, ומצדיקה את הדין ואומרת: יפה דנת, יפה זיכית, ויפה חיית (עירובין יט, א), וכיצד אפשר להינצל מהגיהנום הזה? מה העצה ובמה זוכים לסייעתא דשמיא לזכות כנגד היצר הרע המפתה?

העצה היא אחת: יראת שמים! אמונה! כמו שאמרו (מכות כד, א) בא בחקוק והעמידך על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה, האמונה שיש משפטי אמת, משפטי השם אמת, ויש משפט על כל דבר, על מעשים טובים יש תענוגי העולם הבא שעין לא ראתה, ועל חטא יש גיהנום איום, ואין לנו מושג מה זה הגיהנום, גיהנום הנפש, שהגוף לא יכול לסבול את זה, אבל הנפש סובלת, ומצדיקה את הדין, והעצה היא רק יראת שמים, אם אדם חי עם יראת שמים ואמונה, שעל כל חטא יש גיהנום, וזה ייסורים איומים, פי ששים מהאש שלנו. רק האמונה, שיש דין ויש דיין ויש עונשים, זו העצה היחידה.

ובגמרא (סנהדרין ז, א) אמרו לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנום פתוחה לו מתחתיו. דיין, כדי שהדין יהיה דין אמת, צריך יראת שמים, כאילו חרב מונחת בין ירכותיו, שכל תזוזה שלא כהלכה, מיד יש חרב, היינו עונשים בעולם הזה, וגיהנום פתוחה לו מתחתיו, עוד יותר גרוע, גיהנום! ורק באופן זה הוא ידון דין אמת, אחרת לא יכול להיות דין אמת, כי יש לחצים איך להתנהג, כידוע, שיש שני בעלי דברים ויש לחצים מכאן ומכאן, וצריך יראת שמים, יראת שמים של 'חרב' בעולם הזה, וגם 'גיהנום' בעולם הבא, ייסורי הגיהנום, זו העצה היחידה.

ובגמרא זה נאמר על דיין, אך כבר כתב רבי ישראל סלנטר באיגרת המוסר שגם כל אחד ואחד הרי הוא 'דיין' על ההנהגה שלו, והוא דן את עצמו כל הזמן האיד להתנהג, מה לדבר ומה לא לדבר, מה לחשוב ומה לא לחשוב, מה לעשות ומה לא לעשות, ועל כל פעולה של האדם יש יצר הרע שמפתה אותו, והעצה היחידה היא לדעת: חרב בין ירכותיו! יש משפטי השם בעולם הזה, וגיהנום פתוחה לו מתחתיו בעולם הבא גם כן, יש גיהנום, זו העצה היחידה לאדם שיינצל מהפיתויים של היצר הרע.

אבל כיצד עושים את זה ומה הדרך? צריכים בכל יום ויום חיזוק האמונה, שיש דין ויש דיין, כי האמונה אינה דבר טבעי, ורק אברהם אבינו 'היכיר' (נדרים לב, א) וזהו מדרגה של אברהם אבינו, אבל אנחנו לא כאלה, ואנחנו צריכים בכל יום חיזוק ליראת שמים, להוסיף יראת שמים, כי אם לא מוסיפים יראת שמים היראה נחלשת, כך המציאות, והדרך לזה היא רק על ידי קביעות יום יומית ליראת שמים, בלימוד ספרי יראה.

נדבת ידידנו החפץ בעילום שמו להצלחה ברוחניות ובגשמיות

לכבוד כלולות נכדינו אריה לייב בן הרב אבידן מאיר עם רבקה רחל בת הרב אברהם

לע"נ האשה החשובה מרת גיטא לורבר ע"ה בת הר"ר יצחק שוואב ז"ל נלב"ע כ"ח תשרי תשע"ו - תנצב"ה נדבת בנה רבי אברהם תלמיד רבינו שליט"א

בשם תלמידי רבינו שליט"א ושגר תנחומין לידידנו הבה"ח רפאל לוי וילברפניג שיחי' המתאבל על פטירת אביו רבי יצחק מאיר ב"ד אריה לייב ז"ל

בעקבי הצאן - מדור השקפה וחינוך לאורו של מרן שליט"א

העולם הזה ואהבת העולם הבא הם תרתי דסתרי כשתי נשים צרות זו לזו, אהבת העולם הזה מזיקה לאהבת תורה, ומחלישה כל אהבה של מצוה.

לכן צריכים לראות שיהיו כל צרכי הגוף לא מתוך תאוה גשמית, אלא עם חשבונות לשם שמים לצורך התורה והעבודה, ועל ידי זה יש הצלחה.

וכך - מביא מרן במקום אחר - מפרש רבינו יונה את המשנה באבות (פ"ב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך', 'היינו שצריך תיקון והכנה לתורה. ופירש רבינו יונה שם מהו 'התקן עצמך'? - במיעוט התענוגים, למעט ככל האפשר בתענוגי העולם הזה, וכל מה שיש פחות תענוגי העולם הזה כך יש יותר הצלחה בתורה'.

הוא אומר, מלבד כי המבט האמיתי הוא שאין תכלית העולם הזה אלא לצורך העולם הבא, הרי גם לא יתכן לקנות עולם הבא, אלא במיעוט עולם הזה, כי השייכות לעולם הזה והשייכות לעולם הבא סותרות זו את זו, ואם כן, רק כאשר ישתמש האדם בעולם הזה כהכשר וככלי עזר לעולם הבא, אז יצליח להתחבר ולהאזין לתורה, קרי - 'עולם הבא'.

ובדרך זו חוזר מרן תדיר ומבאר את פשוטה של המשנה באבות 'פת במלח וכו': "אין הכוונה שצריך דווקא לאכול פת במלח, אלא שלא אכפת לו לאכול פת במלח, וגם אם יש לו יותר מפת במלח, הוא אוכל מפני שזה מה שיש לו, ולא מפני שרוצה ליהנות, וכן מים במשורה, אפילו אם יש לו משקאות יותר טובים, אינו שותה כדי ליהנות, אלא מפני שזה מה שיש לו, וגם אם היה לו רק פת במלח ומים במשורה היה שמח בזה, וזוהי דוגמא ומשל שלא להחשיב את הנאות העולם הזה, והכל יהיה רק לצורך העולם הבא.

וכמו שמצינו אצל רבינו הקדוש (ברכות נז, ב) שלא פסק מעל שולחנו לא צנון ולא חזרת לא בימות הקמה ולא בימות הגשמים, ועם כל זה אמרו (כתובות קד, א) שבשעת פטירתו זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר שלא נהנה בעולם הזה אפילו באצבע קטנה.

והתוספות שם ביארו, כי רבינו הקדוש בעצמו לא אכל מכל המעדנים שעלו על שולחנו, ורק אוכלי שולחנו נהנו מהם, אבל בביאור הגר"א (או"ח סימן רלא) כתב שגם רבינו הקדוש אכל, אלא שלא 'נהנה' מהם, שכל כוונת אכילתו היתה לשם שמים לצורך יישוב הדעת, ולא היו המעדנים נחשבים בעיניו כלל, מפני שכל חיי העולם הזה לא היו להנאות, וכונתו בהם היתה רק לצורך התורה והמצוות'.

ואת ענין זה מוסיף ומבאר לנו מרן הלכה למעשה:

"...והיום זה השתנה, מחפשים שהאוכל יהיה יותר טעים, לא מספיק לאכול ולשבוש אלא רוצים יותר טעם, לאכול מה שיותר טעים ולשתות מה שיותר טעים [למרות שהמשקאות הטעימים מזיקים גם לבריאות הגוף כידוע], וגם בשינה מחפשים מה שיותר נוח, זהו יצר הרע של התאוה הגשמית.

ברם, צריכים לדעת כי תורה מתוך הדחק זה לכתחילה, וכבר הפליגו חז"ל (סוטה מט, א) בגודל מעלתו ושכרו של העוסק בתורה מתוך הדחק'.

ומביא על כך מרן עדות אישית, את אשר שמע מפיו של מרן החזון איש זצ"ל:

"ופעם אמר לי מרן החזון איש זצ"ל, בנוגע לשידוכים שאין בהם הרבה גשמיות, שיהיה קשה ללמוד, 'דער אויבערשטער האט דאס ליב' - הקב"ה אוהב שלומדים תורה מתוך הדחק ובצמצום... מי שעוסק בתורה מתוך הדחק הוא אוהב על הקב"ה!"

כך היא דרכה של תורה, לא רק 'למרות' הדחק, אלא כך היא הדרך לכתחילה, בצמצום, בלא לבקש הרחבה, אלא במיעוט תענוג, ואז, הקשיים עצמם - הם הם סוד ההצלחה בתורה!

ולסיום, בל נשכח את הבטחת המשנה באבות - 'אם אתה עושה כן, אשריך בעולם הזה!...', ועל כך א"ה במאמר הבא.

'בן תורה' - השקפת עולם (מאמר שלישי)

מרגל בפומיה דמרן שליט"א: "אנו מבקשים בתפילות הימים הנוראים על 'חיים' ועל 'חיים טובים', זכרנו לחיים וכו' וכתוב לחיים טובים וכו', ובביאור חילוק הלשון, שבתחילה אומרים 'לחיים' ואחר כך 'לחיים טובים', ביארו הגר"א והרמח"ל - כי סתם 'חיים' הכוונה לחיי הנצח בעולם הבא, שהם החיים האמיתיים הקיימים, ולפעמים אדם צריך לסבול צער ויסורים בעולם הזה כדי לזכות לעולם הבא, שהיסורים ממרקים ומביאים לחיי העולם הבא, ועל זה מבקשים תחילה 'זכרנו לחיים', שנזכה לחיי העולם הבא באיזה אופן שיהיה - אפילו על ידי צער.

ואחר כך מוסיפים ומבקשים גם 'חיים טובים', שגם בעולם הזה יהיו לנו חיים טובים לצורך העולם הבא, כי אדם שיש לו זכויות לפעמים נותנים לו חיים טובים בעולם הזה, שירגיש טוב, ויהיו לו אפשרויות לעשות הרבה מעשים טובים, ובזה יזכה לעוד עולם הבא, ועל זה מבקשים 'חיים טובים' - עולם הזה לצורך העולם הבא.

שהרי המטרה בהשפעה הגשמית הבאה לאדם, היא לא עצם ההנאה הגשמית בעולם הזה, כי הנאות העולם הזה באות על חשבון העולם הבא וגורמות גיהנום, וזה בודאי לא טוב לאדם, אלא המטרה היא שישתמש בעולם הזה לשם שמים, לצורך קיום התורה והמצוות, ואז גם הגשמיות היא מצוה, ונחשבת לו כעבודת ה', וזוכה בה לעולם הבא [וכפי שעוד יתבאר בס"ד בהרחבה], וזוהי הטובה שיש לו מכך, שיכול לנצל את הגשמיות לצרכי העולם הבא.

וכן הביאור במה ששינו בריש פאה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ולכאורה הרי הפירות באים מאותו העץ' של הקרן, ואם הקרן היא עולם הבא, גם הפירות צריכים להיות פירות כאלו של עולם הבא, ומהו פירותיהן בעולם הזה? ובהכרח היינו כנ"ל, שנותנים לו חיי עולם הזה טובים לצורך העולם הבא, והם אמצעים ואפשרויות בעולם הזה לעשות מעשים טובים שיזכה בהם לעולם הבא'.

בדברים אלו מעמיד לנו מרן את השקפתו של בן תורה על כלל החיים, בן תורה צריך לסגל לעצמו מבט של תורה, במבט כזה, הגדרת 'חיים' סתם, אינה נתפסת אלא על חיי העולם הבא, בעוד חיי העולם הזה אינם אלא כלי ואמצעי בכדי להגיע לאותו טרקלין - חיי העולם הבא.

נמצא א"כ, שכל טובה והשפעה הבאה לאדם בעולם הזה, לא שייך לראותה בעיניים של תורה אלא כעזר לבוא לחיי עוה"ב, ואם אין בכך תועלת זו הרי אינה אלא רע, כי על כרחך היא ממעטת משכר עוה"ב, ויותר מכך, היא גורמת לו לאדם לירש גיהנום רח"ל.

ואם הכרה זו הופכת להשקפת חיים, הרי כל פעולה וכל הנאה מקבלת מימד אחר, והמבט בוחן ומדקדק איזו מהן לחיי עולם, ואיזו...

ואמנם, כך הוא הדבר באמת, כשמתבוננים בתכלית האדם בעולמו.

אכן, מסקנה זו מתבקשת גם כשנתבונן בדבר מזוית אחרת, וגם על כך ציטוט מדברי מרן שליט"א:

"שינוי באבות (ו, ד) 'כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה שתה ועל הארץ תישן וחי' צער תחיה ובתורה אתה עמל וכו', הרי מבואר כי דרכה של תורה היא בשבירת התאוה הגשמית, ודאי כשאדם רעב הוא מוכרח לאכול, אבל אם אכילתו היא מתוך אהבת הגשמיות הרי זה מפריע להצלחה בתורה, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (א, ל) 'כי כל זמן שהאדם הולך אחרי התאוה נמשך אחרי תולדות החומר וירחק מדרך הנפש המשכלת', הנפש המשכלת היא הקדושה שיש באדם, וכל תאוה והנאה גשמית מקלקלת את הקדושה שבאדם, והופכת אותו להיות יותר מגושם, ונמשך אחר הגשמיות.

וכבר כתב החובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג חשבון כ"ה) כי אהבת

פתחי דעת

בישול, שהייה, חזרה, והטמנה
הגאון רבי משה פטרבור שליט"א

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

נוקב מרגליות

הרה"ג רבי נקר אלדר שליט"א

פתחי דעת

בישול, שהייה, חזרה, והטמנה

מהדורה חדשה ומורחבת

יומא טבא לרבנן בהוצאת הספר החשוב "פתחי דעת" שנכתב ע"י הגאון רבי משה פטרבור שליט"א ראש כולל "אמרי יושר" בעיה"ק ירושלים, ומרא דאתרא של קהילת "שערי דעת" בקריית היובל בירושלים, אשר מזה כארבעים שנה מודרך ומכוון אברכים בלימוד יסודי ומעמיק של הלכות שבת, וחפץ ה' הצליח בידו להעמיד תלמידי חכמים גדולים ומיוחדים המשמשים בקודש במקומות רבים.

במשך השנים נכתבו ע"י הרב המחבר קובצי "פתחי דעת" על הרבה ממלאכות שבת ואתבדרו מילי בבי מדרשא, והרבה מלומדי מלאכות שבת נאותו לאורם, וראו תועלת מרובה מהם - הן בסדר הלימוד, והן בבירור העניינים בצורה שלמה ומקיפה. ועתה זכינו להוצאה חדשה, מקיפה ומורחבת של הספר "פתחי דעת".

"יתרון ידעת הדברים על מתכונת חלקיהם, כפי מחלוקתם וסדרי יחסיהם, מידעתם שלא בהבחנה - כיתרון ראיתי הגן המהודר בערוגותיו ומיופה במסילותיו ובשורות מטעיו, מראיית חורש הקנים והיער חצומח בערבוב" (רמח"ל בהקדמת הספר דרך ה'). כל הרואה את הספר "פתחי דעת" אומר ברקאי בראותו את יופי הגן המהודר והמיופה אשר בספר זה, בו נסדרו והתבררו כל העניינים לכלליהם ופרטיהם, כשכל פרט וכל דין עולה משורשו ומתברר לעומקו בדברי הנמרא והראשונים, ועד הכרעת ההלכה בדברי הפוסקים האחרונים.

הספר מחולק לשני מדורים - במדור הראשון ישנם מראי מקומות מדויקים ומפורטים המעמידים את יסודות הנושאים במקורם בנמרא ובראשונים. המדור השני כולל הערות ובירורי הלכה המשובלים במראי המקומות, שבהם עומד הרב המחבר, בעיון עמוק ובדקדוק רב, על העולה מדברי הנמרא הראשונים והפוסקים.

ספר "פתחי דעת" הינו יצירה מופלאה שמשלבת בתוכה הן את ההיקף הרחב של הנושא, והן את העיון, הבירור והדקדוק של כל פרט ופרט, כולל הנידונים ההלכתיים המצויים העולים מתוכם, כאשר כל הדברים בנויים ומסודרים על מכונם, כל פרט על מחנהו וכל דין על דגלו, דבר דבור על אופניו.

ספר "פתחי דעת" הוא ספר יסוד לכל החפץ ללמוד את הלכות שבת, כאשר הוא פותח את שערי ענייני בישול שהייה חזרה והטמנה בכל היקפם ועומקם, וכל הלומדים ימצאו בו את חפצם, בבירור נכון של כל פרט ופרט מהלכות אלו, אשר התבארו בספר בעומק העיון מתוך דברי הגמרא הראשונים והפוסקים.

את הספר ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

הפצה ראשית ספריית - גיטלר | טלפון 03-5798187

כמו"כ ניתן להשיג בטלפון: 052-7667606.

נוקב מרגליות

לשון הקודש המפתח לאמץ

העולם נברא בלשון-הקודש, כך אומרים חז"ל. אך האמנם ידענו שנים מאחורי כל מילה שיצאת לנו מהפה מסתתר עולם מרתק? האם יצא לנו להבהיק בזה שיחה עם הרה"ג רבי נקר אלדר שליט"א (מחבר הספר הידוע 'עצמותי תאמרנה' - שפת הגוף כהלכה) לרגל צאת לאור של יצירתו המקיפה 'נוקב מרגליות' על לשון הקודש.

שאלה: מזה גורם לתלמיד-חכם להחליט לחבר ספר דווקא על לשון-הקודש? תופעה שגרתית זה וודאי לא...

ממש לא "החלטתי" לחבר את הספר, זו תוצאה של התרשמויות איך-ספור במשך עשרות שנים - ללא נזמא כלל. כל אלה חברו-יחדיו עד שהפכו לספר הנוכחי.

אבל מעבר לכך יש כאן ענין הרבה יותר עמוק. עיסוק בלשון-הקודש הוא לא עיסוק ב"מקצוע" יבש, כי-אם עיסוק במשמעות החיים שלנו. יאמר ברורות: לכל העמקה במשמעות המילה, יש השלכה מעשית על החיים!

כמי שהוטל לגלים הסוערים בים-החיים, הרי שבמהלך כל השנים הללו לא נחתתי על זרי דפנה, אך לא הנחתי את קולמוסי, ולעומת כל גל וגל שעמד להטביעני הנחנתי בראשי והמשכתי לכתוב. כך שציורי החיים והדוגמאות בספר, הם חלק מפירות אותם ניסיונות.

שאלה: לא נבקש כאן לשמוע תיאור של כל ה"גלים" - אך פטור בלא כלום אי אפשר!

במשך השנים עברתי ניתוחים רבים, ובמרכזם שתי השתלות כליה ודלקת ריאות שנושעתי ממנה ממות לחיים כפשוטו. זה היה בחודש טבת תשע"ו כאשר סכנת החיים גדלה שבעתיים, עד שבמשך לילות רבים חששו הרופאים שלא אקום בבוקר רח"ל. בכ' טבת, כשאפסו הסיכויים, באה הישועה באורח פלא ממש.

ניצלתי מודלקת הריאות הקשה, אבל בעקבותיה איבדתי את הכליה המושתלת והתחלתי טיפולי דיאליזה, כבול לצינורות שלוש וחצי שנים. אך מעז יצא מותיק: כשרבים ספקו כף וחזילו דמעה מה יהיה ועד מתי... בליבי ידעתי שכאשר אסיים את כתיבת הספר אתבשר על גאולתי הפרטית. וכך היה בחסדו יתברך. מספר ימים קודם ההשתלה השנייה סיימתי את כתיבת הספר.

זאת ועוד, דווקא בתקופת הדיאליזה - בעידודו של הגאון המובהק רבי משה שפירא זצוק"ל - התחלתי במסירת שיעורים לחברים מקשיבים בנושא לשון-הקודש.

שאלה: חותמו של הגאון רבי משה זצוק"ל, מ"אנשי לשון-הקודש" בדור אחרון, אכן טבוע במקומות לא מעטים בספר - כיצד נוצר הקשר ביניכם?

לפני 25 שנה סיפר לי ידיד על רב המשלב בשיעוריו דיוקים בלשון-הקודש. בהזדמנות הראשונה הלכתי לשמוע אותו, אך לא שיערתי שצריך להקדים כדי לתפוס מקום... כשהגעתי, האולם ב'אור-שמוח' היה מלא ועל החלונות צבאו בחורים. הצלחתי להגיע לאחת המרפסות, שגם היא הייתה דחוסה בבחורים. אך את פני הרב לא ראיתי, גם לא את אחוריו. המילים הראשונות ששמעתי ממנו, עדיין מוחדדות באוזניי כזעקה העולה השמימה: 'אותיות פורחות באויר'...

שנים רבות שמעתי ממנו שיעורים שנמסרו בערבי-שבת בשכונת בית-וגן ירושלים. ונוצר בינינו קשר אמיץ וקרוב במיוחד. בשעות הרבות שזכיתי להסתודד עימו ביחידות, הייתי מוצע בפניו גם דיוקים לשוניים בלשון-הקודש. הוא שמח בהם ועודד אותי מאוד למסור את הדברים בשיעורים מסודרים. סמוך להסתלקותו שאל אותי אם השיעורים מתקיימים כסדרם, וכשמע שמאכן כן בידך אותי בשמחה רבה. כך זכיתי למסור מעל מאה שיעורים בסדרת 'יסודות וסודות בלשון-הקודש' (ניתן להאזין להם במערכת 'קול הלשון').

ספר יסודי, ומעמיק בלשון, מפענח יוקרתה, ומבאר את הדרך בה משתקפת מציאות החיים דרך לשון הקודש, מעניק תובנות וכלים בלימוד, מחשבה, השקפה, ומוסר.

הפצה יפה נוף. להשיג בחנויות הספרים

מנוחת דבר פרשת נח

מרבין מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה (ח' י"א)

כתב רש"י (והוא מעירובין י"ח) דאמרה היונה יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם.

וכתב הש"ך (יו"ד סי' צ"ו סק"כ) בתירוץ א' דזית חריף פחות מלימוניש. ובתירוץ הב' כתב דזית חשיב חריף כצנון כמו דאמרינן בעירובין דאמרה יונה יהיה מזונותי מרורין כזית וכו' ע"כ. וצ"ב מה הראי' דחריף כצנון.

וי"ל דהמרירות והמתיקות זית ודבש במאמר היונה הם הפלגות לב' צדדים ואם יש מר במאכלים יותר מזית אין השתוות בין המרירות המבוקשת כנגד המתיקות שאינה רצויה, וע"כ דאין הזית מר פחות מהצנון.

יום ולילה לא ישבותו (ח' כ"ב)

מהאי קרא ילפינן בסנהדרין נ"ח ב' דאסור לגוי לשבות כישראל, ואם שבת חייב מיתה, ולכן צריך הגוי לעשות בשבת מלאכה גמורה כי היכי דלא להוי גוי ששבת. ויל"ד בכמה ממלאכות שבת אי סגי דעביד להו בכדי דלא להוי גוי ששבת.

הנה מצינו פלוגתא בשבת פ"ז ב' אי איפקוד אתחומין במרה או לא נצטוו עד מתן תורה, ולכאוי' טעמא דמ"ד דלא נצטוו משום דהוצאה מלאכה גרועה היא ומבואר בתוס' שבת צ"ו ב' דבעי קרא מיוחד לאסור הוצאה דכתיב ויכלא העם מהביא וגו' ולכן ס"ל להאי מ"ד דכיון דעדיין לא גלי קרא מסתברא דרק מלאכות חשובות נאסרו אבל הוצאה שהיא מלאכה גרועה לא נצטוו, ולפי"ז יתכן דמלאכת הוצאה דגרעא לא סגי לגוי לעשותה כי היכי דלא להוי גוי ששבת. (ולפי"ז קשה על תי' האחרונים היאך שמר אברהם אבינו ע"ה שבת והא גוי ששבת חייב מיתה, ומתרצים דיצא בציצית לרה"ר ולהאמור ל"ש תי' זה. ועי' עוד מש"כ לקמן בפר' תולדות).

מלאכת הבערה למ"ד ללאו יצאת, נמי יל"ד דלא סגי לי' לגוי אם יעשה בשבת הבערה כיון דאין בזה עשה דשבתה לשי' הרשב"א וא"כ לא סגי בזה, וכמש"כ המג"ח שלהי מצוה כ"ד דלא מהני לגוי שיצא חוץ לתחום עפמש"כ הרשב"א יבמות ו' ב' דליכא במחמר עשה דשבתה, ע"ש. וה"נ בהבערה דליכא עשה לא סגי בזה.

עי' בדעביד מלאכה ע"י גרמא [דבישראל לא תעשו כתיב, ושבתה עלה קאי, ומשא"כ בבן נח, ועי']. ועי' אי עביד בשבת כעין הא דרמב"ן ויקרא פרק כ"ג פ' כ"ד ונראה לי דנצטוינו מה"ת להיות לנו מנוחה אפי' מדברים שאינם מלאכה שלא יטרח כל היום וכו' ע"ש ויל"ע בכ"ז לשי' הרמב"ם בפ"י מה' מלכים ה"ט דס"ל דיסוד איסור גוי ששבת שכל חידוש דת אסור ואם עשה אפי' יום מימות החול כשבת חייב מיתה, וא"כ אי"ז כגדרי מלאכות שבת דוקא.

יל"ד אי סגי לי' לבן נח שלא יהא בכלל גוי ששבת שיעשה מלאכה ע"י קטן (ויל"ע מג"ח סוף מצוה כ"ד, ודו"ק) וא"כ איכא נפ"מ בזה. [ומיהו לא מתפרש דקרא אתי לזה רק נפ"מ בעלמא]. ולשי' האמרי בינה דאייתי באח"ע ח"ג פ"א גם כשאינו בנו. (מיהו באח"ע פליג בזה). ונמצא לפי"ז דבגוי שיעשה מלאכה ע"י גוי קטן נפיק מכלל גוי ששבת ובישראל שיעשה ע"י לא יעבור איסור. וא"כ ספק גוי ספק ישראל שדן במג"ח מוסד השבת דף נ"ב ע"ב (טור ב') לענין מה יעשה בשבת ויכול לקיים שניהם ע"י גוי קטן. דע"צ דהוא ישראל שרי (ומדין אמירה לעכו"ם שבות י"ל, ועוד י"ל בזה ספיקא דרבנן לקולא. ועי'), וע"צ דהוא גוי הא נפיק בזה מכלל עכו"ם ששבת להג"ל. מיהו לכאוי' אין נראה דיהני לגוי למיפק מכלל גוי ששבת ע"י אמירה לגוי קטן ואף כשהוא בנו שיעשה מלאכה.

יעוי' במג"ח מצוה כ"ד שדן אי סגי לי' לצאת חוץ לתחום דלא להוי גוי ששבת, וצריך לאוקמי להאי ספיקא אי מהני לי' לצאת ולהוציא חפץ של ישראל עימו חוץ לתחום, דאילו גוי עצמו לא קני שבתה ומותר לישראל אחר להוציאו חוץ לתחום של הגוי וא"כ לא יהני לי' שיצא חוץ לתחום דכל שלישאל שרי לאו מלאכה מיקרי, אלא צ"ל שמוציא חפצי ישראל שקנו שבתה כרגלי בעליהן.

כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב וגו' (ט' ג')

כתב רש"י (מסנהדרין ק"ט) שלא הרשיתי לאדם הראשון בשר אלא ירק עשב ולכם כירק עשב שהפקרתי לאדם הראשון נתתי לכם את כל.

ויל"ד באיסורי אדם הראשון שלא הותר לו להרוג בהמה אם ה' אסור לו להרוג מין אדם הנברא ע"י ספר יצירה, יעוי' חזו"א יו"ד ס' קט"ז דקרוב דאין לו זכויות אדם.

אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו (ט' ד')

בתרגום יונתן איתא ברם בשרא דתליש מן חיותא חיא בזמן דבנפשי' בה או דתליש מן חיותא נכיסתא ועד דלא נפקא כולא נשמתא לא תיכלון, ע"כ. ופירושו דמבואר כאן איסורא דאבר מן החי וכן אחר שחיטה כל זמן שהבהמה מפרכסת דהוא אסור.

וכתב המשך חכמה על דברי התרגום יונתן דאע"פ שדעת הפוסקים דמפרכסת מותרת ודלא כהרמב"ם, היינו משום הואיל ומי איכא מידי דלישראל שריא ולבן נח אסור, אבל קודם מתן תורה הוה אסור מפרכסת לדידהו, ומהאי טעמא כתב התרגום יונתן דאסור לאכול ממפרכסת אף דהאידינא שרי.

נמצא דהיינו טעמא דה' אסור לבן נח ולאבות לאכול ממפרכסת וכן הבני מעים מבהמה שנשחטה כיון דהוי שחיטת גוי דאינה מתרת את הבני מעים דדוקא שחיטת ישראל כשרה מתירה את הבני מעים באכילה וליכא איסור אבל נח שה' דינו כגוי אין שחיטתו מתרת.

ועוד יש לומר טעמא דאסור להו מפרכסת, דקודם שניתנה תורה לא ה' כלל דין שחיטה וממילא אפי' אם שחט כדין לא אהני שחיטתו להתיר מפרכסת דהא הוי כאילו לא נשחט. ואע"פ שקיימו האבות כל התורה ושחטו כדין תורה מ"מ לא אהני שחיטתן בדין כיון דעדיין לא ה' דין שחיטה. [ואם נשאר להם משחיטתם לאחר מתן תורה ממה ששחטו קודם שניתנה תורה היו אסורין לאכול מזה. וכן י"ל דציצית ותפילין שעשו לעצמן האבות לא היו כשרים לאחר מתן תורה, וכן י"ל דקידושיהן שקידשו נשים קודם מתן תורה לא אהני ללאחר מתן תורה וכל ישראל היו צריכים לחזור ולקדש נשותיהן כדין לאחר מתן תורה, (ואף דלא משמע שה' כן מ"מ זה מוכרח בדין)].

עוד י"ל דהא דאסור להם מפרכסת ובני מעים, אפי' אם ה' לאבות דין ישראל אפ"ה י"ל דלא תהני שחיטתן להתיר מפרכסת כשחיטת ישראל שמתרת, דנחלקו תוס' והרמב"ם בטעמא דשחיטת עכו"ם בעלמא אסורה דלדעת תוס' היינו טעמא משום שעכו"ם אינו בר זביחה לפי שלא נצטווה ולדעת הרמב"ם היינו טעמא דכתיב וקרא לך ואכלת מזבחיו, וא"כ באבות אי הוו להו דין ישראל א"כ לא שייך טעמא דהרמב"ם דוקרא לך ואכלת מזבחיו דהא ישראל הוו, אבל להתוס' דעכו"ם שחיטתו אסורה לפי שאינו בר זביחה הכא נמי האבות כיון שעדיין לא ניתנה תורה לא נצטוו על השחיטה ולא חשיבי בר זביחה.

וכן יל"ד בהני שהיו אחר שניתנה תורה והם לא קיבלו את התורה כגון בני משה שהיו עם יתרו בשעת מתן תורה (למ"ד שיתרו בא אחר מתן תורה) וכן מתים שהחי' יחזקאל דודאי דין ישראל ה' להם שהרי היו בני משה אבל אכתי לא קיבלו את התורה וא"כ לא חשיבי בר זביחה. מיהו יש לחלק דהם היו מחויבים לבוא להתגייר ולקבל עליהם מצוות וממילא דכבר השתא חשיבי בר זביחה, משא"כ האבות שלא היו מחויבים להתגייר ולקבל מצוות לא הוו בר זביחה ולכך אע"פ שקיימו את כל התורה והיו שוחטין אין שחיטתן מתרת את המפרכסת.

הנה במדבר ה' מותר לבני ישראל בשר נחירה, וכתב הרא"ש דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ צריך נחירה בסימנים, וא"כ ה"נ נחירה שה' לבני ישראל במדבר היינו נחירה בסימנים. וכתב ה' דנחירה מותרת גם ע"י עכו"ם, ויל"ד האם ע"י נחירה שרי מפרכסת כמו בשחיטה של ישראל או"ד דבנחירה לא שרי אלא לאחר מיתה, ואת"ל דבנחירה אסור עד שתמות וכן הבני מעים אסורים משום אבר מן החי, א"כ יל"ד דגם אם נימא דהאבות דינם כישראל גם לקולא מ"מ אולי נימא דזהו כמו דין ישראל במדבר קודם שנכנסו לארץ, [אבל לא מסתבר כן אלא מסתברא דהם כדין ישראל לאחר שנכנסו לארץ], וא"כ אם אינם שייכים בזביחה אלא בנחירה ואם נחירה אינה מתרת אלא לאחר מיתה א"כ הבני מעים אסורים. ומסתבר דבאמת גם הבני מעים היו מותרים להם (וכן מפרכסת), וקצת ראי' שהיו אוכלים במדבר הבני מעים מעובדא דקרח שהביאה אשה זרוע לחים וקיבה.

מערכי תורה

נח

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

תבת נח - בית ה'

הנה יש ללמוד דההצלה ע"י התיבה לא הייתה הצלה של מציאות גשמית ע"י בנין עצים כפשוטו, כי הרי באמת כל היקום כולו נמחה במבול, וכבר האריך הרמב"ן (ח', י"א) דגם העצים נמחו, והביא דברי המדרש שתמה מהיכן היה עלה זית ליונה אחרי שגם העצים נמחו. ועיין בפירוש הרמב"ן (ו', י"ט) מה שכתב לבאר איך החזיקה התיבה כל הבעלי חיים שרבות הן וגדולות מאוד, ובעל כרחך שהיה זה בדרך נס שהחזיק מועט את המרובה, ומה שנצטוו לעשות התיבה גדולה, הוא בשביל שיראו אותה בני דורו ויתמחו בה ויעשו תשובה, ועוד כדי למעט הנס, כי כן הדרך בכל הנסים שבתורה או בנביאים עיי"ש כל דבריו. וכן איתא בגמ' בזבחים דף קט"ז דמהיכן ידע נח מין טהור ומין טמא, אלא כל שהתיבה קולטתו טהור וכל שאין התיבה קולטתו טמא, הרי מבואר דהקליטה בתיבה הייתה בדרך נס, ולא כל הרוצה ליכנס יכול ליכנס, אלא רק מי שהוא ראוי להכנס ולהנצל הוא דנקלט לתוכה..

ובזה יש לבאר לשון הכתוב עשה לך, והרי להלן נאמר ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך, ומהו שהדגיש הכתוב שהעשיה תהיה לך. ולפי המבואר יש לומר דנאמר בזה שהתבה נעשית בשבילו, ורק הוא שיכול ליכנס ולהקלט בה ולהנצל על ידה, אבל אנשים אחרים אין בנין התיבה מועיל כי לא יוכלו להקלט בתוכה ולא תועיל להם התיבה.

ונראה לומר עוד, דהתיבה לא הייתה בנין עצים בעלמא, אלא היה זה בגדר 'בית ה', והדבר מפורש בדברי המדרש (כ"ו, ב') שדרשו הכתוב בתהלים 'שתולים בבית ה', זה נח ששתלו הקב"ה בתיבה', הרי להדיא דהתיבה הייתה בית ה', ונח שניצל על ידה הוא משום דחשוב שתול בבית ה'. [ואמנם הוא ענין מחודש שהרי היו בתיבה גם מינים טמאים].

וכן מבואר בדברי המדרש (ל"א, י') על הפסוק 'זה אשר תעשה אותה', דבאמות האלו עתיד למדוד בנין הבית. ובפשוטו לא נתבאר השייכות של התיבה לבית המקדש. אכן לפי המבואר דהתיבה הייתה 'בית השם' הרי שהתיבה והבית ענין אחד הם, ולכן שייך מידת האמה של התיבה למידת האמה של הבית.

והנה בבעל הטורים על הכתוב (ו', ט"ז) 'ושלשים תעשה' כתב ב' במסורת, הכא, ואידך שלשים יסעו, רמז למ"ד שהדגלים נסעו כתיבה מרובעת, ד"א שבזכות הדגלים נצולו. ומבואר דהתיבה שייכת לענין הדגלים. והביאור הוא על פי דברינו שהתיבה הייתה בגדר 'בית השם', ולכן נרמז בזה הדגלים שענינם היה 'סביב למשכן יחנו'.

ובזהוהר הק' איתא שבעת שרצה נח ליכנס לתיבה אמר לו הקב"ה שכיון שהוא בעל התיבה ויכנס נח אח"כ. ומבואר דהקב"ה נקרא בעל התיבה. ולפי המבואר כיון שהווא בית השם' הרי שהקב"ה הוא בעל התיבה.

ובזה י"ל טעם דלכן עוג מלך הבשן אע"פ שגזר שניצל מן המבול, לא הוכנס לתוך התיבה, משום שנאמר לא יבא בך ערל וטמא, ועל כן אינו ראוי להיות בתיבה שהיא בית ה'.

בניית התיבה - התראה בבני דורו

בצינוי לעשיית התיבה כתוב (ו', י"ד-י"ז) 'עשה לך תבת עצי גופר וגו' ואני הנני מביא את המבול וגו', הנה מסדר הכתובים מבואר דמקודם נאמר לנח הצינוי לבנות את התיבה, עם כל פרטיה ושיעורה, ורק אח"כ אמר הקב"ה לנח שהוא מביא את המבול, ושיבא אל התיבה בשביל לינצל מן המבול, וצריך ביאור דכיון דכל התיבה באה בשביל הצלת נח מן המבול, אם כן היה ראוי לכתוב מתחילה את גזירת המבול, ואח"כ לצוותו על בניית התיבה, במטרה שתהא לו דרך להינצל מהמבול, והרי קודם שנאמר לו גזירת המבול, למה יש לצוותו על בנין התיבה כלל.

עוד צריך ביאור דהנה כתוב עשה לך תיבת עצי גופר, וכתב רש"י, עצי גופר, כך שמו, ולמה ממין זה, ע"ש גפריית שגזר עליהם להמחות בו. וצ"ב שהתיבה נקראת ע"ש הגפריית שבה נידונו ונענשו אותן אלו שלא נכנסו לתיבה, ואיזה שייכות יש לעונש ולאופן הענישה אל התיבה, והלא התיבה תכליתה היא להצלת נח, ומה התיבה שייכת להעונש, ולמה נקרא שמה על שם אופן הענישה.

אכן הביאור בזה נראה, דהנה רש"י בפסוק י"ד הביא דברי חז"ל, הרבה ריוח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה, ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו. ומבואר דעיקר תכלית התיבה לא

הייתה בשביל הצלת נח, דלהצלה הרבה ריוח והצלה לפניו, ולא היה צריך להטריחו בבנין התיבה, ועיקר תכלית בנין התיבה, היה בשביל להתרות ולהזהיר את בני דורו ולעוררם לשוב בתשובה.

מעתה יש לבאר למה נאמר הצינוי על בנין התיבה עוד קודם שנאמר עצם גזירת המבול, דכיון דעיקר בנין התיבה לא בא בשביל הצלת נח מהמבול, אלא בשביל לגרום להם לשוב בתשובה ולהנצל מכליון, ותכלית התיבה היה בעצם בניינה, בלא שתשמש להצלה, על כן נאמר הצינוי על בנין התיבה כדבר בפני עצמו, ולא בתורת הכי תימצי של הצלה, וגם נאמר מיד אחר שכתוב קץ כל בשר בא לפני, שבזה נאמר עצם הגזירה שהקב"ה עתיד להענישם ולהביא עליהם פורענות, בלא שנתפרש מהו העונש, אלא רק נאמר שהם רשעים ועתיד להביא עליהם פורענות, ומיד נאמר לו לבנות תיבה, דזהו באמת עיקר תכלית בנין התיבה, לעוררם לתשובה.

ובזה גם מבואר היטב למה נקרא שמה על שם הפורענות, דכיון דתכלית בנייתה הוא בשביל להתרות ולהזהיר מפני העונש והפורענות העתידה לבא עליהם, על כן גם היא נקראת על שם הפורענות, והעונש ואופני הענישה שייכים הם להתיבה, דהתיבה נבנתה להתרות ולהזהיר מפני אותן העונשים.

בנין התיבה - מידת הדין

בצינוי לעשיית התיבה כתוב (ו', י"ג) 'ויאמר אלוקים לנוח קץ כל בשר וגו' עשה לך תבת עצי גפר וגו'. הנה כאן נאמר לשון אלוקים שהוא מידת הדין, ולהלן (ז', א') כשנצטוו נח להכנס לתיבה כתוב ויאמר ה' לנוח בא אתה וכל ביתך אל התיבה וגו', שנאמר לו בלשון ה' שהוא מידת רחמים. ונראה לבאר בזה, כי בפרשה הראשונה נאמר לו ענין עונש המבול שעתידי הקב"ה להביא על העולם, וזהו ממידת הדין, והגם שבפרשה זו גם נאמר לו ענין בנין התיבה וזהו הרי להצלת נח והוא ממידת הרחמים, אכן כבר ביארנו על פי דברי רש"י שכתב על הצינוי לבנות התיבה, כי הרבה ריוח וצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי ישובו. הרי דעיקר בנין התיבה לא הייתה לתכלית הצלתו של נח, אלא היה זה בשביל שישובו בתשובה, וא"כ הוא מכלל פרטי העונש, ועל כן פרשה זה נאמרה בלשון אלוקים שהוא מידת הדין, אבל פרשה שניה שנאמרה להצלת נח שזהו ממידת הרחמים נאמרה בלשון ה' שהוא מידת רחמים.

זאת אות הברית

כתוב (ט', י"ז) 'ויאמר אלוקים אל נח זאת אות הברית וגו'. וכתב ברש"י, הראהו הקשת ואמר לו הרי האות שאמרתי. הא דהוצרך להראות לנוח את מראה הקשת, ולא הספיק במה שאמר לו שהקשת היא אות ברית, יש לומר בזה, על פי מה שאמר אאמו"ר הגאון זצ"ל ששמע מאא"ז מרן הגר"ז זצ"ל שאמר בשם אביו רבנו הגר"ח זצ"ל על דברי הגמ' במנחות דף כ"ט תנא דבי רבי ישמעאל ג' דברים היו קשין לו למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, ואלו הן, מנורה, וראש חודש, ושרצים, ואמר הגר"ח דהטעם שדברים אלו נמסרו למשה בראה, הוא משום דדינם של דברים אלו חלוק משאר דיני התורה, דכל דיני התורה, יש להם פרטים איך שהדבר צריך להיות, וכמו בהדס, שצריך להיות ענף עץ עבות, שיש בזה פרטי דינים, אבל אין דין של צורה מסויימת, והצורה היא דבר דממילא, אבל דברים אלו, דינם חלוק הוא משאר דיני התורה, שיש בהם דין של צורה, וכגון מנורה, שבמנורה יש דין מיוחד ומסויימים של 'תבנית', ויש בה דין של 'תבנית', ליעשות בתבנית של מנורה, ואמנם יש לה מידות ושיעורי וגובה, ושבעת קנים, וכל פרטי הדינים, אבל דינה הוא ליעשות ב'תבנית' של מנורה, [וכבר האריך בזה בחידושי מרן רי"ז הלוי פר' תצוה], ועל כן גם היה צריך שיהא נמסר למשה 'תבנית' המנורה, ומסירת התבנית היא על ידי מראה, שמראין לו התבנית, וכן הוא בכל שאר הדינים שנמסרו למשה בראה, שמטעם זה שדינם תלוי הוא בצורה מסויימת, על כן היו צריכין לימסר ולינתן למשה בראה, שמסירת הצורה היא על ידי מראה, שמראין את הצורה, ועל כן מסירתם צריכה ליעשות ע"י שמראין אותן, משא"כ שאר דיני התורה, אין בהם דין של צורה מסויימת, אלא רק את פרטי הדינים, והצורה הוא דבר דממילא, לכן אין צריך להראות אותם, אלא ליתן את פרטי הדינים. ועל דרך זה יש לומר גם כאן בענין הברית על המבול, דהנה זכירת הברית שלא יהיה עוד מבול על הארץ תלוי בראיית הקשת וכמו שכתוב לעיל ונראתה הקשת בענן, וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם וגו' ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר', הרי דזכירת הברית תלוי הוא במראה הקשת בענן, וכיון שהוא תלוי בראה, על כן גם מסירתו היה על ידי ראייה, ולכן הוא שהראה הקב"ה לנוח את הקשת.

עבד עבדים יהיה

כתוב (ט', כ"ה-כ"ו) 'ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו ויאמר ברוך ה' אלוקי שם ויהי כנען עבד למו'. הנה כפל הכתוב ענין הקללה שנתקלל כנען להיות עבד, וצריך ביאור למה נכפל הדבר.

ויש לבאר דהנה בכתוב הראשון נאמר הקללה שיהיה עבד לאחיו, וזה כולל את שם ואת יפת, ובכתוב השני נאמרה הקללה רק שיהיה עבד לשם, ונראה דלכן חילק הכתוב הענין שיהיה עבד לשם, כי באמת חלוק עבדות לעכו"ם מעבדות לישראל, וכמבואר בגמ' בגיטין דף ל"ח ע"א דעכו"ם אינו קונה עכו"ם רק למעשה ידים, אבל ישראל קונה עכו"ם בקנין הגוף, וא"כ נמצא דחלוק קנין העבדות בין עכו"ם לישראל. ולפי"ז יש לומר דלכן יחד הכתוב העבדות לשם בפ"ע, דהעבדות לשם היא חלוקה מהעבדות שיהא ליפת.

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

'לעסוק' בדברי תורה

האדם השלם

הנה בפרשת בראשית מביאה התורה את עשרת הדורות שמנחם ועד נח, ובפרשת נח מביאה את עשרת הדורות שמנחם ועד אברהם, אולם בלשון הפסוקים יש הבדל ביניהם, דלגבי עשרה דורות שקדמו לנח, לאחר שאומרת התורה כמה שנים חי כל אחד היא מוסיפה אחר כך את המילה 'וימת', ואילו לגבי עשרה דורות שמנח ועד אברהם התורה אינה כותבת 'וימת' אלא מסתפקת במנין שנות החיים.

ומן הסתם אפשר ליישב קושיא זו בכמה אופנים, ועל כל פנים נראה להציע דרך אחת, שאם אינה ע"פ הפשט עכ"פ היא על דרך הדרש, על פי מה ששנינו במתניתין דאבות (ה', ב'): "עשרה דורות מאדם עד נח, להודיע כמה ארך אפים לכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול, עשרה דורות מנח עד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כולם".

ובפירוש המילות 'קבל עליו שכר כולם' כתב שם רבינו יונה שאין זו מעלה בעלמא, אלא היינו משום "כי אברהם אבינו מילא כל החסרונות ועשה טובה כנגד כל רעתם והצילם מן הפורענות, אך נח לא יוכל להצילם כי לא היה צדיק כל כך למלא החסרונות, ונטל שכר כולם", והיינו שאברהם בעצמו תיקן את כל החסרונות שעשו הדורות שקדמו לו, ומשום כך הדין נותן שיטול שכר גם כפי חלקם, הואיל והוא כביכול פעל בעבורם. ואולי על פי זה יתבאר לנו לשון הכתוב מדוע על עשרה דורות שמנח ועד אברהם לא כתיב 'וימת', כיון שהם לא נותרו בחטאם אלא תוקנו על ידי אברהם אבינו, והוא 'הצילם מן הפורענות'.

אכן לגופו של ענין יש מקום להבין היאך באמת היה בכוחו של אברהם לתקן את כל חטאי הדורות שלפניו, הלא מניין שנותיהם של כל עשרת הדורות הקודמים מצטבר ללמעלה מאלף שנים, ואילו כל שנותיו שלו עלי אדמות לא קרבו אף לא לרבע מסך כל שנות האנשים החטאים. ואם כן, על אף שודאי השתדל לעשות מעשים טובים ככל שבכוחו, לא מסתבר שמעשיו עמדו כנגד כל המעשים הרעים הרבים שקדמו לו.

אך ודאי שאם אכן היה מדובר כאן במעשה כנגד מעשה, פעולה טובה כנגד פעולה רעה, לא יכל אברהם לעשות מעשים טובים כאותו סך של המעשים הרעים. אבל כאן לא מדובר על פעולות, אלא על מציאות קיימת. כאשר עשרת הדורות עברו עבירות, הם יצרו מציאות אמיתית של חסרון בעולם, שנקעת היה צורך להשלימה ולתקנה, ולמלא שוב את אותו החלל שנפער. לכן, על אף שהחסר היה גדול, היה בכוחו של אברהם אבינו להפיץ אור תורה בעולם ולבנות מחדש עולמות על גבי עולמות, עד שהבנין העצום שבנה הצליח להשלים את כל החסר שנוצר.

וכל כך למה, מפני שבעוד שהדורות הקודמים לא מילאו את חיייהם לנצלם עד תומם, אלא כאן עשו וכאן חיסרו, כאן פעלו וכאן מעדו, אברהם אבינו הלך לבית עולמו זקן ושבע ימים, עם חיים מלאים ושלמים, גדושים ועמוסים, שכל כולם רצף אחד של עשייה שבנתה והוסיפה והשלימה עוד ועוד. עד כדי כך, שלבסוף היה זה נחשב שחיי הקצרים יחסית 'אשר חי' הצליחו להשלים את כל מה שהיה צריך להשלים לפניו במשך עשרה דורות, בהיות שהוא השכיל למלא הרבה יותר את החיים שניתנו לו.

וביאור הענין, שיש חיים ויש חיים. יכול להיות אדם עובד ה', עוסק בתורה ומקיים מצוות קלה כבחמורה, אולם עדיין אי אפשר לומר שה'חיים' שלו עצמם הם חיים של עבודת ה'. הוא חי את החיים שלו, ובתוך חייו שלו הוא גם עובד את בוראו. ובאמת, מהו ההבדל בינו לבין מי שכן זכה להקדיש את חייו לגבוה? כל ההבדל נעוץ באחוז אחד בלבד. אם האדם עובד את הקב"ה בתשעים ותשע אחוז, אמנם שכרו הרבה מאד ואין ערוך למפעלו, אך אין הבדל משמעותי בינו לבין מי שעובד בתשעים ושמונה אחוז - שניהם מותירים אחוז אחד או שניים לעצמם ולא מכירים בכך שכל החיים בשלמות נועדו עבור הקב"ה. מה שאין כן מי שעובד בכל מאת האחוזים, הרי הוא מוכיח שאין לו עוד מטרה אחרת - החיים שלו עצמם הם חיים של עבודת המלך.

ממילא אברהם אבינו, שלא חיסר בעולמו כלום, יצר יצירה שלמה של אדם שכולו עומד לגבוה. יצירה כזו היא מציאות בפני עצמה של טוב, של קדושה ושל תיקון, ולפיכך אין כאן רק התקבצות גדולה של מעשים טובים, שעדיין אינה מספיקה לעמוד כנגד כמות גדולה יותר של מעשים רעים, אלא מציאות מושלמת - שבאה במלואה כתשובת המשקל למציאות הקלוקלת שהתפשטה בבריאה.

ומכאן למדנו כמה גדול כוחה של מעלת השלימות, ויתירה מכך - יצירת 'אדם שלם'. כאשר הקב"ה מצוה על האדם ללמוד תורה, אין רצונו רק שהאדם ילמד, אלא שהאדם יתהפך לאדם של תורה. שיחיה חיים של תורה, ושהוא עצמו יהווה חפצא של תורה. כי אכן, יש חיים ויש חיים. יש חיים למעלה מן השמש, חיים מרוממים ונעלים על כל תהילה, ויש חיים אחרים - שבהם האדם חי את העולם כפי שהוא, ותוך כדי כך הוא מנסה לעצמו תורה ומצוות. ואין שום השוואה בין שני סוגי החיים. בן אדם שהופך את החיים לחיי תורה הרי הוא חי חיים טובים וגבוהים הרבה יותר, הן בעולם הזה והן בבא, וניתן לראות עליו היאך הוא איש אחר ממש, הקרוץ מחומר שונה בתכלית. התורה היא 'עסק', לעסוק בדברי תורה.

איש של תורה

כבר הבאנו מספר פעמים את הלשון המופלאה המובאת בפתח הספר 'כפתור ופרח', שחיברו אחד מן הראשונים ששמו אינו מצויין, אך מ"מ מקובל לכנותו 'אשתורי הפרח' וזאת ע"פ לשונו בהקדמת ספרו - 'אמר העבד העברי איש תוריי ברבי משה הפרח'. הוי אומר, ששמו לא היה 'אשתורי' אלא 'איש תוריי', והוא כינה את עצמו על שם תורתו - 'איש תוריי'. איש שהוא עצמו איש של תורה, על שמה הוא נקרא ובה הוא מותכנה.

אדם שחי חיים של תורה - ממילא כל חייו הם מקשה אחת של תורה. זה מה שתופס לו את הראש וזה מה שמעסיק אותו כל היום, ולא רק מחמת שכך היא מצות התורה - אלא משום שאלו הם חייו. ואף בעידנא דלא עסיק בה, כל סדר היום מסתובב סביבה, וכל דבר נקבע כפועל יוצא ממנה.

כדוגמא לדבר, גם בזמני כבחור בישיבת פוניבז' דיברו לשון הרע. זה לא היה מחזה נדיר לשבת בחדר אוכל ולשמוע רח"ל דיבורי סרה פה ושם... אך על מה היה הלשון הרע? הלשון הרע לא היה על פלוני ועל אלמוני, מי דיבר מה ומי עשה מה, אלא הכל סביב התורה - ר"מ מסויים לא דיבר היום כל כך לענין, ובחור אחר הוציא את הסברא מהקשרה, וכל שאר כיו"ב... כי זה היה הנושא העיקרי שמונח על

השולחן וסביב הנושאים האלו הסתובב סדר היום. תורה, ותורה, ותורה.

לפני איזה זמן דיברתי בישיבה שאינה נמנית עם החוגים הליטאיים, וביקשתי לדבר בשפת האידיש. כשניגשתי אל העמוד פתחתי ואמרתי: 'ביקשו ממני כאן לדבר ב'מאמע לשון', ואכן ה'מאמע לשון' שלי היא האידיש. אך ברצוני להקדים שיש לי גם 'טאטע

לשון', וה'טאטע לשון' שלי הוא... ארמית. זו היתה השפה של אבא שלי, שאותה שמענו ממנו כל הזמן - ארמית, אבבי רבא, רבינא ורב אשי'...

וזוהו התפקיד המוטל עלינו: לחיות חיים אחרים. חיים שלמים. חיים של תורה, כשהתורה היא הממלאת את החיים ושאר העניינים הם רק חיצוניים. תורת חיים.

קדושת הדיבור, והזהירות הנדרשת בתקופה סוערת זו

יכולים לצאת מכזה פה, אם יש בהם טעות, שכן כאמור קדושת הפה לא נותנת להוציא מתוכו דברים שאינם מתאימים לו, וזהו שתמה הר"ן על ר"ת 'תמיהני עליו פה קדוש' איך אמר דבר זה. לא יתכן שפיו הקדוש נכשל לומר דבר שאינו עומד בחקר האמת.

ככל החיזיון הזה מצינו באוה"ח הק' בפרשת פנחס, עה"פ 'לפווה משפחת הפוני' (במדבר כ"ו, כ"ג): "ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו (אלשיך תצוה כ"ח, ל"א) כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו בם בקודש, כי אין קדושה כקדושת התורה ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים, והוא מה שרמז במאמר 'לפווה', שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך, 'משפחת הפוני' - פירוש צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות בתורה". והדברים נפלאים.

"אמר רבי לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים", וכידוע עונש גחלי רתמים הוא שריפה, שמכניסים לאדם גחלים שאינם נכבים מהרה, והקשה המהר"ל דיסקין דא"כ אמאי קתני בלשון 'מאכילין' אותו גחלי רתמים, לכא' יש לכתוב 'שורפין' אותו בגחלי רתמים וכיו"ב. אלא הכוונה היא, שבשלמא אם היו סתם שורפים את האדם בגחלי רתמים, היו הגחלים נכבים בסופו של דבר, ולכן 'מאכילין' אותו בגחלי רתמים, שאז פיו - שדרכו נכנסו הגחלים - יישאר פצוץ לעולם ללא תרופה. כי בהיות והאדם פוסק מדברי תורה, חילל את קדושת פיו ועסק בדברי שיחה, עונשו הוא גם כן בפה, שפיו המחולל יפצע וישרף ע"י הגחלים.

ודבר נוסף למדים אנו מכאן, שהעונש אינו סתם כך על מי שהפסיק ללמוד והתחיל להתבטל, אלא על מי שפסק מד"ת 'ועסק' בדברי שיחה. זאת אומרת שלעיתים האדם זקוק למיעוט שיחה שיישב את דעתו, אך הקב"ה אינו רוצה שזה ייהפך ל'עסק' שלו, שהוא ייכנס לתוך זה וימלא בכך את ראשו.

אנו עומדים כעת בתקופת בחירות. כמובן שמן הצורך הוא שיהיו אנשים שיעבדו למען הצלחת המערכה החשובה והגורלית להצלחת היהדות החרדית באר"ק, וזכות היא לעסוק בזה ובצרכי הציבור, אולם יש להזהר מאד מלעשות 'עסק' מהעניין, צריך לדעת שכל הנושא של מי יצא ומי יפסיד אין זה שייך אלינו כלל, וכשהדבר הופך לעסק שממלא את הראש, הרי זה נוגד את קדושת התורה, ואת 'כלי השרת אשר ישרתו בם בקודש'.

לדאבונו ישנה תופעה של אברכים ובחורים בני תורה שיוצאים ביום הבחירות לעבוד במקומות מפוקפקים ואף יותר מכך, ה'יצילנו, אבל גם כשעוסקים באופן הכשר יש לדעת שרק התורה היא העסק שלנו, לא להכניס את הראש במה שלא קשור אלינו. להצביע, לפעול, אבל לא להיות בתוך זה חלילה. וביום שאחרי הבחירות ודאי שכל דיבור ועיסוק בענייני התוצאות הרי הוא 'ניבול פה'. ולאו דוקא בחירות, אלא כל דבר והאדם צריך 'לפנות מפיו כל חוץ מהגות התורה'. דבר כזה מוקצה הוא לבני תורה שיושבים ועוסקים בקדושת התורה. כי התורה היא עסקנו היחיד, ואין לנו שום דבר חוץ ממנה. כל 'עסק' אחר מוציא את האדם מן התורה ומעביר אותו למחוזות אחרים הרחק הרחק. אמנם צריכים אנשים שיעבדו, זה דבר טוב ראוי ונצרך, אך עדיף שהאחרים שעושים אותו הם שיעשו אותו. "אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסקי, אשרי מי שאומנותו בסם ואוי לו מי שאומנותו בורסקי" (קידושין פב:).

ואכן יעויין שם בגמ' דאיתא משמיה דרבי מאיר "לעולם ילמד אדם לבנו אומנות נקיה וקלה", וצ"ב דהא התם גופא איתמר "רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה" וכו', הרי שאין ללמד את הבן אלא תורה, וכידוע הוא רבי נהוראי הוא ר"מ (כדאי בעירובין יג: ועוד). ונראה הכוונה שר"מ אומר שכל אחד לבנו - צריך אכן ללמד אומנות, אבל אני, 'לבני', לבן שלי - לא מלמד אלא תורה... את כל הדברים הטובים שיעשו אחרים, אני לכשעצמי מניח כל אומנות שבעולם. איני דר אלא במקום תורה.

בר"ן בריש נדרים כתב על דברי ר"ת בזה"ל "ותמהני עליו פה קדוש איך אמר דבר זה", וכן מצינו עוד לשונות בראשונים, והדבר לכא' תמוה מה שייכות הקושיא לפיו הקדוש של ר"ת, ואף כי אכן יהיה אולי מן התימה היאך טעה בדבר הלכה עדיין מה קשור הדבר לקדושת פיו.

ובגמ' כתובות (ח:): איתא, "אמר רב חנן בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה, אלא כל המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דינו של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה", וצ"ב מהי הכפילות בלשון חז"ל 'כל המנבל את פיו' וגם 'מוציא דבר נבלה מפיו', דלכא' היינו הך, ועמד בזה הט"ז (יו"ד ס"ק כ"ד סק"א).

אלא הביאור הוא, דהנה בפרשתן (בראשית ב', ז') כתיב "וייצר ה' אלקים את האדם וגו' ויפח באפיו נשמת חיים", ותרגם האונקלוס "הות באדם לרוח ממללא", ומבואר שעצם עצמותה של הנשמת חיים שננפחה באדם פה אל פה כחלק אלוך ממעל היא ה'רוח ממללא', והדיבור הוא נשמת החיים שמפעמת באדם והוא החלק הרוחני שבו. מעתה נראה שהכח המדבר שבאדם, שהוא הפה, אינו סתם איבר שמוציא הבל של קדושה, אלא הוא עצמו כלי קודש, חפצא של קדושה שמקורה מן העליונים שמחזיקה את ה'רוח ממללא' ומביאה אותה אל הפועל.

משום כך חומרת המוציא דבר נבלה מפיו אינה רק דבר הנבלה שיצא ממנו, אלא שהוא 'מנבל את פיו', שהוא לוקח את הפה הקדוש שניתן לו ומחלל את קדושתו. במקום לממש את מטרתו ולדבר בו דברי קדושה הוא מקלקל אותו ומדבר דברי נבלה. הפה עצמו מתחלל ונהיה פה מנובל.

ולכן גם חמור כל כך עונשו של המנבל את פיו, עד שרח"ל 'אפילו נחתם לו גזר דינו של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה', מה שלא מצינו במקום אחר, כי אדם כזה לא רק מוציא דברי נבלה אלא מחלל את הקודש, לוקח את הדבר הקדוש ביותר שמחזיק את נשמת החיים שבקרב והופך אותו לכלי מקולקל.

על הג"ר יצחק בלאזער צ"ל מפטרבורג מסופר שציווה לפני מותו שלא להספידו, אולם לאחר שנפטר נוצר דין ודברים בין הרבנים שהשתתפו בלויה האם לקיים את צוואתו או לא. הג"ר יצחק ירוחם ברלין (בנו של הנצי"ב), שנכח במקום, הכריע לקיים את צוואת הנפטר ולא לערוך שום הספדים. לאחר מספר ימים, נגלה אליו בחלומו ר' יצחק פטרבורגר והודה לו על שדאג לקיום צוואתו. שאל אותו הרב ברלין, מה נעשה בדיןך בשמיים. ענה לו ר' יצחק, אין לי את היכולת לספר מה נעשה שם בבית דין של מעלה, אולם דבר אחד אוכל להגיד לך: עם תלמידי חכמים העוסקים בתורה מקלים מאד בדינם יתר על שאר האנשים, אך גם אצלם יש דבר אחד שלא מקלים בו כי הוא זה ומחמירים בו מאד. הדבר הזה הוא חטא הדיבור. מזה אין איש שנמלט מעונשו, וכולם נידונים בו בחומרה יתירה.

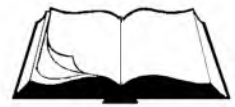
מאידך נוכל להבין כמה גדולה מעלתו של השומר את פיו בקדושה, שהוא משמר את הקודש שלא יארע בו פסול ומחזיק את הפה שישאר חפצא תמימה של קדושה. אצל אדם כזה הפה נותר קדוש בעצם, הוא עומד בקדושתו ואין דבר שיכול לחלל אותו. והוא מה שמצינו רבות בחז"ל 'כשגגה היוצאת מפי השליט', שדבריהם של הצדיקים התקיימו למרות שלא התכוונו, וזאת כיון שפיהם גופו חייב את קיום הדברים, עקב היותו חפצא קדושה מצד עצמה.

אותה קדושת פה מחייבת שגם דברים שאין בהם איסור לא ייצאו מהפה. הפה הוא קדוש, מרומם, חלק אלוך ממעל, וכדי לשמור על קדושתו בשלימות יש להזהר אף מדברים שבתורת 'דברים' חשובים היתר, אך אינם מתאימים לכלי שהם יוצאים ממנו. וכך יעקב אבינו ע"ה, על אף שראה היתר לעצמו להטעות את אביו בכל זאת לא היה מסוגל לשנות את דיבורו ולדבר בלשון עשו, כי הפה שלו קדוש וצריך לשמור עליו כראוי לו.

לא זו בלבד, אלא אפילו דברים שאין בהם פסול כלל לעיתים אינם

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 483 **מדיני שביעית בשנה השמינית, ושאלות המצוות** חשון תשפ"ג
ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

תבואה וקטניות

◀ תבואה וקטניות שגדלו שליש בשנה השביעית והמשך גידולן היה בשמינית, יש בהן קדושת שביעית ואיסור ספיחין, הואיל והשלב הקובע הוא שליש גידולו.

קופסאות שימורים

◀ יש לבדוק עפ"י תאריך היצור המופיע על גב הקופסא, אם לא השתמשו בירק שנלקט בשביעית, שיש בו איסור ספיחין, אולם אם יש בו הכשר טוב, יש לסמוך עליו שאין בו חשש ספיחין כלל, וכמו שמודפס עליהן.

ביעור מלפפונים

◀ בתחילת החורף של שמינית מגיע זמן ביעור של מלפפונים, ומצויים הרבה קופסאות שימורים של מלפפון חמוץ שהם מיובל נכרי של שביעית, וצריך לנהוג בהם כל דיני ביעור, אבל מלפפונים שנלקטו לאחר ראש השנה של שמינית אע"פ שעדיין נוהגים בהם קדושת שביעית לא חייבים בביעור כיון שיש כמותם בשדות, והמלפפונים המצויים בחנויות (לא בשימורים) בתחילת החורף רובם משל שמינית.

הפרשת תרומות ומעשרות

- פירות האילן שיש בהם קדושת שביעית, ה"ה הפקר ופטורים מהפרשת תרומ"מ.
- ירקות שגדלו בשדות ישראל ונלקטו בשמינית הרי הם אסורים לאכול עד חנוכה משום איסור ספיחין.
- אם אין בהם איסור ספיחין (כגון בננות או אחר חנוכה וכד') ומותרים באכילה, חייבים בתרומ"מ ויש להפריש מעשר ראשון ומעשר שני כדן שנה ראשונה.
- ירקות שגדלו בשדות נכרי יש בהם קדושת שביעית לדעת ה"חזון איש", אבל אין בהם איסור ספיחין, ומותרים באכילה, אבל אין חיוב הפרשת תרומ"מ כיון שגמר מלאכתן ברשות עכו"ם.

פרחים ושתילים

◀ בחודשים הראשונים של השנה השמינית אין לקנות פרחים או שתילים במקום שאין עליו הכשר, מכיון שעדיין יש חשש ששתלו ונטעו בשביעית (ואפילו אם יש מקום מעיקר הדין לצדד להקל בנעבד בשביעית, וכמשי"כ ה"חזון איש", בכל זאת ראוי להימנע מלהשתמש בדבר שאינו חיי נפש, כגון פרחים וכד'). באופן שיש חשש ששתלו ונטעו בשביעית, הרי זה אסור מעיקר הדין, וחייב לעקרו כמבואר ברמב"ם (הל' שמיטה ויובל, פרק א' הל' י"ב) הנוטע בשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור, ע"י שם.

ויש שנתנו עצה, שיהיה כמסיח לפי תומו וישאל את המוכר האם השתיל הזה הוא בן שנה או שנתיים וכד', ואם יאמר שהוא כבר בן שנתיים, ידע ששתלוהו לפני שמיטה.

גינה של חילוני

◀ **שאלה:** בשנת השמיטה, המשיכר (חילוני) נטע גינת נוי בחצר, האם בשנה השמינית מותר לשוכר להשקות?

תשובה: איתא ברמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פרק א' הל' י"ב) הנוטע בשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור, ע"י שם, אמנם אין אדם חייב לעקור דבר שאינו שלו, אבל אסור לו לסייע לבעלים, ולעשות פעולות שיוסיפו בגידולו, ואינו יכול להשקותו.

חיוב מעשרות בשסק הגדל בשביעית ובשמינית

◀ **שאלה:** פרי השסק שזרנו לחנוט בתקופת ט"ו בשבט, יש שחנטו קודם ט"ו בשבט ויש שחנטו לאחר מכן.

א. האם יש עליהם קדושת שביעית?

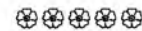
ב. האם יש עליהם חיוב הפרשת תרומות ומעשרות?

תשובה: פליגי הראשונים מהו הזמן הקובע באילנות לענין קדושת שביעית:

א. יש סוברים שפרי שחנט בשנה השביעית קודם ט"ו בשבט לא חל בו קדושת שביעית, וכן אם חנט בשנה השמינית קודם ט"ו בשבט יש עליו קדושת שביעית, דומיא דחיוב מעשרות שבפירות בשאר השנים שתלוי אם החנטה לפני או אחרי ט"ו בשבט (דעת רבינו

לע"נ מרן שר התורה

רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוקל"ה
 נלב"ע ט"ו אדר שני תשפ"ב

מדיני שביעית בשנה השמינית

פירות וירקות במוצאי שביעית

◀ שנת השמיטה מסתיימת בכ"ט אלול, ובכל זאת יש פירות וירקות שאוכלים בשנה השמינית (מוצאי שביעית), שיש לנהוג בהם קדושת שביעית. יש חילוק בין פרי האילן ופרי האדמה.

פרי האילן:

פירות האילן שנלקטו בחורף של השנה השמינית, מכיון שחנטו בשנה השביעית, יש בהם קדושת שביעית.

ולכן בפירות הדר, אבוקדו וכל פירות האילן הנקטפים בחורף של השנה השמינית, אסור לקצור ולבצור אותם בשנה השמינית כדרך הקצירה והבצירה בכל השנים, ופירות אלו הם מופקרים לכל, ואסור לבעלים לשמור פירות אלו ויש בהם קדושת שביעית (ע"י רמב"ם פרק ד' הל' י"ג, וב"חזון איש" סי' ז' ס"ק י"ב).

פרי האדמה:

ירקות שנלקטו בשמינית מדין תורה אין בהם קדושת שביעית ואיסור ספיחין, שהרי הולכים בהם בתר לקיטה, וכיון שנלקטו בשמינית אין בהם שום קדושה כלל, אלא שחז"ל חששו שילקטו הירקות בשביעית, ויצניעו עד השמינית ויאמרו שעכשיו נלקטו, ולכן כל הירקות שנלקטו בתחילת השנה השמינית משדה ישראל אסורים משום ספיחין.

שיעור כיוצא בהן:

אמרו חז"ל שאם הגיע הזמן "בכדי שיעשה כיוצא בו", מותר באכילה אף אותו ירק שגדל בשביעית ונלקט בשמינית, והטעם כיון שבוהו אין חשש שיצניע משנה שביעית, כיון שיש כבר זמן לזרוע בשמינית ולאכלם בהיתר בשמינית.

מחנכה של שנה שמינית:

עוד אמרו, כשהגיע זמן חנוכה של שנה שמינית, מותר לאכול כל הספיחין, ואפילו אם ישנם סוגים שעדיין לא הגיע זמן של "כדי שיעשה כיוצא בו", לא חששו שילקטו בשביעית ויצניעו עד חנוכה, ולכן מחנכה ואילך מותר לאכול את כל הירקות שנלקטו בשמינית (שביעית פרק ו' משנה ד', רמב"ם פרק ד' הל' ה"ח, וע"י "חזון איש" סי' ט' ס"ק י"ג-י"ח). וחנוכה היינו תחילת חנוכה ("דרך אמונה" שם ס"ק מ"ג).

ירקות של נכרי

◀ לדעת ה"חזון איש" כמו שגזרו חז"ל על איסור ספיחין (עד שיעשה כיוצא בו או עד חנוכה) כך גזרו שיהיה גם קדושת שביעית בירקות אלו, שזרעו בשביעית ונלקטו בשמינית, עד שיעשה "כיוצא בו" או עד חנוכה כנ"ל, ואפילו כשלא חל עליהם איסור ספיחין ולכן ירקות טריים הנלקטים בתקופה זו משדות נכרים, אע"פ שנלקטו בשנה שמינית, לדעת ה"חזון איש" יש בהם קדושת שביעית אע"פ שאין בהם איסור ספיחין, ולכן עדיין יש לנהוג בהם בכל הלכות שביעית.

בננות

◀ הגם שיש להן דין ירקות, אין בהן גזירת ספיחין, מכיון שהן גדלות בעצמן, ואין דרך לחזור ולזרוען כל שנה, אבל קדושת שביעית יש בהן גם באלו שלקטו בשנה השמינית, הגם שבירק אזלינן בתר לקיטה וצריך להיות שאין בהן קדושה כלל, בכל זאת לדעת ה"חזון איש" זה גם בכלל גזירה זו שיש בהן קדושת שביעית, וכנ"ל עכ"ל. אמנם כל זה עד ג' שבועות לאחר ראש השנה. אבל לאחר ג' שבועות יש היכר גדול שהם משנה זו וכבר אינן בכלל הגזירה, ואין בהן קדושת שביעית כלל (הגרי"נ קרליץ זצ"ל), וצריך להפריש מהן מעשר ראשון ומעשר שני כמו שנה ראשונה, כדלקמן.

ירקות שנלקטו בשביעית

◀ ירקות שנלקטו בשביעית משדות ישראל, אסורים באכילה לעולם משום איסור ספיחין, אלא שאין צריך לחשוש לכך בירקות טריים כי אנו תולים שנלקטו בשמינית ("חזון איש" סי' ט' ס"ק י"ג-י"ד).

חננאל ר"ה ט"ו, ספר "הערוך", רבינו הלל, ראב"ד, ר"ש, מובא ב"דרך אמונה" הלי שמיטה ויובל "ביאור הלכה" פרק ד' הלי ט', ויש סוברים שלענין דיני שמיטה הולכים לפי ראש השנה (רמב"ם) פרק ד' הלי ט', וכן נקט ה"חזון איש" סי' ז' ס"ק י"ג, ולפי' פרי שחנט קודם ט"ו בשבט יש בו קדושת שביעית.

ב. לגבי פרי השק שספק אם חנט לפני ט"ו בשבט או לאחריו, יש ספק שמא חייב במעשרות (לפי השיטות שהתאריך הקובע הוא ט"ו בשבט).

ג. מי שמפקיר את שדהו מספק, משום שחושש לשיטות הראשונים שיש בו קדושת שביעית וחייב להפקירם, בפועל הוא הפקר ופטור מתרומות ומעשרות גם אם אין בו קדושת שביעית.

ד. אם אינו רוצה להפקיר מספק, יכול להפקיר על תנאי שרק אם יש בו קדושת שביעית הרי זה הפקר, שמצד הבעלים נחשב שהפקיר כדין, ועל צד שהוא הפקר הוא לא מעכב לקחת מזה, אולם בפועל אי אפשר לזכות בזה כי אולי אינו הפקר, וא"כ באופן זה אין פטור 'הפקר' לסוברים שאין בו קדושת שביעית, ונשאר בו ספק חיוב תרומות ומעשרות דשמה אין בזה קדושת שביעית ולא הפקר ("דרך אמונה" פרק ד' ס"ק פ"ט, ו"ביאור הלכה" שם ד"ה הרי הוא, וב"דרך אמונה" פרק י' ס"ק ע"ג, וב"ציון הלכה" ס"ק צ"ה וב"שיח אמונה" הערות 128-129).

ה. אם רוצה לפטור מתרומות ומעשרות, יש לו עצה להפקיר בפני שלושה אורחיו הפקר ודאי, ואז נעשה הפקר אפילו אם יש בהם דין פירות שישית, ופטור מתרומות ומעשרות ("שיח אמונה" פרק ד' הערה 202 בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל).

קניית פירות שביעית בדמי שביעית

◀ **שאלה:** אם קנה בדמי שביעית פירות הקדושים בקדושת שביעית, האם התחלל קדושת השביעית מהכסף או שמא כיון שכבר יש קדושה בפירות לא שייך שיתחלל עליו עוד קדושה?

תשובה: אפילו אם יש קדושת שביעית על הפירות, כאשר קונים אותם בדמי שביעית (באופן שאין בו איסור סחורה), התחללו המעות ויצאו לחולין (הגר"ח קניבסקי זצ"ל "שיח אמונה" הלכות שמיטה ויובל פרק ו' הערה 108).

שאלות המצויות

עניית אמן לפני נטילת ידים

◀ **שאלה:** הקם בבוקר ועדיין לא נטל ידיו או יצא מבית הכיסא ועדיין לא נטל ידיו, האם יכול לענות אמן על ברכות?

תשובה: יש סוברים שלא יענה אמן אלא יתרחק בלבו ("כף החיים" סי' ד' ס"ק ק"ח בשם ה"זוהר", וכן הורה הגר"ש אלישיב זצ"ל), ויש סוברים שמותר לענות אמן (ספר "דינים והנהגות" פרק ד' אות נ"ט בשם ה"חזון איש" וכעין זה מובאר במשנ"ב, סי' פ"ד ס"ק ז', בבית המרחץ האמצעי מותר לענות אמן, וביאר ב"אשל אברהם בוטשאט", סי' פ"ד ס"ק א', דכל מקום שמותר להרחיק מותר לענות אמן, וע"ש משנ"ב, סי' א' ס"ק ח', שתפילה בלי שום שם מותר).

עניית אמן בין ברכת "יוצר אור" ל"אהבה רבה"

◀ **שאלה:** מי שמסיים ברכת "יוצר אור" וממתין לשליח ציבור, ושומע את היושב לידו מסיים את הברכה, האם יכול לענות אמן?

תשובה:

א. מותר לענות אמן על ברכת "יוצר אור" בין לברכת הש"ץ ובין לברכת יחיד שמברך ברכה זו (משנ"ב סי' ס"ו ס"ק כ"ג).

ב. לענות אמן על שאר הברכות פליגי בזה האחרונים (במשנ"ב שם כתב שה"חיי אדם" אוסר אבל דעת הפמ"ג והגרע"א שמותר), ולמעשה המשנ"ב (סי' נ"ט ס"ק י"ח) מכריע בזה להקל שאפשר לענות אמן אפילו על ברכה אחרת, וכ"כ החזון איש (א"ח סי' כ"ח ס"ק ג').

ג. אולם בין "אהבה רבה" ל"שמע" אפילו לאלו שעונים אמן על ברכת "אהבה רבה" אין להם לענות "אמן על ברכה אחרת (משנ"ב סי' נ"ט ס"ק כ"ה בשם "דרך החיים").

מנין ותיקין שמתאחר

שאלה: מי שמתפלל עם הציבור ורואה שהם מאחרים את זמן נץ החמה, מה יעשה?

תשובה: יש סוברים שיצא מבית הכנסת ויתפלל בנץ ביחידות (הגר"ש איערבך זצ"ל), ויש סוברים שאין לו להקדים תפילתו לפני הציבור, רק יראה לומר קריאת שמע לפני הנץ, וימתין ב"שירה חדשה" לציבור, מפני שיקר התפילה כותיקין הוא קריאת שמע לפני הנץ החמה (הגר"ש אלישיב זצ"ל, ספר "תפילה כהלכתה" פרק ג' הערה ל"ז).

שומר לתפילה ע"י שעון מעורר

◀ **שאלה:** מי שמתחיל לאכול סעודה לפני תפילת ערבית, האם יכול לסמוך על שעון מעורר שיצלצל לאחר זמן ועי"ז יזכירו להתפלל?

תשובה:

מבואר בשו"ע (סי' רל"ה סעיף ב') שאסור להתחיל לאכול חצי שעה סמוך לזמן קריאת שמע, וכתב המשנ"ב (סי' ק"י) שאם אמר לחברו שאינו לומד שיזכירונו שיתפלל מותר, והוסיף (שם סי' ק"י) שסומכים גם על קריאת השמש לבית הכנסת.

יש סוברים שה"ה אפשר לסמוך על שעון מעורר כשומר, דסו"ס יזכירו להתפלל, אבל להעיר משניה אין לסמוך על שעון מעורר משום שיש חשש שלאחר שיתעורר ויכבה אותו ירצה להתנמנם עוד וישקע שוב בשניה (הגר"ש איערבך זצ"ל "הליכות שלמה" פרק ב' אות י"ב). ויש סוברים ששומר מהני רק כשאחראי לומר לו שיתפלל, אבל אם מעמיד שעון מעורר שיצלצל לאחר זמן לא מהני, כיון שהשעון לא אומר לו להתפלל ("חוט שני" שבת ח"א עמ' רט"ו).

מעשה ב"הסטיפלער" זצ"ל שלמד שלושים שעות והיה מאוד עייף ולא רצה לסמוך על סתם שומר, הלך לישון על מדרגות החצר כדי שכאשר יגיעו בבוקר הפועלים לפנות את פחי האשפה מהחצר לרחוב בודאי יסלקוהו אותו משם (מפי הגר"י ישעיהו גריינמן שליט"א).

נכבה נר שבת לאחר ההדלקה

◀ **שאלה:** לאחר שהדליקה נר שבת אחד מהנרות נכבה, האם יכולה האשה לחזור ולהדליק?

תשובה: יש בזה הבדל בין מנהג בני ספרד ומנהג בני אשכנז:

א. לפני מנהג בני ספרד שהנשים מברכות קודם ההדלקה (ע"י שו"ע סי' רס"ג סעיף ה' ורמ"א שם), ולכן נוהגות שלא לכבות את הגפרור לאחר הדלקתן (ע"י שו"ע שם סעיף י'), נמצא שמקבלות שבת עם גמר ההדלקה, ואם נכבה נר אחד אסור לה להדליקו מחדש.

ב. לפי מנהג בני אשכנז הנשים מברכות לאחר ההדלקה (רמ"א סי' רס"ג סעיף ה') ונוהגות לכבות את הגפרור לאחר ההדלקה, הן מכוונות לקבל שבת רק בסיום הברכה לאחר שאמרו מילת "שבת" (בעל "שבט הלוי" זצ"ל), וממילא כל זמן שלא גמרה לברך יכולה עדיין להדליק את הנרות.

יין פטור שאר משקין של השומע ולא של המברך

◀ **שאלה:** עשה קידוש ושתה קצת ונתן לאחר לשתות רוב כוס, האם צריך לברך על שתייה שישתה שם אח"כ?

תשובה:

א. מכיון שהמקדש שתה רק מעט, יש ספק אם זה פטור את שאר המשקין (ע"י "ביאור הלכה" ריש סי' קע"ד), ויש לשמוע ברכת "שהכל" מאחר, או שיברך "שהכל" על איזה ממתק ופטור את השתיה.

ב. מי ששתה את רוב הכוס יצא בברכת "הגפן" משום "שומע כעונה" (ואפילו שאצל המברך זה לא פטור שאר משקין), ופטר גם שאר משקין, ולא צריך לברך עליהם.

בירך במוצ"ש על הבשמים בבית הכנסת

◀ **שאלה:** במוצ"ש לאחר מעריב היו מונחים בבית הכנסת הדסים ויברך עליהם ברכת "בשמים", ולאחר שהגיע הביתה הסתפק האם מותר לו לברך שוב ברכת "בשמים" באמצע הבדלה, או שמא זה הפסק בין ברכת "הגפן" לשתיה?

תשובה: מצות בשמים במוצ"ש הוא רק מדרבנן, וקי"ל במצוות דרבנן בדיעבד יוצאים אפילו בלא כוונה (ע"י משנ"ב סי' ס"ק י'), א"כ הוא כבר יצא ידי חובת בשמים במוצ"ש וממילא נחשבת ברכה זו להפסק בברכת ההבדלה, ולכן יקדים ברכת "בשמים" לפני ברכת "הגפן" (הגר"ש איערבך זצ"ל שש"כ פרק ס"א הערה י"ז).

בקבוק יין תוסס המונח על שולחן השבת

◀ **שאלה:** פתח בקבוק מיץ ענבים לקדש עליו בליל שבת וראה שכולו תוסס, ולא ראוי לשתיה כלל, ומיד סגר את הפקק, האם מותר לסלקו מן השולחן?

תשובה: בקבוק יין חמוץ הוא מוקצה מחמת גופו, כי אינו ראוי לכלום, ואין לו דין של גרף של ריע היות שמבחוץ אין ריח רע ונראה כמו בקבוק טוב, ולכן אסור לטלטלו אפילו לצורך מקומו, וחייב להשאירו על השולחן כל השבת.

ואם הבקבוק מונח על מפת ניילון חד פעמי שמגללים אותה בסוף הסעודה, יכול לזרוק את הכל לפח יחד עם הבקבוק, דנחשב כמו לטול מן הצד לצורך דבר המותר.

צידת נחש או הריגתו

◀ **שאלה:** מצא נחש בבית בשבת או ביו"ט, האם מותר להורגו או לצודו?

תשובה:

א. בשבת, היות שזה פיקוח נפש מותר לצודו או להורגו.

ב. ביו"ט, ששחיטה (שהיא מלאכת נטילת נשמה) הותרה ביו"ט ולא צידה (ע"י שו"ע סי' תצ"ו וסי' תצ"ח), לכן יש להורגו ולא לצודו, כי הריגה מותרת ביו"ט משום "מתוך" ואין בזה שם מלאכה כלל (ע"י שו"ת "מנחת שלמה" ח"ב תשי"ח), משא"כ צידה שיש בזה איסור מלאכה (הגר"ר דב לנדא שליט"א).

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

נפילת ספר תורה פסול

שאלה כשסידרו את הספרים בשמחת תורה בארון הקודש החליק ספר תורה ונפל על הרצפה ר"ל. אמנם היה זה ספר פסול ותחת המעיל עטוף בניילון נוסף. כיצד צריכים לנהוג.

תשובה למרות שהמעיל והניילון טפלים לס"ת ונחשב שהס"ת עצמו נפל לארץ, מאחר והוא ספר פסול יתענה רק מי שנפל הספר מחמתו אף שהיה זה באונס. אמנם שאר הדברים אינם צריכים להתענות על ספר פסול. כפי שכתב בשבט הלוי (יא, ג, ד) וכן הובא בשם מרן הגר"ש אלישיב (שערי דבר פז).

נאמנות סיטונאי בשביעית

שאלה סיטונאי השולח את ילדיו למוסדות תורניים ובעצמו מקפיד על מאכלים כשרים, מוכר פירות מהיתר מכירה לצד פירות מאוצר בית דין שלא נעבדו בשמיטה, ומורה ללקוחות מהיכן הגיע כל משטח. האם ניתן לסמוך על דבריו.

תשובה נראה שניתן לסמוך על דבריו בזה, כיון שהוא עצמו מקפיד על כשרות וכל מה שמיקל לעסוק בהיתר מכירה הוא על פי הוראת רבו, ולא שחושב שעובר בזה על איסור. וממילא אינו 'חשוד' להכשיל אחרים בדבר שהם מחמירים בו.

כמבואר בריטב"א (סוכה י, ב), וכבר כתב בזה רבינו (קובץ תשובות ג, לא) על אכסנאי המחמיר לאסור מאכלים שבעל הבית נוהג בהם היתר "אם המתיר הוא אדם מוחזק בכשרות וחכם בדינים, ונודע אליו שזה האכסנאי הוא מאותם הנוהגים איסור באותו השומן באומרו שהוא חלב, הרי זה מותר להתאכסן בביתו ולאכול כל מה שנותן לו לאכול".

קדושת קליפות רימונים ופירות הדר

שאלה האם יש לנהוג קדושה בקליפות רימונים ופירות הדר הקדושים בקדושת שביעית.

תשובה מותר להשליכם בתוך שקית ניילון לאשפה, אמנם רצוי בשתי שקיות.

ביאור הדברים אף שמעיקר הדין יש בהן קדושת שביעית כיון שקליפות ההדרים ראויים למאכל בהמה, וקליפות רימון (רימון שמיטה ג, טו) ראויים לצביעה. אולם היקל מרן החזון איש (שביעית יד, י ד"ה נראה) שאם רוב האנשים לא מייחדים את הקליפה לבהמה, פקעה קדושתה. "ולפי" קליפין וגרעינין שאינן מיוחדים אצלנו לבהמה אין בהם קדושת שביעית משום מאכל בהמה, וכל שנפסלו מאדם מותר להשליכן".

אמנם רבינו נקט שהואיל והחזון"א לא הביא מקור לדבריו, וכן אף בבית מרן החזון"א החמירו לשמור קדו"ש בקליפות (דרך אמונה הציוני ההלכה כו) לפיכך רצוי להשליך קליפות של פירות שביעית של ישראל לאשפה בתוך ניילון בלבד.

קירות היכלי התורה ספוגים 'חיידקים' רוחניים מרוממים

ולכן לא הושפעו ממנו.

מכח זה הוציא באגרות משה (אורח א, לא) הלכה למעשה "שאף שאין האיסור ברור אך מסתבר שאין להתיר להתפלל במקום שעושים שם תועבות ורוצים לשכור אותו על מנת להתפלל שם באופן ארעי", ומוכיח דבריו מהמבואר בשלחן ערוך (אורח צ, יח) שמצוה להתפלל יותר בבית המדרש היכא דגרסי, והרמ"א מצדד להעדיף להתפלל ביחידות בבית מדרש קבוע מאשר להתפלל עם מניין בבית כנסת. וזהו מחמת "שמה שעושים במקום מועיל לקבלת התפילה, ומכלל הן אתה שומע לאו שבמקום עשיית תועבות שנאו לו המקום ואינו מקום הרצוי לתפלה כלל".

הרי שחפצי הקדושה הופכים את המקום עצמו למקודש ומרומם המשפיע לטובה על הבאים בתוכו.

לאור האמור שמחה יתירה פועמת בלב בני התורה המתחילים בימים אלו את זמן חורף הארוך בו ישקיעו עצמם בהיכלי התורה.

ולמרות שבירה האיתנים יומי בין הזמנים המשיכו לשקוד על תלמודם בצורה מעוררת התפעלותם, אך אינו דומה הלימוד והתפילה בבית הכנסת השכונתי, ללימוד והתפילות במקום הקבוע לו הספוג בעבודת ה' הנעשה בצוותא חדא עם כל רבני ובני הישיבה.

ובשל כך כל הדורך וגלו על מפתן הישיבה הקדושה, כבר יונק לקרבו את ה'חיידקים' הרוחניים המרוממים להמשך העליה בהר ה'.

'שמעקט' תורה להצלחה מהמבול

הגמרא בזבחים (ק"ג, ב) מקשה איך עם כל בעלי החיים שניצלו בתיבה ולא נימוחו במבול, ניצל אף הראם, שהרי ראם קטן בן יומו גודלו כהר תבור שהוא ארבעים פרסה, וכל התיבה אינה מחזיקה כל כך הרבה.

ואמנם לסוברים שלא ירד המבול בארץ ישראל יש לומר שניצל בארץ ישראל. אך לסוברים שירד אף בא"י קשה היאך ניצל הראם.

מתרצת הגמרא שהכניס ראשו לתיבה וכך לא נחנק ממי המבול, למרות שגופו היה מחוץ לתיבה. חזרת הגמרא ומקשה שהרי ראשו לבד הוא כפרסה וגודלו יותר מן

המשיגה הגה"צ רבי אליה לופיאן סיפר על בניין בית חולים עתיק שרבים הידפקו על שעריו מתוך רצון לקבל טיפול הולם ולהחלים ממחלתם.

ואף שרבים אכן הבריאו בו, ברכות השנים החלה נטייה הפוכה במקום עד שכמעט כל מי שבא בשעריו, ואף אם היה חולה חלוש, לא רק שלא הבריא, אלא אף הכביד עליו חוליו ומת.

ויהיה הדבר לפלא, מדוע מתים שם רבים, והלא הרופאים הם אנשי שם, ודרכי הטיפול מהמתקדמות ביותר, ואין קורה הדבר שרבים מקבלים זיהום חריף בבניין בית החולים ומשיכים נשמתם ליצורם.

לאחר חקירה הוחלט שבכדי להשיב את ההצלחה של בית החולים אין מנוס מאשר לשרוף את הבניין כולו על כל מחלקותיו וכליו, ולבנותו שוב מחדש. מאות שנים עומד הבניין ומשמש חולים רבים, קירות הבניין עצמו הזדהמו והם ספוגים בחיידקים, עד שכל מי שבא במגע עמם מקבל זיהום חריף.

אותו הדבר, אמר ר' אליהו הוא המצב ב'חיידקים' הרוחניים המשוטטים בעולם. ישנם מקומות שהאוויר בהם ספוג בחיידקים טובים של עליה ברוחניות, וישנם מקומות הספוגים בחיידקי טומאה וריחוק מעבודת ה'.

בדרך זו ביאר הבית הלוי איך קרה הדבר שבדור המבול חטאו כולם עד שאף הבהמות נזקקו לשאינן מיין (בראשית רבה כה, ט), למרות שאין להן בחירה. וזהו מחמת שאוויר העולם הורעל על ידי האנושות בטומאה ותועבה, עד שהשפיע על כל הבריאה לפנות לתועבות. ובדרך זו ביאר היאך "קורות ביתו של אדם מעידים עליו שנאמר אבן מקיר תזעק וכפס מעת יענה" (תענית יא, א), וכי יש לקירות או הכלים כח דיבור להעיד או שמה הבנה במעשים הנעשים על ידם, אלא שכיון שכל מעשה משפיע לטובה או להיפך אף על הדומם הסובב אותו, זה מה שיעיד על האדם - העליה הרוחנית או הירידה של קירות ביתו זה מה שיעיד עליו. אמנם ביאר המהר"ל שדגים שבים לא נימוחו (רש"י ז, כב) מפני שהם אינו במחיצה אחת עם האדם

התיבה. מתרצת הגמרא שהכניס את חוטמו בלבד וכך ניצל.
נראה בזה שבכדי להינצל מהמבול מספיק רק שהראש יהיה בתיבה, ואפילו לא כל הראש אלא רק ראש החוטם, כלומר בכוח מה שנושמים אוויר תיבת נוח, ניתן להינצל.

בספרי המוסר והחסידות מדמים את תיבת נח לבית המדרש, כאשר יושבי הקרנות הנמצאים

מבחוץ, משחיתים דרכם על הארץ. והמקום היחיד בו ניתן להינצל מהירידה הרוחנית הנושבת מהם הוא בבתי כנסיות ובתי מדרשות, בהם נושמים טהרה וניצולים מלהידבק בחיידקי ה"השחית כל בשר".

ומדרך הצלתו של הראם נראה, שגדול כוחו של בית המדרש, עד שמיד עם כניסתו של האדם ובהריתו 'רית תורה' כבר יש בכחו להציל ואף

עלייתו ונפילתו של אשור

כלפי נח "אמר רבי ברכיה חביב משה מנח. נח משנקרא איש צדיק נקרא איש אדמה, אבל משה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלהים". כלומר משה התעלה ואילו נח ירד ממדרגתו שהיתה לו בתחילה.

כל אדם צריך תמיד לבדוק האם הוא בעליה וקרבה לה' יתברך, או חלילה להיפך.

הוסיף על זה בספר המאור שבתורה: "מי שלא הצליח מעולם להתעלות ברוחניות, משלה את עצמו בטענת פטור, אך מי שכבר עמד על הגובה ובכוחות עצמו עלה מעלה מעלה, ויש לו חזקה עצמית או אבהית שהוא מוכשר ומסוגל לעלות, משעה שירד שוב אינו יכול לתלות את האשמה אלא בעצמו, מדוע נהפכתי שוב לביצה הקשורה בקליפתה ומתגלגלת על ידי אחרים ואין לה עצמאות ויכולת, וכל תינוק מגלגל אותה לאן שלבו חפץ".

הפחד מפני ירידה רוחנית חייבת להיות דאגתו הראשונה של כל אדם בשם ישראל יכוונה, משום שהנפש כמו הגוף צריכה חיוק תמידי ובלעדיו הם נופלים ויורדים מטה, שהרי יצרו של אדם מתחדש ומתגבר עליו בכל שעה (קידושין ל ב), ורק עם לחימה עקבית יצליח להתקדם ולהתעלות ולא להיות כאפרוח ולמחרת שוב כביצה חלילה. אכן אצל גדולי ישראל נראה תמיד רצונם העז להמשיך ולהתעלות כל ימיהם. וכפי שרואים בבקשות ששלח מרן הגר"ח קניבסקי לשליחי קופות הצדקה שיתפללו עליו 'לדעת כל התורה

"מן הארץ ההיא יצא אשור" (בראשית י, יא)

המלך הראשון בעולם היה נמרוד כמבואר ברמב"ן (ט, י) "הוא המולך תחילה כי עד ימיו לא היו מלחמות ולא מלך מלך". עם כח המלכות הגדול מרד בקב"ה בודון והיה "מתכוון להקניטו" עד שנעשה סמל לרשעות "על כן יאמר על כל אדם מרשיע בעזות פנים יודע ריבונו ומתכוון למרוד בו כנמרוד גבור ציד לפני ה'" (רש"י שם ח).

ומהארץ שהיתה תחת שליטתו של נמרוד יצא אשור. "מן הארץ ההיא יצא אשור - כיון שראה אשור את בניו שומעים לנמרוד ומורדים במקום לבנות המגדל, יצא מתוכם" (רש"י יא).

הנהגה מופלאה זו של עזיבת היישוב אינה דבר של מה בכך. לפני חטא הפלגה כולם גרו במקום אחד, ולא היה מקום אחר לעבור אליו, והנה אשור עזב את העיר למקום שממה.

ממשיכה התורה ואומרת שבנה לעצמו ערים חדשות לגור בהם עם בניו "ויבן את נינוה ואת רחובות עיר ואת כלח ואת רסן היא העיר הגדולה". מביא רש"י "היא נינוה שנאמר בספר יונה ונינוה היתה עיר גדולה לאלוקים".

אשור הוא שהקים את נינוה וכל מטרתו בזה היתה למען חינוך הילדים לעבודת ה', ונראה שמחמת כן זכה שלאחר שנים רבות כשהרשיעו בני העיר, שלח הקב"ה את יונה הנביא לעוררם לשוב בתשובה.

המשך תולדות חייו של אשור מובא בתהלים (פג), שם מונה את כל המלכויות שהתאחדו כנגד עם

ישראל "אהלי אדום וישמעאלים מואב והגרים... גם אשור נלווה עמם היו זרוע לבני לוט". מביא רש"י "גם אשור - גם זה שהיה מחבב מתחילתו מעשים טובים שפירש מעצת נמרוד, אף הוא חזר להיות רשע, לכן נשתתף להחרים ביתך". ובמדרש (בראשית רבה לו) מובא שהקב"ה הוכיח אותו כיון שבא ונשתתף עמהן בחורבן בית המקדש אמר לו הקדוש ברוך הוא אתמול אפרוח ועכשיו ביצה!! אתמול היית מפריח מצוות ומעשים טובים. אתה נהגת שלא כטבעו של עולם שקודם באה ביצה ואח"כ מתפתחת לאפרוח, אבל אתה נהגת להיפך להיות אפרוח תחילה ואח"כ לחזור להיות ביצה!!

נראה בזה שישנה טענה מיוחדת כלפיו איך יתכן שבמקום להתקדם ולהתעלות, הידרדר בקרבת ה'.

ביקורת נוספת הובאה בחז"ל (מדר"ר לו,

לשמור על האדם לעליה למעלה למשכיל. וכיון שהיצר הרע היושב על מפתחי הלב (ברכות סא, א) מבלבל את המבקש להיכנס להיכלי התורה וטוען: נו, מה כבר ייצא מכמה דקות בודדות של לימוד. אך כאמור עצם הכניסה לבית המדרש בשאיפת אוויר הפסגות ב'שמעקט תורה' כבר מציל הרבה מאד, ומפיה באדם רוח של התעלות והתרוממות בעבודת ה' יתברך.

כולה'. וכעין זה ביקש מרן הגר"א"ל שטיינמן 'לזכות לשוב בתשובה שלמה'. כיון שלא הניחו ולו לרגע קט את עינם וליבם ממלחמת היצר הגדולה למרות גילם המופלג וההצלחות הרבות שלהם במלחמת היצר.

מיהם אנשי מדינתו

יש להבין איך ייתכן שאשור למרות שברח למדבר ציה ושממה נמשך לבסוף אחר עצת הרשעים. והרי קיים את הנאמר ברמב"ם (דעות ו),

"דָּרַךְ בְּרִיתוֹ שֶׁל אָדָם לְהִיטֵל נִמְשָׁךְ בְּדַעְוָתוֹ וּבְמַעֲשָׁיו אַחֵר רָעוּ וַחֲבָרָיו וְנוֹהַג כְּמִנְהַג אֲנָשִׁי מְדִינָתוֹ. לְפִיכָךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִתְחַבֵּר לַצַּדִּיקִים וּלְיֹשֵׁב אֶצֶל הַחֲכָמִים תָּמִיד כְּדֵי שֶׁיִּלְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם וְיִתְרַחֵק מִן הָרָשָׁעִים הַהוֹלְכִים בַּחֲשָׁךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם. וְכֵן אִם הָיָה בְּמִדְיָנָה שְׁמִנְיָהּ גוֹתִיָּה רָעִים וְאִין אֲנָשִׁי הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, יֵלֶךְ לְמָקוֹם שְׁאֲנָשִׁי צַדִּיקִים וְנוֹהֲגִים בְּדֶרֶךְ טוֹבִים. וְאִם הָיוּ כָּל הַמְּדִינֹת שֶׁהוּא יוֹדֵעַם וְשׁוֹמֵעַ שְׁמוֹעָתָם נוֹהֲגִים בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹבָה כְּמוֹ זְמַנֵּנוּ, יֵצֵא לְמַעְרָל וּלְחֻחִים וּלְמַדְבָּרוֹת. וְאִל יִנְהִיג עֲצָמוֹ בְּדֶרֶךְ חֲסָאִים כְּעֵינֵי שְׁנָאֵמֶר (ירמיה ט, א) 'מִי יִתְנַיֵּי בְּמַדְבַּר מְלֹן אֲרָחִים'."

והלא אשור קיים דברי הרמב"ם במלואם כאשר עזב את ארצו של נמרוד והלך למקום ציה ושממה.

ונראה שיש לדייק ברמב"ם שכתב שהאדם נוהג כמנהג אנשי מדינתו, ויש להחליט בלבו מי הם 'אנשי מדינתו'.

וכפי שתייר היוצא לארץ מרחקים חש בלבו שהוא לא במקום הטבעי שלו, ואף אם הוא שוהה שם תקופה ממושכת, כיון שבסתר לבו יודע שבני מדינתו אינם שכניו אלא אלו המתגוררים בארץ מוצאו, כך אף היוצא ממדינת החוטאים למקום אחר כעצת הרמב"ם צריך להחליט בלבו מי הם 'אנשי מדינתו' - מי הם חבריו, את מי הוא מכבד, ואחרי מי הוא נמשך. רק בעזיבת הלב נוטש הוא את דרך החוטאים.

אך אשור למרות שעזב את ארצו של נמרוד אשר היה גיבור ציד לפני ה', ייקר אותו והחשיב אותו בסתר לבו, והילדים הקולטים את תדרי הלב של אביהם, הבינו את מי הוא מייקר. ולכן למרות שהוא ניצל מהשפעתו, אך ילדיו וצאצאיו חזרו ונמשכו אחריו עד שיעצו להחרים את בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466
Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות
בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:
Beithorah@gmail.com

מן הארץ ההיא יצא אשור

עולם שלם התמסר לבניית מגדל בבל. רק אדם אחד הסתכל על הבונים בעין ביקורתית והבין את האבסורד שבמעשיהם. למרות שעמד נגד כל העולם, לא הצליח במאבקו ושמו לא נזכר במעט. למה?

והם לא שבו. צדיק אחד ובני ביתו, מול עולם שלם של רשע והשחתה.

צדיק בסדום, צדיק בדור הפלגה

את בני דור הפלגה אנו פחות מכירים, איננו יודעים מה היה באותו דור, לא כתבה התורה שהם מבני עם מסוים, לא ידענו אם היו בני חם או יפת, לא נמסר לנו מה היו מעשיהם ופעולותיהם כמו שנמסר על דור המבול או תושבי סדום. פשטות הכתובים שכל העולם היה שותף לבניית המגדל הגבוה.

במבול היה נח אחד כנגד כולם. בסדום היה לוט אחד כנגד כולם. היכן הצדיק של דור הפלגה? לא ייתכן, בדרך הטבע, שעולם שלם יתפוס עמדה אחת, תמיד יש את האנשים שמבקעים להיות איפכא מסתברא שמגבשים את השקפת עולמם לפי ההיפך ממה שנראה, וכל שכן במעשה עוועים שכזה.

והאמת היא שנמצא אדם אחד שהתנגד לבניית המגדל והטיף לחיים אחרים.

שמו היה אשור.

אשורים ולטושים

אשור סירב לראות את בניו נוהים כעוורים אחר נמרוד ומתכחשים לאל אחד (רש"י עה"פ מן הארץ ההיא יצא אשור). הצרמוניה סביב נמרוד, לא מצאה חן בעיניו, הבין שהם חיים במעטפת של שקר. כל מהותו של אשור היה ליישר את הבריות ולהדריכם. זו גם הייתה פרנסתו של האיש, בעת שהתגורר על פרשת דרכים ושימש כמיישר דרך לעוברי אורח (אבן עזרא להלן כה, ג).

כנראה שהישרות הזו מבועה היטב בנפשו של אשור, וכאשר החל האדם לרוב על פני האדמה וביקשו לעשות מגדל, הבין שעליו לעצור אותם. זה לא הצליח לו, האקסמזה של ההמונים התרגשה מכל רעיון של נמרוד ולא התבוננה.

אשור החליט לעזוב את בבל. "מן הארץ ההיא יצא אשור. ויבן את נינוה ואת רחובות עיר ואת כלח". התוכנית של אשור

פרשת נח נחלקת לשתי פרשות. פרשת המבול בחלקה האחד, ופרשת דור הפלגה בחלקה השני. כל אחת מהן נדרשת יפה לכשעצמה, ועדיין אין די ללמוד כל אחת מהן בנפרד, אלא יש ללמוד את שתיהן בשווה ולהעמידן זו מול זו, מהיכן הגיע מה שהגיע, מה היו שורשי החטא ומה רצו להרוויח בו, מי חטא יותר ומי נענש יותר. מאלה וכאלה ניקח לקח לעבוד את ה'.

בדור המבול ברורה ההבחנה בין צדיק לרשע. מצד האחד נח ובניו, ומהצד השני כל העולם כולו שהשחית דרכו על הארץ. בדור הפלגה המצב פחות ברור, הם עבדו על תכנית שסופה מרידה, בינתיים חיו את חייהם כרגיל.

יתרה מזו, לדעת חלק ממפרשי התורה, דור הפלגה לא חטאו ולא נענשו. מעשה היה כאן וצריך להילמד, ביקשו לגור בדבוקה אחת ולא להתפור בעולם, משום כך הפיצם ה' (אבן עזרא, רשב"ם ועוד).

כי אותך ראיתי צדיק

נח בונה את התיבה במשך מאה ועשרים שנים עם דקדוק רב. מידות התיבה נפרטו היטב, כולל החומר מבפנים ומבחוץ והמבנה ההנדסי של כל הקומות.

המטרה של כל אריכות זמן הבנייה, היא כדי שהבריות יראו וישאלו שאלות, יתעניינו על מצבם וישוּבו בתשובה.

וכעת נשאל; אם ישוּבו בתשובה, יוכלו להיכנס לתיבה!?

התיבה נבנתה, כבר אמרנו, בדקדוק. בקומה אחת נכנסו כל בעלי החיים מכל קצווי תבל, על כל מיניהם וסוגיהם ותת זניהם, בהמה ורמש וחיתו ארץ. מהחגבים לבד היו שמונה מאות סוגים, שרצים ועופות, מעט המחזיק את המרובה.

בקומה העליונה, יוחד מדור לבני האדם. אם בקומה מתחת התקבצו מאות אלפי סוגי בעלי חיים, בקומה מעל מתגוררים רק שבעה אנשים. וזה אומר שהיה מספיק מקום בתיבה לכל באי עולם, לכל מי שישוּב בתשובה.

נכתב ונערך ע"י הרב אביאל חיים חורי שליט"א

בכל ענייני הגיליון – 054-854-4298 לקבלת השיחה בדוא"ל: 8544298@gmail.com

להקים עיר חדשה שלא מתפתה לנוצץ ולבורק. בנה ערים חדשות והוסיף עוד עיר אחת גדולה, 'רסן' קרא שמה, "היא העיר הגדולה".

למה זה לא הצליח לו?

למה לא שמענו על ערי הצדיקים רחובות עיר או רסן?

תאמרו, הדיוט שבנו ניצחתם

כשבאו בני אפריקא בפני אלכסנדר מוקדון לתבוע את ארץ ישראל לעצמם, הסתפקו חכמי ישראל מי ילך וידון עמם. גביהא בן פסיסא הציע את עצמו, 'אם ינצחוני, תאמרו הדיוט שבנו ניצחתם. ואם אנצחם, אמרו תורת משה ניצחה'. ענוה מופלגת.

המקרה שב וחוזר על עצמו עם בני ישמעאל, ועם בני מצרים שתובעים את השאלת הממון בחזרה, וגם בני קטורה אשת אברהם. על כולם שב גביהא על הנחתו, כי אם ינצחוני, תאמרו הדיוט שבנו ניצחתם. ואם אנצחם, אמרו תורת משה ניצחה' (סנהדרין צא.).

שלוש פעמים אתה מנצח את גדולי אויבי ישראל, עומד לפני המחנה, ועדיין קורא לעצמך 'הדיוט'!?

והתשובה היא, שאפשר שאדם יגיע למדרגה הגדולה ביותר, אבל ירגיש שהוא לא שם.

ראתה שפחה ונשארה שפחה

ואם במידה טובה כך, במידת פורענות להיפך.

אילו רצו, היו לדורות ההם הרבה ממי ללמוד שיש מנהיג לכירה. ראו את אברהם ושמעו את דרשותיו, ראו גם שהושלך לכבשן האש וניצול, ואילו אחרים שנכנסו – נשרפו חיים. מה עשו עם הידיעה הזו?

ישמעאל ואליעזר, קרובים היו לאברהם וראו את עבודתו בקודש. ראו אותו מגיש את בנו יחידו לעולה, מה זה עשה להם? וישב אברהם אל נעריו, התבונן בהם ומצא אותם עדיין כנערים.

כי יש מצב שבו אדם נותר כמות שהוא, גם אם יראה את מלאכי השרת עומדים ואומרים שירה, זה לא מדבר אליו.

עד מה אשור תשבך

אשור מתעורר כאשר מגלה את השקר סביב נמרוד. דבר נאה עשה. מול כל העולם ניצב אשור, עם כוחות כבירים הולך ומקים ערים חדשות, ערי אמונה באל אחד. וזה לא עזר לו, לא שמענו שרסן הפכה להיות עיר האלוקים.

מה השתבש?

משפטי ה' אמת, צדקו יחדו. התורה טורחת לתאר שרסן היא העיר הגדולה. אין דרכה של תורת אלוקים חיים לחלוק ציוני הערכה שכאלה לעיר שאין לה שום שייכות והשלכה על מקום אחר, לא לומדים ממנה, לכאורה, דבר. סתם עיר קדומה שאין בה עבר ועתיד.

והתורה מדגישה שרסן היא העיר הגדולה. וכנראה ששם הייתה המעוה של אשור.

הוא רצה להיות היפך מנמרוד, ולא מצא היכן להטמיע את כוחו, מלבד בהיות העיר הזו 'עיר גדולה'. הוא לא עבד שם על איכות התושבים, לא החדיר בהם נחלי אמונה, לא מיגר עבודת אלילים. די היה לו שבנה 'עיר גדולה', זו פסגת הצלחותיו.

☆☆☆

מרא דהאי עלמא, אתה כבר בונה מהפכה. תשלים אותה! תוציא את הכוחות שלך למקומות הנכונים, אל תבזבז תחמושת על אוויר ריק!

אשור האיש לא הבין את הנקודה הפנימית, לא הבין את קריאת האלוקים. היה ליד המקום, ולא עשה שם מעשה.

ההוייה המתרחשת כאן, היא לא עיר גדולה ועיר קטנה, אברהם לבדו, קטן שבקטנים בכמות מול כל העולם כולו, והצליח. אברהם לא היה העיר הגדולה, היה לבדו בעבר אחד, והפך את העולם עד היום הזה.

☆☆☆

ואתה כבר מתחיל את חודשי החורף, כמחצית השנה בלתי לה' לבדו. אתה כבר נמצא בהיכל בית ה', אתה כבר מתרפק עליו מבוקר עד לילה, אתה ממש פה. אז במטו מינד, אל תהיה ליד, תהיה במקום עצמו.

כבר זכית להיות בן ישיבה, אז תעשה את זה הכי טוב שאפשר!

לעילוי נשמת

איש תם וישר, הולך תמים ופועל צדק

רבי יעקב לופס זצ"ל

בן הגה"ח מוהר"ר שלום לופס זיע"א

רב העיר עכו

נלב"ע בשם טוב מן העולם מוצאי יו"ט ראשון סוכות

תשפ"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ

לעילוי נשמת

הרה"ג מאיר שטרן זצ"ל

מרא דאתרא קדישא מירון כיובל שנים

זכה ורבים זיכה, ועשה במה תיקונים ברוח וגשם

לטובת העולים מירונה

נדבת הרה"ח שמואל נח גליק שליט"א מונסי

פרשת נח תשפ"ג

מישכטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

אש שנגרמה מטעינת אופניים חשמליות לחשמל

שאלה

ראובן הניח אופניים חשמליות להטענה במשך הלילה בחצר בנין משותף, בסמיכות למכונית של שכנו. עובר אורח שעבר באמצע הלילה במקום, הבחין שהאופניים מתחילות להתלקח, והאש עשויה להגיע בהקדם למכונית הסמוכה. לפיכך לקח במהירות מטף כיבוי שמצא בחדר המדרגות בבנין, והתזז את כל תכולתו על האופניים הבווערות, וע"י כך כיבה את האש ומנע נזק ודאי למכונית השכן.

מי צריך לשלם עבור המטף, בעל האופניים, עובר האורח, בעל המכונית או שכולם פטורים מלשלם עבורו?

תשובה

בעל האופניים, וכן עובר האורח שהציל - פטורים מלשלם עבור המטף. אולם בעל המכונית שנהנה מכיבוי האש - צריך לשלם עבור המטף. 1

אם האש היתה נגרמת בגלל פשיעת מדליק האש שלא שמרה כראוי - חייב בעל האש לשלם עבור המטף. 2

מקורות

1. תחילה נבאר בס"ד את סיבת הפטור של בעל האופניים, למרות ששם היה מקור האש. מבואר בגמ' בב"ק (נה:) שהתורה חייבה את בעל האש רק אם לא שמר כראוי על האש שהדליק, ומחמת כך הגיעה רוח מצויה שהולכה את האש למקום הנזק. אולם אם שמר על אשו כראוי, ורק מסיבות שאינן תלויות בו, ואינן שכיחות, נגרם נזק מחמת אשו - פטור בעל האש מלשלם גם בדיני שמים, ועיין בתוס' בב"ק (נט: ד"ה לבתה וכו') מהו הגדר של רוח מצויה, ורוח שאינה מצויה.

סיבת הפטור לבעל האופניים

לאור האמור, מאחר ואופניים חשמליות בכל העולם נטענים בצורה הזו, ובאופן רגיל לא מתרחשת שום תקלה בהטענתם בחשמל, לכן נחשב בעל האופניים - ששמר כראוי שלא תיגרם אש שתזיק. ואע"פ שלעיתים רחוקות ישנם מקרים של התלקחות אש - מציאות זו הינה בגדר רוח שאינה מצויה, ולכן בעל האופניים שהינו בעל האש - פטור מלשלם על הנזק שנגרם מחמת כך. ואפילו אם האש שהתלקחה מהאופניים היתה שורפת את מכוניתו של שכנו - בעל האופניים היה פטור על הנזק שנגרם

אפילו בדיני שמים. כי לא נחשב שפשע בגרימת האש או במניעה מהאש מלהזיק.

לפיכך למסקנה, בעל האופניים פטור מלשלם עבור מטף הכיבוי. כי כיבוי השריפה לא נועד עבורו, מאחר ואופניו ממילא נשרפו, ועל נזקי המכונית, גם אם היתה נשרפת - היה פטור מלשלם, ולא נגרמה לו כל תועלת אישית מכיבוי השריפה.

סיבת הפטור לעובר האורח

והנה סיבת הפטור של עובר האורח היא, מאחר והוא נחשב - משיב אבידה. מכיון שהתורה ציוותה עליו לכבות את השריפה שנאמר " - לכל - אבידת אחיך", ונלמד מזה שאנו מצווים להציל כל ממון הזולת שיכול להיגרם הפסד לולא הצלתו. כמבואר בב"מ (לא.) ובשו"ע חו"מ (סי' רנט, ט). ולכן פטור המציל מלשלם מכספו על הנזק הממוני שנגרם מחמת הצלת ממון חברו. כי אמרו חז"ל, שאם נחייב את משיב האבידה לשלם - אף אדם לא יסכים יותר להציל ממון חברו, ובכח הפקר ב"ד - פטרו אותו חז"ל מלשלם. וכן ישנה סברה נוספת לפוטרו, שאמדו חז"ל, שאנן סהדי שכולם מסכימים לכך, כולל מי שניזוק הפעם מהמשיב אבידה. כי פעם הפטור הזה יגרום לצורך הצלת ממון ראובן, ומחמתו יפסיד שמעון. ובפעם האחרת יקרה ציור הפוך, שלצורך הצלת ממון של שמעון - ראובן יפסיד ממון. לפיכך למסקנה, לעובר האורח שכיבה את השריפה, יש דין של משיב אבידה, ולכן פטור מתשלום עבור המטף שהשתמש בו, להצלת ממון של בעל המכונית.

סברא לפטור לכאורה את בעל המכונית

אמנם ביחס לבעל המכונית, לכאורה היה מקום לפטור מלשלם, למרות שנגרמה לו הנאה שממונו ניצל, מתכולת המטף שכיבתה את האש. מאחר וכתבו התוס' בב"ק (קא. ד"ה או דילמא) בתי' הראשון שהובא שם ברא"ש (פ"ט, סי' יז), ובש"ך חו"מ (סי' שצא, ס"ק ב), שחוב נהנה קיים - רק כשנהנה מממונו של אדם אחר או מפעולה שאדם אחר השקיע בו או בממונו או אם בהמתו אכלה ממון חברו. אבל אם ממון, כגון בהמתו, נהנתה מאדם שנתן לה אוכל ששייך לאדם שלישי - פטור בעל הבהמה לשלם עבור זה, למרות שכתוצאה מכך נחסך לו להאכיל את בהמתו.

לאור זאת לכאורה גם בנידון דנן, בעל המכונית נהנה מעובר האורח שהציל את מכוניתו באמצעות ממון ששייך לאדם שלישי, ולפי תירוץ התוס', למרות ההנאה הממונית שנגרמה לו, צריך להיות פטור מלשלם.

למה בכל זאת חייב בעל המכונית לשלם עבור המטף

אמנם למעשה הנידונים חלוקים במהותם. ותחילה נקדים מה יהיה הדין אם בעל המכונית שגר בקומה העליונה ראה את השריפה מביתו, וחשש שלא יספיק לכבותה עד שירד מביתו, ולכן צעק

כזה, אם עובר האורח לקח מטף כיבוי מאדם שלישי כדי לכבות את האש - בעל האש חייב לשלם לבעליו את עלות המטף. כי אין המציל נחשב כמבריא אריה מממונו, אלא מהותו - כמציל את ממונו מנזק ודאי שמבואר בתוס' בב"ק (נח. ד"ה א"נ מבריא ארי וכו') שבאופנים שלולא הצלתו היה נגרם הפסד ממון ודאי - חייב הניצול לשלם את הפסד הממון שנגרם מחמת כך. ובנידון דנן, הרי אם מחמת אשו שלא שמרה היתה נשרפת מכונית שכנו - היה חייב בעל האש לשלם סכום כסף שגדול בהרבה מעלות מטף כיבוי, נמצא שעובר האורח הצילו תמורת סכום מועט - מנזק גדול שהיה קורה בודאות. ולכן הוא נחשב כשליחו לקחת את המטף ולהשתמש בו כדי להצילו מהפסד גדול יותר. ועל בעל האש לשלם את עלות המטף לבעליו.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

"ונח מצא חן בעיני ה'" בראשית (ו, ח)

מעלת נשיאות "חן"

נאמר בגמ' בסנהדרין (קח.) תנא דבי רבי ישמעאל, אף על נח נחתך גזר הדין, אלא שמצא חן בעיני ה' ע"כ. ופירש האור החיים הקדוש בסוף פ' בראשית (פ"ה, ז) שאע"פ שמחמת גזרת הקב"ה למחות את העולם - גם נח היה צריך להמחות למרות היותו צדיק, אלא שנח השיג באמצעות אחת מהמצוות את מעלת ה"חן", וזה מה שגרם לו להשאר בעולם. והוסיף שם האוה"ח, שישנן שלש או ארבע מצוות מתוך התרי"ג מצוות שהרגיל לקיימן זוכה מחמתן למעלת חן, אולם הקב"ה בכוונה לא גילה מהן המצוות שהמקיימן זוכה למעלת חן, כדי שבני אדם לא יקיימו בעיקר מצוות אלו ויעזבו את קיום המצוות האחרות. אולם נח זכה ומצא, וקיים בפועל את המצוות שגורמות לחן [או לפחות אחת מהן], וזה מה שגרם לו להינצל מגזרת המבול, למרות שגם עליו ועל משפחתו נגזרה הגזירה.

מצוות שגורמות לנשיאות "חן"

והנה אע"פ שהאור החיים לא ביאר מהן המצוות שגורמות לנשיאות חן בעיני הקב"ה, אולם לכאורה חז"ל רמזו לנו מעט. והנה לגבי לימוד התורה כתוב במשלי (פ"ה, יב) שהיא "אילת אהבים ויעלת חן". ומבואר ברמב"ם (הל' איסורי ביאה פ' כא, יט ופ' כב, כא) שהכוונה היא ללימוד התורה שנקראת - חן. וכך גם פירש הגר"א במשלי את הפסוק וע"ש.

כמו כן מבואר בזהר הקדוש בפ' נח, ובמדרשי חז"ל נוספים, לגבי נח שאותיות שמו הינו חן, כלומר, כשמו - כן הוא. שזכה לכך בגלל שמצא חן בעיני הבריות בהתנהגותו כלפם. זאת אומרת שנח היטיב ועזר לבריות ולעולם לא רב עם, ותמיד ויתר ונהג לפנים משורת הדין, ולמרות שבזיו אותו הרשעים שבדורו וצחקו עליו בכל הזדמנות שהייתה להם כמבואר במדרשי חז"ל, בכל זאת נח נרתם תמיד לעזור להם ולכל מי

לעובר האורח שיקח את המטף שנמצא בחדר המדרגות ויכבה עמו את האש. הרי במקרה זה, המציל הינו שליחו של בעל המכונית וכידו הארוכה שלו, ונחשב הדבר, כאילו בעל המכונית לקח את המטף והשתמש בו להצלת מכוניתו מהאש.

ואע"פ שאם היה שולחו לגנוב ממון הזולת אין שליח לדבר עבירה, ורק השליח היה חייב לשלם על הגניבה. נידון זה שונה, מכיון שהיה מותר לכתחילה גם לבעל המכונית אם היה שם, לקחת את המטף ולכבות את האש כדי להציל את ממונו כמבואר בב"ק (ס:) שמותר לכל אדם להציל את ממונו ע"י ממון חבירו, ובתנאי שישלם אח"כ לניזק את הפסדו כמבואר שם בתוס' (ד"ה מהו להציל וכו'). נמצא שלקחת המטף ע"י עובר האורח - הוא מעשה היתר, וחל עליו דיני שליחות, ולכן יד השליח נחשבת - כידו של המשלח, וכאילו המשלח בעל המכונית לקח את המטף והתיזו. ואע"פ שמותר לו לעשות כך, אולם יצטרך אח"כ לשלם לשכנים עבור מטף חדש.

לאור האמור בנידון דנן, אע"פ שבעל המכונית לא שלח את עובר האורח, אולם התורה היא שציוותה על המציל לעשות כך מדין השבת אבידה, והתורה עשתה אותו כשליחו של בעל המכונית, כי אנן סהדי שכל אדם יסכים לשלם עבור מטף כיבוי כדי להציל את מכוניתו משריפה. ולכן אין הבדל לדינא אם בעל המכונית אמר לו בפירוש לעשות כך, שבמקרה זה המציל נחשב כשליחו של המשלח, לבין אם התורה אמרה למציל לעשות כך בשם המשלח, ולהיות שליחו של בעל המכונית, אע"פ שהמשלח איננו כאן, כי אנן סהדי שבעל המכונית היה מסכים לשולחו לכבות את האש, ולהציל בכך את מכוניתו. והתורה בציוויה על עובר האורח להציל את ממון הזולת, שימשה כידו הארוכה ופיו של המשלח.

משא"כ בנידון של התוס', שם מאכיל הבהמה עשה דבר שאסור לו לעשותו, כי לקח ממון הזולת שלא כדין, ועמו האכיל את בהמת חבירו. ולכן לא מבעי שאפילו אם בעל הבהמה היה שולחו לעשות זאת - היה פטור בעל הבהמה מלשלם, כי אין שליח לדבר עבירה, וממילא נחשב שהשליח גנב על דעת עצמו בלבד. אלא שחידשו תוס', שאפילו אם השליח שגג ולקח בטעות ממון הזולת והאכיל עמו את בהמת חבירו, מכיון שהנאה זו לא קיבל בעל הבהמה מבעל הממון שהוא - בעל הפירות, וכן היא לא נעשתה ישירות ע"י בהמתו שהלכה מעצמה ואכלה את פירות חבירו, לכן עבור הנאה כזאת שבאה ממילא לממונו פטור הנהנה. דלא כבנידון דנן, שבעל המכונית נהנה משליחו שהוא שולחו או שהתורה שלחה אותו בשמו להציל את ממונו ע"י ממון ששייך לאדם שלישי, שבמקרה כזה חייב המשלח עבור מעשה שליחו, ונחשב הדבר - כאילו הוא בעצמו עשה זאת.

2. אמנם אם האש נגרמה בגלל פשיעת בעל האש שלא שמרה כראוי, כמו נרות חנוכה שהניחם על פתח חצירו ולא שמרם כראוי או אש שהתפשטה מחמת שריפת חמץ, מדורת ל"ג בעומר וכדומה, שבמקרים אלו חייב בעל האש על נזקי אשו שלא שמרה כראוי והזיקה ברוח שהיתה מצויה באותו הזמן. במקרה

לפתור לו את בעייתו, בכל זאת כשהנוקק לעידוד מבחין שאנשים נוספים משתתפים בצערו, זה עצמו גורם לו שלא ישבר, ובמשך הזמן בס"ד הוא מצליח להתגבר על בעיותיו, עכ"פ באופן חלקי. מציאות זו שכיחה מאד אצל בחורים צעירים כשמגיעים לשיבה קטנה או גדולה או אצל אברכים צעירים בתחילת דרכם. וראוי לכל אדם שרואה זאת, למרות שאינו מכיר אישית את הבחור או את האברך, שיעודד אותו בדברים וינסה לרומם את רוחו, ואפילו אם הדבר יארך מספר דקות, יש בכך תועלת גדולה, ורבים הם הבחורים שבנו את עצמם מחמת העידוד שקיבלו בשעות קשות. וכשם שדברים אלו גורמים לנשיאת חן בעיני בני אדם, כך הם יגרמו לנשיאת חן בעיני הקב"ה, ואשרי חלקו של העושה כך.

הליכות והלכות בדף היומי

נדרים 5.

החיוב כשיש ספק בנדר לצדקה

כתוב בגמ' ראש השנה (ה) שאם אדם אמר בפיו שמתחייב סכום מסוים לצדקה - נעשה דיבורו כנדר לצדקה, וחייב לקיים את דבריו. ואחרת יעבור על האיסורים "לא יחל דברו", ו"כל היוצא מפיו - יעשה". אולם הגמ' בנדרים (י) הסתפקה, האם יש יד לצדקה. כלומר, כאשר לא ברור לנו מה התכוון הנודר בדבריו, האם זה מחייב אותו מחמת הספק. וכתב הר"ן בפירושו על הגמ' שם, שלדעת הרמב"ן, הרשב"א, והרא"ש שם בפסקיו (אות 3) מכיון שיש כאן ספק איסור תורה של נדר - צריך להחמיר על עצמו ולשלם לצדקה את הספק. אולם הר"ן סובר ע"פ הגמ' בחולין (קלד.) שספק בהל' צדקה הינו כמו כל ספק ממון אחר, שהולכים בו לקולא למוחזק בו, וממילא הממון נשאר מחמת הספק בידי הנודר.

החילוק המהותי בין הנודר, לממונו

אמנם כמדומה, שההכרעה למעשה היא - כפי שכתב הקרבן נתנאל בנדרים על הרא"ש שם (ס"ק י), ועוד מרבותינו האחרונים שיובאו להלן, שבכל מקרה של ספק בדיני צדקה - יש שני נידונים שונים. נידון אחד - לגבי האדם בעל הממון [הגברא]. ונידון שני - ביחס לממון עצמו [החפצא]. לפיכך כאשר האדם המסופק שואל כיצד עליו לנהוג או כאשר השו"ע, והרמ"א בהכרעותיהם מתייחסים כלפיו בלבד, שם ההוראה היא שתמיד כשיש ספק האם הנדר שאמר בפיו או במחשבתו לצדקה חל או אינו חל - צריך להחמיר. מאחר ובמקרה זה הספק מתייחס לאיסורי תורה שהנודר יכול לעבור עליהם שהם "לא יחל דברו", ו"כל היוצא מפיו - יעשה". וכאשר הנידון הוא על האדם בלבד - עליו להחמיר כמו בכל ספק דאורייתא, ולשלם לצדקה מה שיתכן שחייב לה.

אולם כאשר הנידון הוא ביחס לממון עצמו, כלומר, האם גבאי הצדקה או ב"ד יכולים להוציא ממון מהנודר מחמת הספק, שם ההוראה היא - שהממון נשאר בחזקת בעליו, כמו בכל ספק ממון שלא ניתן להוציאו מהמוחזק ללא ראיות ודאיות.

שנצרך את עזרתו. לפיכך אפילו שאנשי דורו היו רשעים ביותר ונגזר עליהם להמחות מהעולם, אבל מכיון שגם הם אהבו את נח ומעשיו כלפם, לכן גם בשמים החליטו, שכשם שנח מצא חן בעיני הבריות, כך ינהגו עמו במידה הזאת ובאופן הזה לפני משורת הדין, וינצל עם משפחתו מגזירת המבול שכבר חלה עליו.

ונביא דוגמא נוספת כזאת של בני אדם, שבזכות ששימחו אנשים אחרים ומצאו חן בעיניהם - גם מהשמים נתנו להם שכר יותר ממה שהיה מגיע להם לולא זאת.

נאמר בגמ' בתענית (כב.) שרב ברוקא פגש את אליהו הנביא בשוק ושאל אותו, האם יש כאן בני עולם הבא, והראה לו אליהו על שני אחים. וכששאלם רב ברוקא מה מעשיהם, השיבו לו [ע"פ פי' רש"י שם] שהם אנשים שמחים - ומשמחים אנשים עצובים. כמו כן אם הם רואים אנשים שיש ביניהם ריב, הם טורחים על ידי אמירת הבדיחות והשמחה שלהם לעשות שלום ביניהם. ומבואר במשנה בתחילת מסכת פאה, שהבאת שלום בין אדם לחבירו הינה מהדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא.

נמצאנו למדים מגמ' זו, שלמרות שלא כתוב בגמ' שאותם אחים היו תלמידי חכמים או צדיקים גדולים, ולא כתוב שנתנו כסף רב לצדקה וכו' [אע"פ שיתכן שהיו להם גם מעלות אלו] בכל זאת הסיבה שמחמתה זכו לחיי עולם הבא היתה - בגלל שהיו אנשים שמחים ושימחו ועודדו כל מי שהיה זקוק לשמחה ולעידוד, ובאופן הזה השכינו שלום בין בעלי מחלוקת. ואע"פ שיתכן שביחס לפתרון ההלכתי בויכוח שהיה בין האנשים, הם הפנו אותם לבורר או ב"ד מוסכם. אבל מחמת שמחתם הם גרמו לאנשים שרבו, שיותר לא תהיה ביניהם מחלוקת ומריבה אישית. ומאחר וזוהי הנהגה שגורמת למציאת חן בעיני בני אדם, ממילא היא גורמת למציאת חן גם בעיני הקב"ה, וביכולתה להציל את האדם ומשפחתו מגזירות שאינן טובות, ועוד מביאתו לחיי עולם הבא.

דוגמא נוספת לכך, אמר רב יצחק (ב"ב ט) כל מי שנותן פרוטה לעני, מתברך משמים בשש ברכות וכו', אולם מי שמפייס את העני בדבריו ומעודד את רוחו, למרות שלא נתן לו כסף (אם לא היה לו ברשותו) הוא מתברך באחד עשרה ברכות. ומוסיפים שם תוס', שאם יתן לו כסף וגם יעודדו בדברים, יתברך בשבע עשרה ברכות וע"ש גם במהרש"א. רואים מכאן, שהעידוד והשמחה שגורמים לבני אדם שזקוקים לכך, חשובה בעיניהם יותר מהכסף הנצרך להם לקניית אוכל, מאחר וע"י העידוד מהותו של הנזקק משתנית.

כיצד מעשינו יגרמו לנשיאת "חן"

והנה הנהגה כזאת הינה אפשרית ומעשית גם בזמן הזה, וכל אדם בכל גיל יכול לאמץ לעצמו הנהגה כזאת, ואפילו אם אין לו חוש הומור ואינו תלמיד חכם גדול וכו', בכל זאת אם רואים אנו חבר, שכן, בן משפחה או כל מי שבסביבתנו שנמצא במצב רוח ירוד או שניכר שהוא זקוק לעידוד, תמיכה, מילה טובה וכדו', נפנה אליו בדרכי נועם ונעודד אותו בדברים, ואפילו כשאין ביכולתנו

למזמון קי"ל - שבכל ספק ממון - הולכים לטובת המוחזק ולא ניתן להוציאו מחזקתו ללא ראיה ודאית, לכן לא ניתן לחייב את היורשים לחשוש לנדר ולשלם מספק, כי הם לא נדרו, וממילא הם ודאי לא יעברו על האיסור.

המסופק כמה כסף נדר לצדקה

לעומת זאת פסק השו"ע ביו"ד בהל' צדקה (סי' רנח, ג) ע"פ הגמ' במנחות (קו): וז"ל: הנודר צדקה, ואינו יודע כמה נדר - מרבה ליתן עד שיאמר לא לכך התכוונתי ע"כ. כי כאן הנידון הוא ביחס לנודר עצמו, ולכן אם רוצה להיות בטוח שלא יעבור על איסור - עליו לתת כסף לצדקה עד שיהיה בטוח שיותר מהסכום הזה - לא התחייב.

וכעין זה כתב גם בשו"ת חת"ס יו"ד (סי' רמ) לגבי אדם שעלה לתורה ונדר סכום מסוים לאחת מקרנות הצדקה שקיימות בעיר. והוא זוכר את הסכום שנדר, אולם שכח לאיזה מטרה תרם את הצדקה. וכתב שם החת"ס במסקנת תשובתו, שלגבי הנודר - יש כאן ספק איסור נדר, אולם גבאי קופות הצדקה שבעיר - לא יוכלו להוציא ממנו מחמת הספק ממון ללא ראייה. ולכן הורה לו החת"ס, שמחמת ספק האיסור שלו - צריך לשלם לכל קרנות הצדקה שבעיר שיתכן שנדר להן את הסכום שנדר, עד שלא ישאר לו שום ספק, וכדברי השו"ע ביו"ד (סי' רנח, ג). אולם אין ביו"ד יכול לחייב על כך, וכ"ש שאין גבאי קופות הצדקה יכולים לתפוס ממנו את הממון. ובדיעבד אם אין באפשרותו לשלם כל כך הרבה כסף לצדקה, יפקיד בידי ביו"ד את הסכום שנדר, וגבאי הצדקה שיוכל להוכיח לביו"ד שלצדקה שבניהולו הוא תרם, יקבל את הסכום שהושלש בביו"ד.

כיצד ינהג המסופק כמה כסף גנב או לקח בשגגה

לאור האמור, כך היא גם ההוראה למעשה לגבי אדם שבעברו גנב כסף, אוכל, או חפצים אחרים, ממקום מסוים. או שנסע בתחבורה ציבורית פעמים רבות ולא שילם עבור נסיעותיו. וכעת אינו זוכר כמה כסף גנב מאותו אדם או מאותו מקום. או כמה נסיעות נסע מבלי לשלם וכיו"ב, שבמקרים אלו והדומים לכך, מחמת איסור גזל שעבר, היות וחל עליו עדיין החיוב של "והשיב את הגזילה אשר גזל", לפיכך עליו לשלם לנגזלים סכום כסף באופן שיהיה ברור לו - שיותר מסכום זה ודאי שאינו חייב להם, ורק באופן כזה יקיים בשלימות את השבת הגזילה.

כמו כן אם הוא יודע שגזל רק מאדם אחד או ממקום מסוים. רשאי הגולן לפנות לבעל המקום לספר לו את כל העובדות לאשורן, ולבקש ממנו מחילה על הכסף שחייב לו, ואם יאמר בפיו שמוחל לו או שהגיעו לפשרה מסוימת - יצא בכך ידי השבת הגזילה. ונוסיף עוד, שכל ההלכות האמורות כאן קיימות גם אם בשגגה לקח ממון ששייך לאדם או מחנות מסוימת וכדומה, וכעת אינו יודע כמה כסף חייב להם.

פרשת נח

מעייני החיזוק

שבת יארצייט לע"ב מו"ח הגאון הגדול ר' אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

בענין תיבת נח

כשקוראים את פרשת נח ורואים שנגזר מבול על היקום ונח ניצל התיבה מקשה רש"י הרי הרבה שלוחים למקום כמו ביציאת מצרים שעמ"י ניצל אפילו באותו כוס ישראל הרגיש טעם מים וגוי טעם דם ובנח צריך תיבת נח כדי להינצל,

ובביאור הדבר מצאנו שני מהלכים

מהלך א: הוא דרכו של החת"ס שתיבת נח הוא עונש כעין בית הסוהר שנגזר עליו, והכל משום שלא דאג לבני דורו ושלא התפלל על בני דורו ומש"ה נגזר עליו שנה של בית הסוהר. ומצאתי גם כן בספר משך חכמה בסוף הפרשה דהאריך לבאר כנ"ל דיש שני דרכים בעבודת ה'.

א.הדרך של נח שמתמודד עם עצמו ואף שמספיק יותר מ"מ אינו דומה לדרך ב. שהוא דרכו של משה וירא בסבלותם דהוצרך לגלות וזכה להשגות גדולות ומזה רואים בגודל העניין של זיכוי הרבים וגודל העניין של לראות ולהכיר בצרת חבירו ולסייעו אפילו בדברים קטנים שכל כוחו של משה רבינו זה מחמת שכאב לצרתם של ישראל ונוח שבחר בדרך הראשון של ההתבודדות עם עצמו נענש בעונש שהיה בתיבת נח.

ועיין עוד במשך חכמה שכתב דמש"ה נח בתחילתו נקרא איש צדיק ובסוף איש האדמה ואילו משה בתחילה נקרא איש מצרי ואחר כך איש האלוקים דהיינו דמשה עלה למדרגה מחמת שהוצרך לגלות, ומזה רואים שמתחילים בזמן חורף וכל אחד חושב על עצמו שב"ה הוא מסודר אבל בהתבוננות בדרכי משה של וירא בסיבולותם אפשר לעזור להרבה בחורים ואברכים ולהציל אותם לדורות וכמה רואים גם בדורינו איך שגדולי ישראל טורחים ויגיעים עבור אחרים אף שלעצמם לא חסר כלום.

ואספר עובדא ששמעתי מידיד נעורי הגר"ד עפשטיין על מו"ח הגר"ח זצ"ל על אודות בחור שלא היה בישיבה ובביתו טרחו ועמלו להכניסו לישיבה ולא עלה בידם ואחרי כמה שבועות אחד מראשי הישיבות שפנו אליו נכנס לבית מרן הגר"ח זצ"ל וראה את צערו של רבינו וקבל את הבחור. ונכנס מרן הגר"ח להודיע לאשתו ע"ה והעיר אותה מהשינה וכששאלו אותו מדוע העיר את אשתו ולא חיכה עד הבוקר אמר שזה כשלושה לילות שלא ישנה מצער שהבחור אין לא ישיבה, מיד שנודע לו שהתקבל העיר את אשתו באמצע השינה לבשר לה את קבלתו של הבחור לישיבה, ומזה רואים מגודל האכפתיות של גדולי ישראל לעמ"י.

וסיפר עוד עובדה שבתקופות מסוימות היה לומד בביתו של חתנו שליט"א, ופעם בש"ק דפק הגר"ח הרבה זמן על דלתו ולא פתחו לו את הדלת ובמוצאי שבת קודש עשה חשבון

הנפש שכפי הנראה זה מחמת שגם בביתו דופקים הרבה אנשים ולא פותחים להם את הדלת וקיבל על עצמו שדלת ביתו תהיה פתוחה תמיד.

יבואר עוד מהלך בתיבת נח ע"פ דרכו של הספר ערבי נחל:

בספר ערבי נחל כתב את הדרך הראשון שכתבנו שעניין תיבת נח זה כן עונש לנח שלא התפלל על בני דורו וכתב שם דיש בזה סתירה בחז"ל דמצ"א כתוב דנח לא התפלל על בני דורו כמו שביארנו לעיל ומצד שני יש חז"ל בסנהדרין דף ק"ח דרש רבא שנח הצדיק מוכיח אותם דברים שהם קשים כלפיהם והיו מבזים אותו עיי"ש ומזה רואים שנח כן הוכיח את בני דורו ולפי"ז קשה מדוע היה צריך לתיבת נח וכתב ה"ערבי נחל"

דהענין של תיבת נח זה עלית מדרגה ומקור הדברים מצאתי בזהר בפרשת השבוע דתיבת נח עשוי משם הויה וזה היה תחילת קבלת התורה שידוע שמיד אח"ז נצטוו ישראל בשבע מצוות בני נח

וידוע שמרן החזו"א זצ"ל היה אומר שבדורנו התיבת נח זה עולם הישה"ק וזה עליה של נח שמחמת שהתבדל והוכיח את בני דורו זכה להיות בתיבת נח שנבנה כולה עם הרבה קדושה ושמות כידוע וידוע שהנצי"ב מוולוז'ין סגר את ישיבת וולוז'ין מחמת שנגזר ללמוד שם שעה אחת לימודי חול ומזה רואים כמה צריך להיזהר בישה"ק שהכל יהיה בטוהרתו כעין תיבת נח שכולו בנוי בקדושה ובטהרה אחרי שכתבתי כל זאת מצאתי בספר צידה לדרך והביא בשם הר"א אשכנזי כדרכו הראשון של הערבי נחל שנח נתבע על שלא הוכיח את בני דורו ועיי"ש דכתב דנעלם ממנו הגמ' בסנהדרין בדף ק"ח שנח הוכיח את בני דורו כנ"ל וכתב שם דאפילו אם קיים מצוות תוכחה אבל התביעה שלא התפלל על בני דורו ועיי"ש דכתב כמה טעמים לחלק בין תפילה לתוכחה עיי"ש

ואכתוב טעם אחד בסיבת נח שלא היה מתפלל על בני דורו שכתב הצידה לדרך בשם רבינו בחיי משום שהיה בטוח שתפלתו לא תעזור.

שכיון שלא היה שם עשרה אנשים היה בטוח שתפלתו לא תתקבל ומצאתי ג"כ כדבריו בדברי האורה"ח הק' שכתב שנח היה בטוח שלא תתקבל תפלתו משום שהקב"ה היה מוחלט אצלו להביא המבול ומ"מ נתבע על זה שלא התפלל על בני דורו וראיתי באחד הספרים שסיפר על אחד מבני דורנו בגודל המדרגה של תפילה ששום יאוש בעולם לא יכול לעצור אותה באחד מצדיקי דורנו שהיה חשוך בנים כמה עשורים ורץ מצדיק לצדיק

עד שכולם ייאשו אותו מלהתפלל והוא לא קיבל שום יאוש בעולם עד ששנה שלמה נסע לקבר רחל אחרי שחרית ואמר את כל התהילים ועדין לא נושע ובשנה השניה המשיך להתפלל ונתבשר בלידת שני בנותיו ומזה רואים שמצ"א נח היה בטוח שלא תתקבל תפלתו ומצד שני נתבע ע"ז ומזה רואים שאין יאוש בעולם כלל כמו שאומרים "קוה אל ה' חזק ויאמץ ליבך" שיתפלל ויחזור ויתפלל וגם אנחנו צריכים להתפלל ולחזור ולהתפלל ולא להיכנס לשום יאוש עד שיבולע המוות לנצח ונזכה למשיח צדקינו אמן.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

נח תשפ"ג

מי מחזיק את העולם?

תוכן

א' - על הממציאים / א

ב' - על הצדיקים / ד

א' - על הממציאים

הכחדת זרעו של קין

"וַיִּמַח אֶת כָּל הַיָּקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (בראשית ז, כג). אזרחי העולם שנכחדו במבול היו אנשים מרושעים שאינם ראויים כלל להערכתנו, ואנו מבינים שהם הרוויחו את עונשם ביושר, וכמו שמעידה התורה הקדושה, "וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנַי הָאֱלֹקִים וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס" (ו, יא).

אם נבחן את זהותם של בני אותו הדור, נשים לב שהם כללו את זרעם של שני אחים: קין ושת. ובעוד זרעו של קין הושמד לגמרי במבול, וכיום אין אפילו אדם אחד בעולם שמקורו במשפחה זו, הרי שמזרעו של שת נותרו נח ובניו, שהעולם כולו נבנה מהם, וכולנו צאצאיהם.

וכך, עם עדותה הברורה של תורתנו הקדושה, הרי אנו מביטים על צאצאיו של קין ומגנים אותם פה אחד, כפי שמגנה אותם התורה! פסק הדין הגדול של ההיסטוריה, הלא הוא המבול שמחק אותם כליל מעל פני האדמה, היתה גזירתו של השי"ת, והוא בירר מעל לכל ספק שזרעו של קין היה ראוי לכליה, ושרק נח ומשפחתו היו ראויים להמשיך ולחיות.

עם זאת, חשוב להבין שלא כל מה שכתוב בפסוקים, נתפס באופן זה גם על ידי בני אותו הדור. הגישה שמציגה התורה כפשוטה ומקובלת אינה משקפת בהכרח את צורת החשיבה של מי

שחי אז, באותה תקופה. כמובן שלאחר מעשה, כחלוף שנים רבות כל כך, אנחנו לומדים את פסוקי התורה והדברים נראים לנו ברורים ומובנים, אולם למעשה, במקרים רבים התורה מגלה לנו סודות שלא היו ידועים ומובנים לאנשים באותם ימים, ולא התקבלו על ידם כאשר הדברים התרחשו במציאות.

חדשות עתיקות יומין

הבה נדמיין לרגע שאנו חיים בתקופה שקדמה למבול, ונאזין להתרחשויות של אותה התקופה. ננסה לתאר כיצד האירועים המתוארים בתורה, עשויים היו להישמע אילו היו מדווחים להבדיל בעיתון עתיק יומין.

בפרשת בראשית התורה מספרת אודות אחד מבני בניו של קין, הלא הוא למך, והתורה מספרת לנו אודות הבנים שנולדו לו ועל עיסוקיהם. עדה, אשתו של למך, ילדה לו בן בשם יבל. והנה, התורה מקדישה מספר מילים כדי לתאר עיסוקו של יבל, שכן הוא השיג בחייו דברים גדולים. אם היו עיתונים באותם הימים, הרי ששמו של יבל היה מופיע ללא כל ספק בכותרות העמוד הראשון. מה עשה יבל? "הוא הָיָה אֲבִי יֵשֶׁב אֵהָל וּמִקְנָה" (ד, כ).

פירושו של "אבי" כאן אינו אב ביולוגי, כביכול צאצאיו של יבל בלבד הם אלו שישבו באהלים וגידלו מקנה. אנחנו יודעים שרבים מצאצאיו של שת ואפילו מצאצאיו של שם היו נוודים שחיו מגידול בעלי חיים. "אבי" פירושו שיבל היה

הממציא של אורח החיים הנוודי של גידול בעלי חיים, הוא הביא לעולם את המושג הזה של יושבי אהל ומקנה.

צעד ענק לקדמה

עלינו להבין עד כמה חשוב היה הדבר הזה עבור ההיסטוריה האנושית. בימי קדם, אחוז קטן בלבד מהאנושות חי בערים, וחלק גדול מאוכלוסיית העולם היה בנוי מנוודים, שהם היורשים הרוחניים של יבל. היו עמים ענקיים שנדדו ממרעה למרעה, ויבל הוא זה שהיה אחראי להבאת הקדמה המשמעותית הזו לעולם.

כיצד חיו בני אדם טרום מהפכתו הגדולה של יבל? הם בחרו בדרך הקלה ביותר - הם חצבו מערות בצידי ההרים. עד היום, בצפון אפריקה ישנם שבטים רבים שחיים בתוך מערות, ולא בהכרח מדובר בתנאים פרימיטיביים. לאנשים שגרים שם יש את כל האמצעים הטכנולוגיים, טוב להם במקומם, והם לא היו מחליפים את בתיהם בעד שום דבר אחר, שכן המגורים בתוך מערות הם הזולים ביותר, ויש בהם יתרונות רבים, לדוגמא - בחורף חם ובקיץ קריר.

אלא שיבל הבין שעם כל היתרונות שבמגורים כאלו, שוכן-מערות אינו יכול לגדל בעלי חיים בצורה מוצלחת, כי לאחר שבהמותיו אוכלות את כל העשב שגדל בסביבה, כבר לא נשאר דבר, ויש צורך לעבור למקום אחר. ומכיון שאנשים חיו בבתי-מערות קבועים, הרי שהם נשארו תקועים! ולכן, עד שבא יבל, אנשים היו יכולים לגדל רק מספר מועט של כבשים, והם לא יכלו להרשות לעצמם לצבור יותר מזה.

ראש של ממציא

ואז בא החדשן הגדול הזה ששמו יבל, והמציא מספר המצאות שעתידות היו לשנות את פני העולם. הוא ייסד שיטה שאיפשרה הקמה של תרבות חדשה לגמרי. תחילה הוא המציא בית נייד, כלומר אוהל שניתן לקפל ולהעביר ממקום למקום. לנו זה נראה פשוט ובלתי מסובך בעליל, אולם עליכם לדעת שכל המצאה, פשוטה ככל

שהיא נראית לנו, יכולה לבא רק ממיי שיש לו ראש של גאון.

היה זה צעד משמעותי ביותר קדימה עבור האנושות. מעתה יכול כל אדם לקפל את ביתו, להניחו על גב הגמל, ולעבור למקום בו הדשא ירוק יותר. אל תחשבו שזהו דבר של מה בכך; המצאה זו היתה חשובה יותר מהמצאת הטלפון והרדיו; המצאות אלו הם כאין ואפס לעומת המצאת האוהל. היתה כאן דרך חיים חדשה לגמרי. כאשר הבית הנייד הזה הומצא, העולם התעורר לעידן חדש.

שוכני המערות יכלו כעת לעזוב את מערותיהם ולהתחיל להתפרנס באמת, בכך שאימצו לעצמם את אורח החיים הנוודי. ברגע שהאדם יכול להתנייד, באפשרותו לעשות שימוש במתנה הגדולה שנתן ה' לעולם - הדשא. אינך צריך לעשות דבר; הדשא גדל מעצמו, וזו הסחורה הזולה ביותר שיש. וכך יכול האדם לגדל עדרי-ענק של צאן ובקר.

חישבו על כך - פרה אחת היא כמו מעדנייה ההולכת על ארבע. בפרה אחת ישנם **חמישים** סוגי בשרים. יש לה כבד וריאות - ריאות הן מעדן של ממש אם יודעים כיצד לבשל אותם. יש את החלק האחורי של הבהמה ואת החזה - כל סוג של בשר שניתן להעלות על הדעת. אם תסתכלו בחלון הראווה בקצביה תוכלו לראות אותם, וזה לבד מעורר את התאבון. חמישים סוגי בשר שונים! והכל נמצא בתוך פרה אחת.

איכות חיים חדשה

אנשים החלו לעשות שימוש בהמצאתו החדשה של יבל, ואיכות החיים שלהם השתפרה ללא היכר. הם נעשו עשירים יותר; היה להם יותר אוכל מאי פעם בעבר, ופיותיהם של הבריות מלאו שבחים כלפי האיש הנפלא הזה ששמו יבל, שהטיב כל כך עם האנושות! אף אחד לא ראה בו את מה שהוא באמת - אביהם של מי שהביא את המבול לעולם. לא, הם שיבחו את למך ואת בנו יבל. הם אמרו אחד לשני, "אשרי למך שיש לו בן

וכך קיבל העולם את העונג ששמו מוסיקה. אל נא תחשבו שהיה זה דבר קטן ובלתי חשוב. תארו לעצכם עולם ללא מוסיקה, והנה מגיע אדם ומעניק את המתנה הנפלאה הזו לעולם - היינו משבחים אותו בלי סוף. הוא היה מוכתר בתור ממציא גדול, ומן הסתם היה מוזמן אל הבית הלבן, וזוכה לכבוד מלכים. גם אנחנו, היהודים החרדים, היינו מכבדים אותו.

מוסיקה מודרנית רדודה

והנה, דורנו "התברך" בשפע של מוסיקה; יש לנו יותר מדי מוסיקה. משתמשים במוסיקה לכל מיני עניינים טיפשיים ורדודים, וכך היא קוברת אותנו בחיים. אולם באותם ימים, הלחנים המוסיקליים הראשונים הביאו מזור לנפשה של האנושות ושימחו את ליבותיהם של בני אדם.

אין ספק שבני אותו הדור חיברו למנגינות הללו מילים טובות; הם לא השתמשו במוסיקה לדברים מטופשים, הם לא עסקו בכל הזוהמה הבוקעת מהחנויות וכלי הרכב של היום. כך כותב הכוזרי (ב, סה), שבעבר המוסיקה היתה כלי שרת לעבודת ה', ועכשיו היא נפלה לידיהם של עבדים ושפחות.

כמובן שהיום אנשים נהנים ממוסיקה זו של עבדים ושפחות. אדם יכול להרגיל את עצמו להנות מכל דבר. אם אדם מאמן את עצמו להתפעל כשהוא שומע ילד שדופק בחזקה על מכסה של סיר, לאחר זמן הוא יתחיל להנות מכך. אדם יכול לשכנע את עצמו להנות גם מהדבר המטופש ביותר.

ניתן לראות דוגמאות לכך לרוב! האם איננו רואים אנשים שנהנים משתיה חריפה? עבור רובנו, משקאות חריפים אינם טעימים כלל. אתה בקושי מצליח לסיים את ה"לחיים" שנתנו לך בשמחת בר המצוה שאלה הגעת. אולם כאשר אנשים מתרגלים לדבר, אחרי זמן מה הם נמשכים לזה ונהנים מכך. רואים אנו כן שאפילו הדברים הטיפשיים ביותר יכולים למצוא חן בעיני האדם.

אולם באותם הימים אנשים לא היו טיפשים כמו היום. ולכן המוסיקה היוותה ברכה גדולה משום

כל כך טוב וחכם, אדם שהביא לאנושות תועלת מרובה כל כך."

יבל היה לא רק "אבי כל יושב אהל", ממציא הבית הנייד שעל ידו אפשר לעבור לשטחי מרעה ירוקים יותר, אלא היה גם "אבי מקנה". זה אומר שהוא הקדיש שנים רבות ללימוד הנושא של גידול בקר. במקצוע זה של גידול בקר, לדעת כיצד לייצר עדרים משובחים, ישנה חכמה מרובה, ויבל תרם רבות לתחום זה. והוא לא רשם פטנט על הסודות שלמד, אלא הפיץ את החכמה שרכש לכל בני דורו. הוא לימד את העולם כיצד לגדל בקר בריא ושמן, שייצר כמות גדולה יותר של בשר לכל ראש בקר. ובזכות תרומתו הנכבדה לעולם, יבל הפך לגדול וחשוב בעיני בני דורו. העולם הביטו בהערצה על הגאון שאחראי לקידום החומרי של החברה, כפי שמן הסתם היו עושים זאת העיתונאים בני ימינו.

ממציא חכמה המוסיקה

והנה, ללמך היה בן נוסף ששמו היה יובל. יובל היה זה שהביא אושר לעולם, בתור "אֲבִי כָל תִּפְשׁ כְּנוֹר וְעוֹגֵב" (ד, כא). שני כלי הנגינה הללו, הכינור והעוגב [מין חליל], כוללים את רוב סוגי כלי הנגינה - כלי המיתרים וכלי הנשיפה.

עלינו להבין שיוכל השקיע מאמצים רבים בלימוד המדע הזה. הוא חשב על ענין זה במשך שנים רבות, ולמד כיצד צלילים מופקים על ידי בעלי החיים; הוא החל לחשוב "אולי אפשר לחקות את הצלילים האלה באמצעות אותן השיטות".

ההשראה לכלי המיתרים הגיעה מהצרצר, שלמעשה יש לו כינור על כנפו; כיצד הצרצר מפיק את מנגינתו? הוא משפשף את כנפיו זו בזו, והרטט של ה"מיתרים" הללו מפיק צליל של ציוץ. כך גם החגב - הוא משפשף את רגלו האחורית כנגד הכנף שלו והרעידות של הכנף מפיקות קול. יובל למד את כל זה והשתמש באותה מערכת כדי ליצור את הכינור. ואז, הוא למד מיצורים אחרים כיצד לייצר צלילים באמצעות נשיפה דרך מיתרי הקול, והוא יישם את השיטות הללו כלפי כלים מכניים, כגון חלילים ושאר כלי נשיפה.

נעימות מלוטשת

הפסוק מוסיף ומספר לנו אף על אחותו של תובל קין שנקראה נעמה. והנה מלבד מה שאמרו חז"ל ביחס לאשה זו, יש גם את הפשט הפשוט, ופירושו של השם "נעמה" הוא שהיא היתה אדם נעים, בעלת תכונות חיוביות מסוימות. אמנם התורה אינה מספרת מה היא המציאה, אך אין ספק שהיו כל מיני דברים טובים שהיא לימדה את האנושות. איני יודע לומר לכם את הפרטים כי התורה אינה אומרת מה בדיוק היא עשתה, אולם בוודאי יש סיבה לכך שנעמה זו נמנתה בין הממציאים הגדולים של האנושות.

סביר להניח שנעמה היתה מוכשרת לא פחות מאחיה, והיא הנהיגה והפיצה דרכי התנהגות ונימוס נאותים, ולימדה אחרים לדבר בנעימות ובחן. כידוע, יש אנשים טובי לב, אך חסר להם הליטוש בהנהגתם, אותם גינונים והנהגות שיגרמו לאחרים להעריץ אותם. אולם נעמה, בעלת הנעימות, נודעה ללא ספק בתקופתה בזכות החידושים שהביאה לעולם.

בפנינו אם כן משפחה שלמה של אנשים שהביאו תועלת מרובה לאנושות. צאצאיו של קין נחשבו למשפחה המובחרת ביותר באותה תקופה היסטורית. ולמרות שלשת, אחיו הצעיר של קין, כבר נולדו צאצאים, אנשים לבטח הפטירו, "מה אנחנו כבר מקבלים משת? מה יש לו להציע לנו? משפחתו של קין הם המחדשים, הממציאים, הם אלו שהביאו ברכה לעולם". בעיני העולם, בניו של קין היו המשפחה המבורכת; חשוב מאוד שנבין שהם אלו שקיבלו את התהילה וההערכה על התועלת המרובה שהביאו לאנושות.

ב' – על הצדיקים

הופעתו של נח

אך כעבור זמן מה, הופיעה דמות חדשה ששמה נח. והנה, לנח בהחלט היו תכונות חיוביות; הוא היה צדיק תמים (ו, ט), ואם כן אין ספק שהיו לאנשים

שהיא נוצלה כראוי. אין לי ספק שבאותם ימי קדם אנשים ניצלו את ההמצאה של יובל כדי להאדיר ולשבח את כל המידות והמעלות הטובות; הם דיברו על אנשי מעלה שחיו חיים אציליים. הם שרו על יופי הבריאה; אין ספק שאנחנו היינו שואבים חיזוק רב משירים אלו. העולם היה כעת מקום חדש; הוא כביכול נברא מחדש כתוצאה מתרומתו של יובל. כולם הרעיפו שירות ותשבחות על ראשו של הממציא הדגול שהיטיב עם האנושות והגיש להם את המתנה הנהדרת של המוסיקה.

הברכה שבמתכת

והנה, ללמך היה בן שלישי. אשתו השניה צילה ילדה לו את תובל קין, שגם כן השיג משהו שמעולם לא היה קודם לכן. תובל קין היה "לְטָשׁ כָּל חֶרֶשׁ נְחָשֶׁת וּבְרָזָל" (ד, כב). תובל קין היה זה שליטש והשלים את אמנות ה"מטלורגיה" - חקר ופיתוח המתכות.

כידוע, על פי רוב מתכות אינן נמצאות בטבע בצורה שאותה אנו מכירים, אלא הן מעורבות בכל מיני מינרלים. משכך, היה זה הישג גדול ביותר כאשר אנשים למדו כיצד לשחרר את המתכות מאותם מינרלים, ותובל קין הוא זה שחידש את השיטות של הפקת מתכות מהעפרות שבהן הן מעורבות; הוא לימד את העולם דרכים ואמצעים כיצד לחלץ את המתכות ולנצל אותן. התורה מפרטת שהוא לא ליטש רק את כלי הנחושת אלא אף את הברזל, שתהליך הפקתו מורכב יותר מהנחושת, אבל עם זאת הוא גם שימושי יותר.

המתכת היא ברכה גדולה עבור העולם. כמובן שנעשה בה גם שימוש שלילי, עבור כלי נשק וכדומה, אולם אין ספק שהקב"ה הפקיד מאגרי מתכת ענקיים בשטחו של כדור הארץ כברכה לאנושות, ולאן שלא נפנה נמצא מתכות. תגלית זו של תובל קין, חכמת בידוד המתכות מעפרותיהן וזיקוקם על ידי הוספת כימיקלים מסוימים שמקנים להם תכונות מסוימות - מדובר בתהליך שונה עבור כל סוג מתכת - הביאה תועלת עצומה לעולם. והיה זה האיש הגדול הזה, בן משפחתו של קין, שהחל את כל התהליך הזה.

רק נח מצא חן בעיני ה'. רק נח, האיש הצדיק תמים, זה שכולם בזו לחשיבותו ולתרומתו לעולם בהשוואה לממציאים ולמחדשים - הוא שמצא חן בעיני ה'. בהשוואה לצדקותו של נח, כל המצאותיהם הגדולות של משפחת קין, ותרומותיהם האדירות להתפתחותה של האנושות נחשבים כאין וכאפס.

בנית התיבה - על שום מה?

בזה נוכל להבין נקודה שנראית תמוהה לכאורה בכל מה שקשור להצלתם של נח ובניו. כידוע, התיבה שנח הצטווה לבנותה היתה אדירת ממדים, ובנייתה דרשה זמן רב, כך שחלק ניכר מחייו של נח הוקדשו למשימה של בניית התיבה שתציל את העולם. והנה, הקב"ה בוודאי יכול היה לסבב את השמדת החוטאים והצלת נח ומשפחתו יחד עם בעלי החיים, גם מבלי שנח יזדקק להקדיש זמן רב כל כך לבניית התיבה. הרבה דרכים למקום, דרכים שנראות טבעיות יותר, להשמיד את החוטאים ולהציל את מי שחפץ להצילם, שעל ידן ניתן היה למנוע את המבול ואת הצורך לבנות תיבה.

ואם כן יש כאן חידה - מדוע היה צורך בעסק הגדול הזה של בניית התיבה האדירה הזו על ידי נח? מדוע צריכים היו כל המינים להתקבץ יחדיו ולהינצל יחד עמו? וכי לא ניתן היה להגיע לאותה התוצאה בדרכים פשוטות יותר?

הצדיק מציל את העולם

אמנם יש כאן לימוד חשוב ביותר עבורנו. המחזה האדיר הזה תוכנן על ידי השי"ת במטרה ללמד ולהכריז לעולם כולו את ההכרזה הנצחית, שהעולם קיים בזכות הצדיקים! הקב"ה ביקש להראות ולהמחיש כי נח הוא זה ששימר עבורנו את כל מה שיש לנו כיום; נח הוא מציל האנושות, הוא המיטיב האמיתי של העולם. אם אנחנו כאן היום, זה רק בזכותו של נח - כולנו, כל אחד ואחד מיושבי תבל, הוא מזרעו של נח.

סיבות רבות לאהוב אותו. "הוא אדם טוב", אמרו כולם. "אין לנו שום דבר נגד צדיקים. אבל מה יש לנו ממנו? הוא טוב עבור עצמו; אולי הוא טוב גם עבור משפחתו. אבל לשאר בני האדם? הוא אינו עוזר לנו בשום דבר. אין לנו שום טענות כנגדו, אך מצד שני אין לנו שום סיבה להחמיא לו, לברך אותו ולשבח אותו".

אין לי ספק שנח לא היה נחשב לשום דבר מיוחד בעיני בני דורו. איש לא ראה בו כמי שיכול להתחרות בגדולתם של בני קין. כולם הביטו במשפחתו של קין, ביבל ויובל ותובל קין ואפילו בנעמה, בהערצה גדולה ביותר, והרעיפו על ראשיהם רק שבחים וקילוסים. הם חשבו שאם יש מי שהביא ברכה לעולם זה רק הם. הם היו המחדשים, הממציאים הגדולים, ותרומתם הגדולה לעולם הוזכרה שוב ושוב! בקרב הציבור התהלכו סיפורים רבים אודותם, והם נחשבו כבוני העולם וגיבורי האנושות.

אזמה יכול אדם כמו נח - צדיק תמים ככל שיהיה - מה הוא כבר יכול להציע על מנת להתחרות עם צאצאיו של קין? אם נחפש בעיתונים העתיקים, לא נמצא אף התייחסות לנח ולצדקותו. אף אחד לא חשב על נח כמי שהביא ברכה לעולם.

התורה מגלה את האמת

אולם כאן מגיעה התורה הקדושה והופכת את הקערה על פיה, ומלמדת אותנו שמשפחתו של קין היא לא זו שהביאה ברכה לעולם אלא להיפך, היא זו שהמיטה חורבן על העולם. כך פסקה התורה הקדושה! זהו דבר ה'!

לא נשאר כל זכר מזרעו של קין. אין היום אף צאצא אחד של יבל או יובל או תובל קין. כל המצאותיהם הגדולות, כל הדברים הטובים שהביאו לעולם, לא עמדו להם, ולא הספיקו כדי שאפילו אחד מהם ישרוד את המבול הנורא.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אצל מן השוק

המשיכו לנעול את הדלתות...

אכן, חשוב שלא נטעה בענין זה. כולנו נמשיך להעסיק שומרים שישמרו על העיר. גם עיר מלאה בחכמים צריכה לשכור שוטרים ושומרים, וכן להתקין מנעולים בדלתותיהם וסורגים בחלונותיהם. זהו דבר פשוט על פי שכל, וזה גם רצון התורה. אין כל ספק בכך שעלינו לחיות על פי דרכי ההשתדלות הטבעית, ולעשות שימוש בביצורים ובחיילים. דוד המלך ע"ה החזיק צבא מעולה! והוא עצמו היה חייל מובחר שיצא לקרב, אשר לקח איתו דברים נוספים מלבד התהילים. הוא נשא עמו אלה גדולה ואימתנית שבה מחץ את ראשם של אויביו. מאז ומעולם היהודים היו לוחמים מצוינים, וכאשר היה צורך בכך, הם עשו שימוש בכל כלי הנשק הקיימים.

ובכל זאת, הקב"ה אומר כי "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם" (ברכות סד, א). עצם מציאותם בעולם מביאה לשלום ורווחה מאת ה'. ה"נח" שבכל דור, אותם צדיקים המוצאים חן בעיני ה', הם הם ה"נטורי קרתא" (ירושלמי חגיגה א, ז). הם אלו שמגינים באמת על העיר.

מיהו אפיקורס?

הגמרא בפרק חלק (סנהדרין צט, ב) מבארת מי נחשב לאפיקורס. ומבואר בגמרא שאפיקורס אינו רק מי שאינו מאמין בהש"ת, אלא כל מי שאינו מקבל את ההשקפות היסודיות של התורה. הגמרא נותנת דוגמא להשקפה כזו: "כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן לדידהו קרו לדידהו תנו" - כגון אלו שאומרים, "איזו תועלת יש לנו מלומדי התורה? הם לומדים רק עבור עצמם!"

עלינו לשים לב שלא מדובר כאן באנשים המבטלים לגמרי את הערך שבלימוד התורה. הם מבינים כי אדם המקדיש זמן ללימוד התורה עושה מעשה טוב וערכי. הלא בכך הוא מוותר על דברים רבים - על שעות שינה נוספות, על ממון נוסף שהוא יכול היה להרוויח בזמן זה. ולכן הם מבינים שלומדי התורה מביאים לעצמם תועלת גדולה. "לדידהו קרו" - הם לומדים עבור עצמם, כלומר לטובתם ולתועלתם. אכן, אנחנו מסכימים

זו הסיבה שהאנושות כולה, כמו גם כל הבהמות, החיות והעופות, ניצלו באמצעות תיבת נח - כדי שנזכה להבנה הנצחית שהלידה המחודשת של העולם באה בזכותו של נח. כשאנחנו הולכים ברחוב ורואים סנאי שמטפס על עץ או ציפור מתעופפת בשמים, אנו יודעים שהם צאצאים של ניצולי התיבה. אל תחמיצו את ההזדמנות הזו כשאתם רואים סנאי - ברגע זה הקב"ה מלמד אתכם שהצדיקים חשובים כל כך בעיני ה', עד שרק בזכותם הבריאה כולה המשיכה להתקיים.

ולא רק סנאים וציפורים; כל בני האדם החיים כיום הם צאצאים של נח ובניו. החיים שלך, הגוף שלך, כל מה שיש לך הוא רק בזכות האיש הצדיק הזה ששמו נח. היצורים החיים מעידים פה אחד על היסוד הזה, שהאיש שהתהלך את האלקים הוא האחראי למציאות כפי שאנחנו מכירים אותה. וזאת משום שהוא תרם לעולם את הדבר החשוב ביותר - את הצדקות.

רפורמת המס הבבלית

זהו הנושא שלנו בדברינו כאן. עלינו להפנים שהמתנה הגדולה שיכול האדם לתת לעולם היא המתנה של חיים של צדקות, חיים של עליה והצלחה בעבודת ה'. כך הקב"ה רוצה שנבין את ההיסטוריה של העולם; לא רק את ההיסטוריה העתיקה אלא גם ההיסטוריה המתרחשת כעת. התיבה היתה לימוד נצחי, לכל הדורות הבאים, שעובדי ה' הם הם מגיני העולם.

כך מלמדת אותנו הגמרא (ב"ב ז, ב), שבה מסופר אודות רבי יהודה נשיאה שביקש לבנות חומות וביצורים לעירו על מנת להגן על יושביה מפני שודדים. בכדי לממן את בניית החומה, הוא הטיל מס על כל תושבי העיר, אולם ריש לקיש לא הסכים שתלמידי החכמים ישאו בנטל המס. הוא טען בפני הנשיא כי "רבנן לא צריכי נטירותא" - תלמידי חכמים אינם זקוקים לכל שמירה, משום שלומדי התורה הם אלו שמגינים על העיר על ידי תורתם ועבודתם. וכך נפסקה ההלכה: מס החומה אינו מוטל על תלמידי החכמים, כי צדקותם היא היא החומה השומרת על העיר כולה.

כמה משפחות ניצלו, כמה קהילות לא נעקרו רק בזכות הצדיקים שמצאו חן בעיני ה' מי יודע כמה פעמים לא חלית בזכותם?

מוטלת עלינו עבודה חשובה מאוד - להתאמן לאהוב את הצדיקים ולהעריך אותם ביותר. עלינו לנסות לחשוב יחד עם הקב"ה, ואם נח שמצא חן בעיני ה', די היה בו כדי להציל את העולם, הרי שעלינו גם כן לחשוב כך. לתכלית זו הדברים נכתבו בתורה הקדושה. הקב"ה לא כתב את הדברים רק על מנת למלא את הגליון, אלא כדי שנלמד מהם את גודל התועלת שמביאים הצדיקים לעולם.

בחורי ישיבה לעומת סטודנטים

אז מהיום והלאה, כאשר אתם הולכים ברחובות וויליאמסבורג או בורו פארק, עליכם לחשוב שיתכן ויש שם צדיקים המחזיקים את העולם בתורתם ובצדקותם. למען האמת - אין לי כל ספק שיש שם צדיקים. יש שם צדיקים שעושים למען העולם יותר מכל אותם "מפורסמים" שעליהם מביט העולם בהערצה. בכל פעם שאתם מסתובבים בשכונה יהודית, עליכם לחשוב את המחשבה הזאת, "אולי יש כאן אנשים שמוצאים חן בעיני ה', והם אלו שמחזיקים את העולם".

העולם בחוץ מסתכל על בחור ישיבה ורואה בו נער שיושב כל היום מול טקסטים עתיקים ודן בפרטי פרטים של חוקים שנראים ארכאיים ומיושנים. הסטודנט באוניברסיטה לעומת זאת - כך הם חושבים - הוא זה שעושה משהו למען העולם. אולי יום אחד הוא יהיה רופא או מהנדס. הוא יבנה מבנים וגשרים. לזו תיקרא הצלחה! הנה לנו משהו שמביא תועלת לעולם! הוא יהיה ה"יבל" הבא! אולי הוא אפילו יהיה יובל או תובל קין! איזו ברכה! כך העולם מסתכל על הדברים. אולם עלינו לשוב לערכי התורה, ולאמץ לעצמנו את היסוד הגדול הזה, ש"נח מצא חן בעיני ה'!"

אכן, נדרשת מצידנו עבודה כדי לקנות את המבט הזה. יהיה עלינו להתאמץ ללמוד להעריך מה עושה הצדיק למען העולם. ולכן עלינו להתחיל בעסק הזה תכף ומיד, לחשוב עד כמה אנו אוהבים את הצדיקים ומעריכים אותם עד אין קץ.

עם זה. "לדידהו תנו" - הם משיגים תועלת מרובה מלימודם, אין ספק. אולם מה **אנחנו** מקבלים מכך? מה יש **לנו** מהלימוד הזה? זו השאלה שהם שואלים. ומי ששואל שאלה זו הרי הוא אפיקורס.

הפרזיטים של אירופה

אני זוכר שבהיותי בחור ישיבה באירופה, לעתים קרובות, כאשר יהודים היו עוברים על ידינו ברחוב, הם היו מכנים אותנו "פרזיטים". כך היה כבר באירופה לפני מלחמת העולם השנייה - בחור ישיבה היה מושא לביזיון. הם הסתכלו עלינו מלמעלה למטה, ואמרו לנו את זה בפנים, בלי להתבייש. כן, צר לי לומר את הדברים, אולם באירופה יהודים רבים זלזלו בפומבי בבחורי ישיבה. הם כינו אותנו בשמות גנאי, ואחד הכינויים האהובים עליהם היה "פרזיטים!" יהודים אלו היו אפיקורסים - בעיניהם כל מי שלא ייצר משהו חומרי, היה חסר ערך. ככה היה באותם ימים.

"מאי אהני לן רבנן?" היא שאלה שנשאלת על ידי אנשים רבים. וגם אלו שאינם שואלים את זה בפה, חושבים את זה בלב: מה יש לנו מהם? "זה נכון", הם חושבים, "יש בירושלים יהודים שסובלים מדלות ועוני למען התורה; יש להם ארבעה עשר ילדים, הם גרים בשני חדרים והם שקועים בחובות משום שהם לומדים תורה כל חייהם. לימוד התורה הוא ערך עליון עבורם; אשריהם!" מי שחושב כך הוא יהודי נחמד, הוא אומר, "אני שמח בשבילם", והוא עשוי אפילו לתמוך בהם כמטרה של צדקה, אבל לא בגלל שהוא מבין **שהעולם כולו** מרוויח מהם.

בזכות הצדיקים

אולם זוהי טעות איומה; זו השחתה של המידות. הצדיק מביא תועלת מרובה מאוד, לך ולדור כולו. הגמרא (תענית כד, ב) אומרת כי "בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני". מי יודע כמה ארוחות דשנות אכלנו בזכות הצדיקים? מי יודע כמה עסקאות מוצלחות בוצעו וכמה אנשים מצאו עבודות מכניסות בזכותם? מי יודע כמה טרגדיות נחסכו,

הלקח הגדול של תיבת נח

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה צריך להיות המבט של יהודי חרדי כלפי מסעדות סיניות כשרות למהדרין?

תשובה:

אני חושב שמיותר אפילו לדבר על כך. אנחנו בהחלט שמחים שהן כשרות למהדרין, אולם אם הן היו נסגרות כליל היה עוד יותר טוב.

שאלה:

האם לקב"ה באמת אכפת אם נהנה מדי פעם ונצא לאכול במסעדה?

תשובה:

קודם כל, לא רק שלה' לא אכפת אם נהנה מדי פעם, אלא שלא אכפת לו אם נהנה כל הזמן. ולא רק שלא אכפת לו, אלא שהוא רוצה שנהנה כל הזמן. עליך להכניס זאת טוב לראש. אם היית נוהג להגיע לשיחות שלנו באופן קבוע היית יודע שהקב"ה רוצה שנהיה מאושרים כל הזמן, וכל מה שנעשה עלינו לעשות בשמחה.

אך השאלה האמיתית היא - מהי שמחה? מי שהולך לאכול במסעדה, זה אולי מרגיש "כיף", אולם אינך יכול לדעת מה הגישו לך שם. אין ספק שהמזון המוגש שם אינו בריא כמו המזון שאתה יכול לאכול בבית. כבר סיפרתי לכם בעבר מה ששמעתי מאדם שהיה במסעדה, שכאשר הוא הציץ דרך הדלתות המתנדנדות אל תוך המטבח, הוא ראה מלצר יורק על צלחת ומנגב אותה עם הסינר שלו! מדובר בסיפור אמיתי לחלוטין!

יש דרכים הרבה טובות יותר להנות מהחיים מאשר לאכול מסעדה. מה כל כך נחמד בזה?! הרבה יותר זול לאכול בבית. למען האמת, הסיבה שאנשים אוהבים את זה נעוצה בעולם הדמיון. העולם החליט שאכילה במסעדות נחשבת לדבר יוקרתי ומענג, ולכן אנשים נמשכים לזה. אך לא ניכנס כעת לפרטים לגבי הטיפשות שבדבר.

אולם אין כל ספק שה' שמח כאשר בניו שמחים - כאשר הדברים נעשים בדרך התורה הקדושה.

זהו היסוד הבסיסי של מה שלמדנו זה עתה - באמצעות המבול ולידתו המחודשת של העולם באופן מדהים כל כך, שבו המין האנושי, כמו גם כל מיני בעלי חיים ניצלו באמצעות תיבת נח, התורה מלמדת אותנו שדוקא ה"איש צדיק" הוא זה שמחזיק את העולם. עלינו להפנים שכל אותן הטובות וההנאות שהעולם ממשיך לקבל, מגיעים אליו אך ורק בזכותם של אלו המוצאים חן בעיני ה'.

צדקתו של נח היא זו שהעניקה לעולם את לידתו מחדש. זהו המסר שהתורה רוצה ללמד אותנו. "ונח מצא חן בעיני ה'" הוא הלקח הנצחי, שהצדיקים, אותם אנשים המשתדלים להניף את דגל חיי צדקות, של הנהגה ראויה ונאותה, של הכרה תמידית בה' והליכה בדרכי התורה הקדושה - אלו הם האנשים המביאים ברכה לעולם.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לזכור מי מחזיק את העולם

השבוע נעשה בלי נדר פעולה אחת בכל יום שמטרתה להזכיר לעצמנו את הלקח הגדול הזה, שהעולם עומד בזכות הצדיקים. לדוגמא: להחזיק את הדלת פתוחה עבור יהודי ת"ח, תוך שאנו מזכירים לעצמנו שהוא מייצג את התורה הקדושה, ואת אלו שמחזיקים את העולם בלימודם. וכן לדבר בהערצה על צדיקים ותלמידי חכמים, בפני ילדי או בפני כל מי שמקשיב.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 339
חשון תשפ"ב

והתשובה היא שאין העקמימות בחלק העליון יכולה להועיל, כיון שלענין זה הדין תלוי בחלק התחתון, שאם החלק התחתון נמצא בתוך המחיצות, לא יעזור שהחלק העליון יוצא מחוץ למחיצות, והטעם, משום שהיתר בעמוד עקום אינו משום שהעמוד נמצא בגובה, כי עמוד שמתחיל בגובה הוא פסול (שו"ע סי' שס"ג ס"ו), אלא ההיתר לשיטות ההם הוא משום שמחשיבים את החוט שיושב על החלק העליון כאילו יושב על העמוד שבחלק התחתון ג"כ, כי הכל המשך אחד, וא"כ כיון שבחלק התחתון [הי' טפחים התחתונים שהם עיקר המחיצה שבעמוד], הוא נמצא בתוך המחיצות, א"כ גם החלק העליון הוא המשך של עמוד שנמצא בתוך מקום אחד, ואינו כשר לצורת הפתח לשטח שמחוץ למחיצות.

עמוד שנמצא בתוך מתנה קרפף גדול שהוקף שלא לדירה עוד יש לשאול במקרה כזה, האם כאשר המתחם הסגור הוא כרמליית דהיינו שיש בו יותר מבית סאתיים ואינו מוקף לדירה, האם באופן זה העמוד יהיה כשר, כיון שבמקור חיים [שהוא המקור של המשנ"ב] כותב כי הפסול של העמוד שבתוך המקום המוקף הוא משום שרה"י כמאן דמליא והתשובה היא שכרמליית כזו היא רה"י מן התורה, ולגבי דין כמאן דמליא י"ל שהיא רה"י. אבל בנוסף ק"ל שעיקר טעמו של המקור חיים אינו משום הדין כמאן דמליא, [שהרי הוא נאמר רק במקום מקורה], אלא משום שמקום המוקף מד' רוחותיו נחשב מקום אחר וחלוק מהפתח, ולכן העמוד שנמצא בו אינו כשר.

למעשה פירקנו את העמוד בעזרת הכלים שברכב המאובזר של מוקד העירוב, הוצאנו אותו החוצה, וחילקנו אותו מבחוץ, בצד הפונה לפתח, וגם בצורה קצת יותר ישרה. ובזה נוסף בדרך אגב עוד תיקון בעירוב של אותה עיר.

שמה בהשלמות המצוה בתיקון העירוב במושב בדרום במושב אחר שעסקנו בו בחודש האחרון, הוספנו עוד מספר תיקונים שהמתניו עד אחרי החגים, ולאחר יום ארוך ומתיש, נכנסנו אל בית רב הישוב שהראה את שמחתו הגדולה בהשלמת תיקון העירוב במושב, וביקש לשתות לחיים על גמר המצוה. הרב שהיה שותף בכל התהליך, התרופץ עימנו בכל פניות המושב כדי לדבר עם התושבים, שיתנו את הסכמתם להעמיד את העמודים בחצרותיהם, כפי הנדרש ע"פ ההלכה, היה שמח מאוד בהשלמת העירוב, והאריך להזכיר את הזכות הגדולה לתקן עירוב של מושב, שמזכה מאות משפחות בשמירת השבת.

יש להוסיף ולברך את אחד ומיוחד מתושבי המושב, שזכה לתרום את כל הוצאות תיקון העירוב, ונתן בעין יפה וזיז את השלמת המצוה, זכות הרבים תעמוד לו ולמשפחתו, שיזכו לבריאות ונחת ופרנסה תמיד, ויראו ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם.

הסכמת התושבים ודרכי שלום שיבוצות תקנת העירוב במקום אחד היינו צריכים להעמיד עמוד באמצע החצר, כדי לעבור בין המחסנים ללולים באופן שצורת הפתח לא תעבור על המבנים, והרב אמר לנו שבמקרה זה יש לו בעיה לדבר עם התושב, מחמת תקרית שהיתה עימו כשביקש סיוע מול הועד בדבר מסוים. אך מיד אמר, אולי אדברה בגלל העירוב נדבר איתו ונסדר את היחסים. וכך היה, הרב פנה לצד השיחה ארוכה, ואחר זמן חזר בשמחה ואמר שיושרו ההדורים וגם לענין העירוב הוא הסכים שנעמיד את העמוד במקום הנדרש בתוך חצרו.

יש לציין בענין זה את דברי המהרש"א (בסוף עירובין דף קה) שכתב שהעירוב משכין שלום בין בני החצר, והביא את המעשה המסופר בירושלמי (עירובין פ"ג ה"ב), שהיתה שכנה דבובה עם חברתה, וכששלחה את העירוב קיבלה חברתה בשמחה, והבינה השכנה מזה שהיא אוהבת

האם אפשר לסמוך לענין עירוב שיש גדר לרכבת

עם סיום החגים, יצאו כמה צוותות של מוקד העירוב להתקין עירובים בכמה מקומות ברחבי הארץ. אחד מהמקומות היה בעיר הסמוכה לפסי הרכבת, והעירוב נסמך על הגדר שלפני הרכבת, שהיא מחיצה לעירוב. אבל יש דבר שאינו ידוע לציבור, ורק העוסקים בעירובים יודעים אותו, שלא בכל מקום יש גדר לרכבת, אלא יש מקומות שאין גדר באורך של מאות מטרים, ואפילו במקומות הסמוכים לעיר. ולכן לא ניתן לסמוך סתם שיש רכבת סמוך לעיר ממילא

יש מחיצה לעירוב [כמו שמצאנו בתשובות האחרונים, כי שם היתה הרכבת על תל גבוה לכל אורך הדרך, משא"כ בזמנינו אנו יודעים שיש הרבה מקומות פתוחים ושוים לקרקע]. וכל זה מלבד שיש גם פרוצט שנושעים במשך הזמן על ידי אנשים שפותחים כדי לעור, [אלא שבהם יש בדרך כלל דין עומד מרובה על הפרוץ].

כדי שיוכלו לסמוך על גדר הרכבת, יש צורך להוסיף עמודי עירוב במקומות החסרים, ולפקוח עין אם חל שינוי כלשהו. בעיר המדוברת השתמשו בגדר הרכבת באורך יותר משני קילומטרים, אבל בקטע אחד שלא היה גדר, היו עמודי עירוב שאותם היו צריכים לבדוק כל שבוע. במקרה זה [וכן בעוד כמה ערים בארץ], חוט העירוב חוצה את פסי הרכבת, כיון שהוא כולל קטע מהצד השני, אבל כעת שעושים את הרכבת חשמלית ומעבירים קוי חשמל לאורך הפסים, נהיתה בעיה לעירובים שהעבודות פוגעים בחוטי העירוב, וגם בעתיד לא ניתן להשאיר אותם כי הנהלת הרכבת אינה מאשרת להעביר חוט מעל קווי החשמל. בשבוע שעבר כבר הגיעו העבודות לקו העירוב, והאחראי על העירוב ביקש שישאירו לו עוד שבוע עד שיפתור את הבעיה. בשבוע זה הגענו להעמיד עמודים חדשים לפני הרכבת, באופן שהעירוב לא יעבור על הפסים, ויהיה במרחק ממקום העבודות, כדי שהעירוב יעמוד בכשרותו.

עמוד שנמצא מאחורי הגדר וראשו נוטה החוצה

תוך כדי העבודות, עברנו ליד אחד מהחיבורים לגדרות, במקום שיש כביש שחוצה את הרכבת, ועשו מעליו צורת הפתח, לחבר בין הגדרות שבצד ימין לגדרות שבצד שמאל. במעבר כזה אין היתר של עומד מרובה על הפרוץ, כיון שהפתח והכביש הם יותר מי אמות [4.80/5.76 מטר], מלבד הענין שהוא משמש מעבר לרבים, לכן חייבים לעשות בו צורת הפתח. ואכן היו בו שני עמודים בשני הצדדים, אבל שמנו לב שבצד אחד העמוד נמצא מאחורי גדר, והגדר הזו מקיפה מתחם ריק, [שכנראה שימש פעם בזמן עבודה לאחסן את החומר, אבל כעת אין בו שום שימוש, ומ"מ הוא מוקף כולו], והעמוד נמצא בתוך המתחם.

בדין זה ידוע דברי המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שאם העמיד אחד מהעמודים בתוך חצר המוקף מד' רוחותיו, לא עשה כלום. כי אי אפשר להגדיר אותו הפתח למקום שמחוץ לחצר. ולפ"ז גם כאן העמוד שבתוך המתחם, אינו יכול לשמש לצורת הפתח לכביש שעובר בחוץ.

אך כאן עורר אחד מהמשתתפים שאלה, כיון שהעמוד היה עקום, והרבה ממנו נטה מחוץ לגדר אל כיוון הכביש, א"כ רוב העמוד יוצא מחוץ למחיצות, האם ניתן לומר שבאופן זה העמוד יהיה כשר [לשיטות שמקילות בעמוד עקום].

בדיבורים ובממון, שהם ימשיכו לעבוד בשבילנו במסירות, להציל אותנו ואת בני משפחותינו מחילול שבת, ולזכות אותנו בשמירת השבת בהידור כהלכה.

באיזה אופנים הקונטינר שנמצא תחת החוט פוסל

נחזור לעבודות שנעשו בשבוע האחרון בתיוקן העירוב במושב הנ"ל, ונלמד עוד הלכה חדשה. באחת מהחצרות העירוב עבר על קונטינר ששימש מחסן קבוע, וזה דבר מצוי ביישובים שהקונטינרים משמשים לחדרים, כדי להיפטר מהצורך באישורי בניה. והנה כאשר החוט עובר על בית, ההוראה היא שלא להכשירו, אבל אם החוט עובר על דבר ארעי וזמני, אין בו בעיה, והוא כשר גם בעירוב שכונתי. ולכן בקונטינר שהונח לזמן קצר, אין בעיה שהעירוב יעבור מעליו, אבל בקונטינר כזה קבוע, הוראת הרבנים שהוא כמו בית מתחת חוט העירוב, שלמרות שיש בזה מחלוקת אם בית פוסל, בכל זאת מקפידים גם בעירובים העירוניים וביישובים שצריך לתקן את העירוב במצב כזה.

והנה הפתרון הוא רק להזיז את העמוד, ובדרך כלל אי אפשר להזיז עמוד, אלא צריך לעשות עמוד חדש במקום אחר. במקרה זה לא היה מומלץ להחליף לעמוד אחר, כי בחצר זו נכנסים טרקטורים וכלי עבודה גבוהים, ולכן עשו בו עמוד גבוה במיוחד, ואם נחליף לעמוד סטנדרטי, יתכן שהחוט יקרע מהטרקטורים. לכן השארנו את העמוד וחיפשנו דרך אחרת להכשיר את העירוב.

האם דופן הקונטינר יכול לשמש ללחי

לאחר מחשבה, מצאנו פתרון להסיט את ההמשך של קו העירוב באמצעות שינוי בעמוד הבא אחרי אותו חצר [שהיה עוד סיכות שהיה צריך לעשות שם עמוד]. אך במקרה זה היה קשה להסתדר לעקוף את הקונטינר, כי העמוד היה צמוד אליו ממש. אך הפתרון היה לעשות שהחוט יעבור רק על תחילת הקונטינר, שמהחוט ולפנים יהיה רק כעשרים ס"מ בלבד, ואז אפשר לומר שבאמת הקונטינר מפסיק את צורת הפתח, אבל הדופן שלו היא הלחי שבו מתחיל צורת הפתח אחרי הקונטינר.

פתרון זה הוזכר בקושיית החזו"א על המקור חיים לגבי עמוד שנמצא בתוך חצר מוקפת, שהמקור פוסל אותו כפי שהובא לעיל, והקשה החזו"א מה הבעיה, הרי הקיר של החצר ייחשב לחי. וידוע לבאר שהמקור"ח סובר שם שקיר באורך ד' אמות או יותר, אינו כשר לשמש לחי. והחזו"א במק"א חולק על יסוד זה [יתכן לשיטתו]. אבל כתב (בסי' ע" ס"ק י"ח בהערה) שאם הלחי משוך מכנגד החוט ולפנים ג' או ד' טפחים, אפשר דהוי פתחי שימאי.

וא"כ הורו רבני זמנינו שאם יש קיר ארוך והחוט עובר על תחילתו, באופן שרוב הקיר מחוץ לעירוב ובולט פנימה לתוך העירוב רק פחות מג' טפחים, אפשר להחשיב אותו ללחי כדברי החזו"א [ויש מחמירים גם את דעת המקור"ח כשממשיך החוצה ד' אמות, אמנם אם באמצע הד' אמות יש שקע או בליטה, יתכן להתייר משום שנחשב מסתיים בבליטה, ויש לחלק בגודל הבליטה ובצורתה ואכמ"ל]. לפ"ז העמדנו את העמוד הבא בזווית מסוימת באופן שהחוט יעבור רק על עשרים ס"מ מתחילת הקונטינר, וע"ז הכשרנו את העירוב. [ויש להוסיף לשים לב במקרים כאלו, שלא יהיה חסרונות אחרים בכשרות דופן הקונטינר, כגון כשיש עליו גג הבולט, שהוא פוסל מלשמש ללחי לחוט שנמצא בגובה, כמבואר במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק קי"ב), ועוד אופנים].

ממקרה זה למדנו שני דברים, א. באיזה מקרים קונטינר או כל מבנה שנמצא תחת החוט פוסל את העירוב. ב. האם יש אפשרות להכשיר כאשר החוט עובר רק על תחילתו.

מהזדורים הדשים ללימוד הלכות עירובין למעשה

לקראת תחילת זמן חורף, אנו נערכים לפתיחת מסגרות חדשות ללימוד הלכות עירובין למעשה, והפעם מקיים להרחיב את המעגל, ולהגיע גם לערים נוספות בעז"ה, בעיר בית שמש, ויתכן שגם בעיר עפולה או ברכסים [תלוי גם בכמות הנרשמים].

ליצירת קשר והרשמה

טל' 055-678-3323

יהי ה' עימנו, וירחיב גבולינו בתלמידים, למען כבוד שמו יתברך, וחיזוק שמירת השבת בכל עיר ומושב.

אותה, וחזרו לחיות בשלום. והמהרש"א האריך להקשות, שהרי הטעם שמבואר במשנה ובגמ' מחשש שיטעו לטלטל לרה"ר, ולא משום דרכי שלום. אלא ביאר שהאיסור הוא מחשש שיכשלו, אבל מדוע הוסיפו לתקן היתר, מה שלא עשו בשאר סייגים, זה משום דרכי שלום, שיחיו יחד ע"י שצריכים להביא פת זה לזה, ושמשלטלים ובאים בשבת זה לזה. ויש להוסיף כעת, שגם ע"י שבאים לתקן את העירוב, דואגים להתרצות זה לזה, גם זה משכין שלום בין האנשים.

הודעה של בעל החצר שהפתיעה את רב המושב

במקום אחר היינו צריכים להרחיב את העירוב בשביל כמה יחידות דיור שנבנו בצורה פיראטית תחת חוט העירוב ומחוץ לו. כשהגענו עם הרב לתכנן את מקום העמודים החדשים, ניגש אלינו בעל הבית שאינו חובש כיפה, ואמר בקול רועם שאי אפשר שהעירוב יעבור כאן. הרב התחיל לחשוש מדבריו, והתחיל לתכנן איך לשכנע אותו שיסכים לעירוב, ואז

בעה"ב המשיך ואמר, יש לי פה משפחה שגם היא צריכה עירוב, וגם הילדים אצלי מסתובבים ויוצאים מהקו של העירוב, וזה חילול שבת, תעשה את העמודים בחצר שלי קצת יותר רחוק, כדי שהחצר תהיה בתוך העירוב. הרב נדהם מדבריו, במקום שחשב שהוא יתנגד, הוא עוד מבקש שיעשו אצלו עירוב יותר טוב. שמחנו בבקשתו, ושאלנו אותו איפה הוא רוצה את העמודים, תיאמנו גם עם פרטי ההלכה, והקמנו את העמודים בחצר שלו. בהזדמנות זו ובעוד הרבה הזדמנויות, אנו פוגשים את דברי חז"ל שאמרו, שאפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון.

יש גם מקרים מצערים שלא מצליחים בהתקנת העירוב

לעומת זאת יש לציין שיש גם דברים שנתקעים, ולפעמים גם הורסים אותם וגורמים נזקים לעירוב ולעובדים, וגם בזה יש לא מעט סיפורים לצערנו, למרות שאנו לא מביאים אותם הרבה במסגרת זו, אך הקשיים גם הם גדולים. רק בשבוע זה אירע לעובדים בשתי מקומות שמנעו מהם את הקמת העירוב. עירוב אחד בירושלים בשכונה מסוימת [ששמה שמור מטעמים פשוטים], בשבוע זה התחילו את הקמת העירוב, והגיע עובד מיוחד לבוש בצורה שאינה חרדית, והתקין עמודי עירוב לפי התכנית באמצע העבודות הוא שם לב שעברו וצילמו אותו, ובלילה גילו שהעמודים כבר אינם, מישו פירק אותם. העוסקים היו בצער גדול, אך התחזקו שוב זה מזה, שבעז"ה עוד נזכה לעירוב כהלכה, והחלו לחשוב על פתרון אחר.

העירוב שמתקדם בחשאי וסובל מהתנגדות קשה

עוד עירוב בשכונה גדולה בצפון הארץ, שנמצא בחודשים האחרונים בשלבים מתקדמים, והשבוע התקדם עוד בהתקנת כמה עמודים, ושוב נעצר. עירוב זה הוזכר בעלונים קודמים, והיה עבורו מגבית מיוחדת בעלונים אלו בשנה האחרונה, ומאז לא הזכרנו מה עלה בגורלו, האם השתמשו בכספי המגבית, היכן כל ההשקעה. ואכן השתמשו מיד בכל

התרומות, ומוקד העירוב עוד הוסיף סכום נכבד ממקורות משלו, והתקינו כשלושים עמודים תוך שבוע אחד, בתוך ימי המגבית אלא שאז הגיעה תלונה לעיריה, והוא נעצר בעקבות התנגדות של גורמים מסוימים בעיריה. רבנים מהקהילה עשו השתדלות אצל ראש העיר, אך עדיין לצערנו לא הסתדר העניין. לכן

לא יכולנו להזכיר כאן את הפעולות שנעשו בס"ד. בשבוע זה שוב ניסו לקדם את השלמת העירוב, ולקראת הדבר הסופי הופיע שוב מישוהו אחר, שתיעד וגידף בצורה שלא היה ניתן להמשיך. בצער רב היינו צריכים להיפרד מהמקום, והעובדים נחלו אכזבה קשה מאוד, אך שוב התחזקו באמונה.

אנו מקיים שבעז"ה יסתדרו עם הרשויות, ויהיה ניתן להשלים אותה, ולהרחיב את גבולות הקדושה. וכעת עיינו נשואות לשמים בתפילה, שיצליח ה' את כל מעשי דינו, ולא יארע שום עיכוב ושום צער ונזק, לנו ולכל העוסקים בעירובים. ויחד עם זה נדע, שההשקעה של העוסקים גדולה וקשה, לא את הכל מספרים תמיד, כי תפקידנו להתחזק ולחזק, ולא לעסוק בדברים המרפים ידיים, ובכל זאת נחלוק יחד איתם גם את הקושי, גם את האכזבה הקשה, ובפרט שהם מקבלים אותה בעבודה שעושים בשביל אחרים ולא בשביל עצמם, נמשיך לתמוך בעוז רוחם,

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

וכן הובא ב'מדרש פליאה': בשעה שאמרו ישראל 'נעשה ונשמע', מיד אמר הקב"ה 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. ובאור הדבר הוא כך: דהנה יש להקשות היאך היה רצון ה' יתברך להשרות שכינתו בתחנונים, והרי הכלל הוא 'מעלין בקודש ואין מורידין'? על כך עונה המדרש, כיון שאמרו 'נעשה ונשמע', ואמרו חז"ל שאמר הקב"ה מי גילה רז זה לבני להשתמש בלשון שמלאכי השרת אומרים, אם כן ראה הקב"ה שיש ביד ישראל להיות כמלאכים ולעבדו כשירות המלאכים, מיד אמר הקב"ה עשו לי מקדש כי אני ראוי לשכון בתוכם.

טף למה באין?

שיחת ילדים בבית המדרש איסור גדול. והנה אעתיק דברי מוסר שמצאתי בספר דרך חיים [דף ע'] וז"ל: גרסינן בריש מסכת חגיגה, דרש רבי אלעזר בן עזריה "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאייהן. וכתבו שם התוספות 'ועל זה סמכו להביא קטנים בבית הכנסת', ע"כ דברי התוספות. אבל בזמן הזה שהטף בא לבית המדרש - לתת עונש למביאייהן, לפי שהוא בא לחלל קדושת בית אלקינו ולשחוק בו בכרחובות העיר, יקומו לצחוק זה עם זה וזה מצחק עם זה. וזה מכה את זה, וזה מרנן וזה בוכה, זה מדבר וזה צועק, זה רץ וזה רץ אחיו, ויש אשר יתן אביו בידו ספר והוא ישליכו לארץ, סוף דבר מקול שטותם כונת המתפללים נפסדת, ונמצא שם שמם מתחלל. והמביא טף בזה האופן לבית הכנסת אין ראוי לו לקוות על זה שכר כי אם לדאוג מן הפורענות. למה הוא דומה? לאיש שיש לו עבד שוטה והלך לדבר אל המלך ועבדו עמו, עמד העבד בשטותו ובזה את המלך וחרפו, ואדוניו ראה ושתק, הלא יקצוף המלך על אדוניו של העבד ויאמר לו, לא עבדך בזני כי אם אתה, וייסרהו כדי רשעתו. ולעבד לא יעשה דבר, אין לעבדו חטא, כי חשכו א-לוה מחכמה ולא חלק לו בבינה. והנה כן הדבר הזה.

ולא עוד אלא שלפעמים גם האבות משחקים עמם למען ספות הרוה על הצמאה. והיותר רע, כי יגדלו הנערים על זה המנהג הרע והמתכונת הזרה, וכל אשר יגדלו עוד יוסיפו סרה להבזות בעיניהן ענין קדושת בית הכנסת ובית המדרש, ולא יתנו כבוד לתורה. וכיון שעבר אדם עברה ושנה בה הותרה לו גם כי יזקין ממנה לא יסור. סוף דבר, ראוי לאדם שלא להביא הטף הקטן לבית הכנסת, כי יפסיד בהביאו ולא ירויח. אך הטף הגדול קצת יביאנו לבית המדרש ולא יניחנו לזוז ממקומו, וילמדהו לשבת שם באימה וביראה, ובזה יהיה שכר טוב מאת השם יתברך. ע"כ.

בשב"ק ד' מרחשוון יחול הארצייט ה-80 לגאון רבי אברהם לוינוז-אלישיב זצוק"ל ה'הומלער רב' חתן בעל ה'לשם' ואביו של רבינו הגרי"ש א. לפני כחודשיים יצא לאור קונטרס חדש מהמכון 'בדרכי הגר"ש' בענייני ביהכ"נ ובו מובאים דברי הלכה וחזק בענייני ביהכ"נ מרבי אברהם אבי הגר"ש זצ"ל ומהגר"ש זצ"ל ומהגר"ח קניבסקי זצ"ל. ברצוננו להביא מדברי חזק המובאים מהגאון רבי אברהם זצוק"ל, וז"ל:

'נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום'

באמת, אם נתבונן במה שאנו שומעין ומה שפינו דובר, והיינו, מה שאנו אומרים פעמיים ביום 'נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום', הלא בזה אנו מגלים רצוננו שהקב"ה יקבל השירות ותשבחות ותחנונים ממנו כשם שמקבל השירים ותשבחות ממלאכי מעלה. ואיך יכול להיות כן, והלא דבר זה יתכן רק אילו אנו נדמה למלאכים, כשם שהם עושים ביראה ופחד רצון קונם, וכשם שהם פותחין את פיהם רק בקדושה ובטהרה, כן אנחנו אלו היינו עושים כן בעת שהיינו יושבין בבית המדרש שהוא בית אלקים, והיינו מרגישים שהקב"ה יושב שם ואינו רוצה שנפתח את פינו לדבר דברים בטלים וכל שכן שאר ליצנות בביתו, רק רצונו שנפתח את פינו לדבר דברי קדושה וטהרה, אז אנו יכולים לבקש מה' יתברך לקבל תפילתנו כמלאכים. אבל בעוונותינו המרובים שקודם התפילה אנו מדברים כל הניבול פה ולשון הרע ונמלא את פינו בכל דבר-שקוף וטומאה, ולאחר מכן אנו מבקשים שיקבל תפילתנו כמלאכים, וזה אי אפשר, ואוי לאותה בושא וחרפה ולבקש ממנו באופן זה.

וראיתי מעשה שהיה בגדול אחד שהיה הולך לבית המדרש להתפלל, ותכף שפתח את דלת בית המדרש נעמד במקומו ולא נכנס לבית המדרש. והלכו אליו הבעלי הבתים ושאלו אותו, רבינו, למה אינכם נכנסים לבית המדרש? ויען ויאמר אליהם, כיון שאי אפשר להיכנס שם. ולמה? משום שאין זה שער אלקים. שאלו אותו: מדוע אין זה שער אלקים? ויען להם: אימתי הוא מקום הראוי לעלות תפילותינו ואימתי בית המדרש נחשב כשער השמים ותפילותינו יעלו למעלה? דוקא אם אנו עושים את המקום בית אלקים ואנו מקיימים כל ההלכות השייכים לבית המדרש ואנו מקדישים את המקום, וכיון שבית אלקים הוא, אז נאמר 'וזה שער השמים' אבל אני רואה בבית המדרש זה שכל תפילתכם נשארת למטה בבית המדרש ואינה עולה למעלה, משמע שאין אתם עושים זה המקום כבית אלקים. ממילא אין זה שער השמים ואין אני רוצה להכנס כאן להתפלל, ויותר טוב לי להתפלל ביחידות.

בירורי הלכה

תורה דרך ארעי רק לקביעות אבל בשמחת תורה אפילו דרך ארעי שרי. וע"ע בדעת קדושים יור"ד סי' רפ"ב סק"א דכתב לטלטל ס"ת לחוץ לראות נגד השמש אם אין פיסול באות יש לומר שמותר כיון שהוא בשביל הכשר שלה, ואף שלא יעמידנה שם בקבע ומ"מ לא ראיתי הכרע להקל וצ"ע, עכ"ל. ומבואר מיהא מדבריו, דכל שיש טעות ופסול בספר תורה, צריך להביא מגיה לתקנו בבית הכנסת ולא להוציאו מבית הכנסת. ובמקדש מעט שם סק"ב כתב דכיון שהוא צורך תיקון הספר תורה מותר, והיינו משום שהוא צורך הספר תורה, ודוקא כל שמטלטלו שלא לצורך הספר תורה אסור.

ב) ויל"ע בהאי ד'נא, דמצינו בב' מקומות שהיה מטלטלים ספר תורה לקריאה א. בגמ' בסוטה לט: (והובא בטור סי' קלח), אמר ר' תנחום אמר ריב"ל אין שליח ציבור רשאי להפשיט את התיבה בציבור מפני כבוד הציבור. ופירש"י כל זמן שהציבור בביהכ"נ שהיה דרכם להביא ס"ת מבית אחר שמשתמר בו לבית הכנסת ופורסין בגדים נאים סביב התיבה

הוצאת ספר תורה לקריאות מנינים שמחוץ לבית הכנסת

א) איתא בשו"ע סי' קלה סעי' י"ד בני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאים אצלם ספר תורה אפילו בר"ה ויו"כ, וברמ"א והיינו דוקא בשעת קריאה בלבד אבל אם מכינים לו ספר תורה יום או יומיים קודם מותר, ואם הוא אדם חשוב בכל ענין שרי ע"כ. ומקור האי ד'נא הובא בב"י שם, והוא מהירושלמי יומא פ"ז ה"א 'כלל אתר את אמרת הלך אצל התורה וכאן אתה אומר מוליכים את הספר תורה אצלן, אלא ע"י שהם בני אדם גדולים התורה מתעלית על ידם'.

למדנו דהוצאת ספר תורה לצורך קריאת התורה ולאחר הקריאה מחזירה למקומה אסור אפילו בארעי.

וע"ע בס' 'תרס"ט סעי' א' נהגו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות וכו'. ובמשנ"ב ס"ק ט' כתב דאם יש בביהכ"נ זה רק ספרי תורה מועטים, אין להביא ספרי תורה מבית הכנסת אחרת, ויש מי שמתיר כי אף שבכל השנה אין להביא ספר

לעילוי נשמת מרן רשכבה"ג רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוק"ל

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, ראובן בן טלאת, רפאל בן רייזל. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל. ולע"נ הגאון רבי מנחם מנדל בהרה"ח רבי אריה

ומניחים אותה בתוכה וכשיוצאים משם ונוטלים הס"ת להוליכו לבית המשתמר וכו'. אלמא דמותר להביא ס"ת ממקום למקום לצורך קריאה. ב. מסוגיית הגמ' עירובין פו: וסוכה טז: דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה מבעוד יום, למחר פרסו סדין על העמודים והביאו ס"ת וקראו בו וכו' ואלמא דמותר להעביר ס"ת לצורך קריאת התורה וצ"ב.

ובמטה אפרים סי' תקפ"ד סעי' ד' נראה מדבריו, דכל האי דינא דאסור ליקח ספר תורה הוא לבית האסורים דוקא דהוא מקום מבוזז וא"א להניחה שם אחר הקריאה ונמצא דלוקח הספר תורה ממקום מכובד למקום מבוזז, אבל כל שלוקחה למקום שיכול להניחה שם אחר הקריאה אין בזה איסור, ולפ"ד א"ש דדין השו"ע הוא דוקא לבית האסורים אבל לשאר מקומות מותר ליקח.

ובתשו' הר צבי אור"ח תשובה ע"א, הביא מחכם אחד דכל האי דינא הוא בספר תורה של בית הכנסת דאין להוציאו למקום אחר, אבל ספר תורה שמקומו בבית, ורוצה להוציאו לבית הכנסת מותר להוציאו, ע"ש. ולדבריו הוא הלכה בקדושת המקום דכל שנקבע מקומו בבית הכנסת לאו כל כמיניה להורידו ממקום המקודש לו, אבל כל שהוא בבית מותר להוציאו ממקום למקום.

ואולם מלשון הירושלמי משמע דהוא מדין קדושת הספר תורה ולא תליא במקום שנלקח לשם הוא מקום בזיון וכן מוכח במשנ"ב בהל' שמחת תורה, ובדעת קדושים הנ"ל, וכן נמי דלא תליא במה שהספר תורה עמד דוקא במקום בית הכנסת דוקא, אלא דהוא דין בקדושת הספר תורה דיש לילך אצלו ולא להוציאו ממקומו, והדר קושיא לדוכתא.

ג] והנה עיין בביה"ל ד"ה אין מביאים, דהוקשה לו על דינא דהמחבר, דהירושלמי מיירי כשאפשר לילך למקום שהספר תורה מונחת שם, ולכן

הוא זלזול כשמולכים הספר תורה אצלם, משא"כ שאנוסים ורוצים לקיים מצות קריאת התורה למה לא נביאם אליהם כיון שהם אינם יכולים לילך אחריה, והסיק לדינא (וכן כתב הא"ר) דהא דאין מוצאים ספר תורה לחבוש בבית האסורים מיירי דוקא שהוא צורך יחיד, אבל כל שיש עשרה בבית האסורים כיון שחל עליהם מצות קריאת התורה והם אינם יכולים אצל הספר תורה מותר להוציא את הספר תורה ולהביא אליהם (וביאר בסברא, דכל שחייבים בקריאת התורה אין זה זילותא להביא אצלם הספר תורה, משא"כ יחיד יש לומר דלא חל עליו כלל חובת קריאה, וממילא אין זה צורך הספר תורה, ולפ"ד נראה דבפרשת זכור אפילו לצורך יחיד מותר להוציא וכ"כ במשנ"ב ס"ק מו, והיינו דכתב השו"ע דבני אדם החבושים בבית האסורים אין להביא ספר תורה אצלם, והריב"ז דאפילו שהוא אנוס, וא"א לו לבוא לביהכ"נ לצורך הקריאה, מ"מ כל שהוא יחיד א"א להביא אצלו הספר תורה).

ולהביה"ל מיושב מסוגיות הנ"ל דיש לומר דלא יכלו לבוא אצל הספר תורה לקרוא, ובכה"ג מותר להוציא ספר תורה, דהוא כבוד הספר תורה שמהדרים לקרוא אחריה, מיהו כל זה כל שמחוייבים בקריאה ואי אפשר להם לבוא וכגון בזמן הקורנה שא"א לבוא לבית הכנסת לקריאת התורה, אזי מותר להוציא מבית הכנסת ספר תורה לצורך קריאת רבים, אפילו באופן שמוציאה לקריאה ומחזירה תיכף אחר הקריאה וכדו', אבל כל שאפילו יש עשרה שרוצים לקרוא קריאה שאינה מחוייבת, כמו קריאת הושע"ר אזי אסור להוציא, וכמו הוצאת ספר תורה לצורך ריבוי קריאות בשמחת תורה, בזה חשיב הוצאת לצורך ארעי מאחר ואינו קריאה המחוייבת והיה לדון בו איסור, ומ"מ לדינא בשמחת תורה יש להתיר מסברת המשנ"ב בסי' תרס"ט דבשמחת תורה יש להתיר אפילו לצורך ארעי. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן ההר]

קוראים כותבים

דס רעך? היתכן? ומה איתך? האם אתה מוגן ומבוטח לכל החיים שיש לך תעוזה להתנהג בכזו הפקרות ולעבור על כאלו עבירות חמורות של חילול שם שמים ברבים, וחוטא ומחטיא את הרבים שהרמב"ם בהלכות תשובה פרק ג' כתב שהעוברים עבירות אלו נידונים לעונשים ולפורעניות קשים ביותר בזה ובבא רח"ל?? ולכן עשה נא למענך ומשפחתך, למען קרוביך וידידך, למען שכניך ומכריך, ולמען כל ציבור המתפללים וקבל על עצמך כאן ועכשיו שלא לדבר כל התפילה, כל קריאת התורה, ובין גברא לגברא, ובזכותך נזכה כולנו למדה טובה מרובה שהקב"ה ישמרנו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה ויחולו עלינו כל הברכות הכתובות בתורה, בנביאים, ובכתובים, ונזכה לראות בני חיים וקיימים ונגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים ונזכה לשפע ברכה והצלחה בבני ברוך, חיי ארוך, ומזוני רוויחי, וסיעתא דשמיא, אמן ואמן.

יה"ר שנזכה כולנו להתחזק בקדושת בתי הכנסת, אמן.

לכבוד העלון המחזק 'קדושת בתי מקדש מעט', ייש"כ על כל החיזוק שאתם עושים. ראיתי מכתב חיזוק ממכון 'אלקי ארוממן' וז"ל:

מתפלל יקר כאן בבית המדרש ישנם לבבות שבורים השופכים דמעות כמים על חולים הנאנקים ביסורי גוף ונפש וכן ישנם כאן בעלי משפחות הקורסים מחובות ומהקושי לפרנס את משפחתם, הורים שמנוחתם טורדתם בגלל מצב ילדיהם הרוחני או הגשמי, בחורים רבים המצפים לישועת ה' כדי להקים בית נאמן בישראל, זוגות הכמהים לפעיית תינוקות שישמע בביתם, וכן כלל המתפללים המתחננים "הושענא נפש מבהלה..." "אל תשליכנו לעת זקנה..." "ותצילנו מכל גזירות רעות וקשות אכזריות..." וכו' וכו', כל אחד ואחד עם הבקשות הפרטיות שלו, היש לך לב לחסום את תפילתם ולהשאירם במצוקתם, יגונם ואנחתם רק בגלל שאתה רוצה לדבר עכשיו בתפילה? שהרי מבואר בספרים הקדו' שהמדבר בתפילה מונע שגם שאר תפילות המתפללים לא יתקבלו!!! ומה עם לא תעמוד על

סיפור השבוע

ראיתי שאינך מדבר

כששמע מנחם שר' יוסף מחפש מורה פרטי לבנו, ניגש אליו והציע את עצמו. ר' יוסף אמר לו שיענה לו תשובה, אך חודש אב עבר, הזמן התחיל באלול, ור' יוסף עדיין לא ניגש אליו.

למנחם לא היה נעים להיות 'נודניק' ולשאול שוב ושוב מה קורה, אבל הכנסה קטנה זו היתה יכולה לעזור לו מאד, והוא ניסה להמציא את עצמו לעיני ר' יוסף, אך מצידו אין שום תגובה.

עם ההתעוררות הגדולה בחודש אלול, קיבל מנחם על עצמו לא לדבר בתפילה כלל וכלל לכה"פ עד סוף שמחת תורה. באסרו חג למחרת שמחת תורה, התקשר אליו ר' יוסף לסכם את פרטי העבודה.

ר' יוסף התנצל על שהתעכב עד עתה מחמת טרדותיו, והוסיף ואמר שבעצם היה בזה טובה, כי פרט לעצם הלימודים הרי הוא רוצה שהמורה הפרטי יהיה גם ירא שמים, ועכשיו בימי החגים כשנמצאים הרבה בבית המדרש אפשר בקלות לעקוב אחרי זה. "ראיתי שאתה מקפיד שלא לדבר בעת קריאת התורה אפילו בין גברא לגברא, לכן החלטתי שאתה באמת ראוי לכך". (קדוש היכלך)

כי יצפנני ב(בניית)סוכה

אני בחור בן 13 המתגורר בלונדון, אבקש לספר מקרה שאירע עמי בחודש תשרי האחרון.

לאור ההתעוררות הגדולה שהיתה בחודש אלול לקראת היארצייט של ה'תוספות יום טוב' סביב הענין של שמירה על קדושת בית הכנסת, ושלא לדבר בעת התפילה וקריאת התורה, התעוררתי וקבלתי ע"ע שמראש השנה עד אחר סוכות לא אדבר בכל עת התפילה מתחילתה ועד סופה.

יומיים לפני יום כיפור עבדתי להקים את הסוכה במרפסת ביתנו הנמצאת בגובה של שלש קומות, תוך כדי עבודה התכופת לרגע בצורה לא נכונה, ומצאתי את עצמי נופל מתוך המרפסת אל הקרקע שמתחתיו... קבלתי מכה הגונה ובלבי חששתי מי יודע כמה עצמות שברתי, והיכן אשכב ביום כיפור הבעל"ט, ואולי אף בסוכות. אבל לאחר כמה רגעים של התאוששות, ניסיתי לקום ולעמוד על רגלי, והנה אני עומד על שתי רגליים בריאות, כאילו לא נפלתי. חוץ מחתך קטן לא אירע מאומה, ובניסי ניסים שבתי ועליתי הביתה כאחד האדם. ברור לי כי זכות קבלתי הטובה עמדה לי ועספה אותי להגן בעדי, ושמרה עלי שלא יקרה לי כלום.

גליקן זה נתנדב ע"י פ.ב.ש.ה.
לע"נ בעל החזון יחזקאל
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטב

נח תשפ"ג גליקן קצו שנה ד

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר חנמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא רבא
מן שמיא ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשתלילו ויתם סביב
לשולחנכם, חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומחוני טב.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מליובלין זצ"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן יהיה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני גזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בויזשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למנן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקווינלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפרסם דבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדכם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איה מוזמורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמהם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להשי"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוזי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ה', ובעולם האמת
אקוה כי לא יבושו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארצענשטערן זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשייל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיינו
בספר, ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי יזכה לירוש',
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
ואסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הנ"ר שלום אייך זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלילה הכריז:
נצטרתי מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים אר"ה עמוד
רמ"ח, מלך בפי' פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען

תירוץ וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני גזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הג"ר אברהם מנחם מענדל ב"ר דוד מאיר ברנצקי זצ"ל יא"צ ב' חשון

נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. במדרש (ב"ר ל:ז): כל ק"כ שנה היה נח נוטע ארזים ומקצצן, ואמרין ליה למה כדון, אמר להון
כן אמר מר דעלמא דהוא מייתי מבולא על עלמא, אמרו, אי אתי מבולא, לא אתי אלא על ביתא דהאי גברא. וקשה, דאיך אמרו
לנח דברים כאלו בו בזמן שהם יודעים בעצמם שחוטאים בנפשותם, ואילו נח איש צדיק היה, וא"כ האיך יעלה על דעתם לומר
שיבוא מבול על נח. וי"ל עפ"י מה דאיתא בזוה"ק (סז): שנח חטא בכך שלא התפלל על בני דורו לבטל הגזירה, ולכן נענש
שנקרא המבול על שמו, וכמו שמצינו דכתיב (ישעיה נד:ט) "כי מי נח זאת ל". והנה בני דורו של נח היו סבורים שנח היה צריך
להתפלל עבורם שלא יאבדו, ועתה שאינו מתפלל, ואדרבה עושה תיבה להגין על עצמו לבד, לכן ראוי הוא למות, וכל העולם
כולו יהיה ניצול. וכעין מה שמצינו ששלח מרדכי לומר לאסתר (אסתר ד:יז) "אם החרש תחרישי בעת ההוא רוח והצלח יעמוד
ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו", וכמו שאמרו (תענית יא): בזמן שהציבור שרוי בצער, אל יאמר אדם אלך לביתי
וכו' ושלום עלי נפשי וכו', ואם עשה כן לא יראה בנחמת ציבור. וא"כ כל שכן הכא שיכול להתפלל עליהם ולא התפלל, וכעין
מה שאמרו (מכות יא) בנוגע כהן גדול, דלפי שלא התפלל על הרוצחים שבדורו הרי הוא בסכנה, ולפיכך אימותיהן של כהנים
גדולים מספקות לחם ומים לגולין לערי מקלט כדי שיתפללו על בניהם שלא ימותו. וזה היה כוונת אנשי דורו של נח שאמרו לו
היות שאתה יכול להתפלל עבורינו ואינך מתפלל, א"כ אם יבוא המבול עליך. (זרע שמשון אות ב').

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. במדרש (ב"ר לח:ו): אמרו דברים חדים על ה' אלקינו ה' אחד, ועל אחד היה אברהם
בארץ, אמרו אברהם פרדה עקרה ואינו מוליד, ועל ה' אמרו, לא כל הימנו שיבור לו את העליונים, ע"כ. משמע דש שייכות לב'

לכבוד עורך הגליון מליצי יושר

רציתי להודות לך על הרחבת הגליון עם ג' ספרים נוספים, ובעיקר על שני ספרים של צדיקי עולם שלא הניחו אחריו זש"ק הלא הם הילקוט סופר והג"ר יוסף ענגיל. וגם הג"ר עקיבא יוסף שלעזינגר אף שהניח אחריו זש"ק אבל ספרו לא מפורסם בכלל, אין ספק בעולם שג' צדיקים אלו פעלו בשמים שיתפרסמו דבריהם, ובזה נכנס הרעיון לך.

מגלגלן זכות ע"י זכאי, בטח הקדמת מקורם הרבה זכותם עד שזכית שתפילתך שהתפללת ברה"ש שעברה: "כתבינו בספר זכיות", נתקבל במילואו.

כדי שיהיה לי חלק עם הזכותים שלך, צירפתי פה טשעק להוצאת הגליון לשני שבועות בכל המקומות שבעולם, הגם שאין זה כלל לפי כחותי, אבל הרי הכתוב אומר "היד ה' תקצר"?

מרגלא בפומיה של זקני שליט"א לענות למי שאומר לו דאינו יכול ליתן צדקה משום שמצבו דחוק, לומר לו בזה הלשון: מדוע אתה מתחיל באמצע הסיפור? הסיפור מתחיל במה שאיך לך כסף? מדוע אינך אומר תחילת הסיפור? תחילת הסיפור הוא, כי הקב"ה הזן ומפרנס לכל, לא נותן לך פרנסה בריח, כך מתחיל הסיפור, ובתוצאה מזה אין לך כסף. ופשוט א"כ דהעצה לזה הוא לא לקמץ מליתן צדקה, רק אדרבה, ליתן צדקה במסירת נפש, ואז הקב"ה ישפיע לך פרנסה כראוי, כדכתיב "יש מפור ונוסף עוד".

מצו"ב קוויטל של משפחתי להזכיר בציונים הק'.

תודה על הכל וברכות למעלה מן המשוער מ.מ.א. שיכון סקוירא

נ.ב. מדוע אינך נוסע גם להציון של הזרע שמשון זי"ע להזכיר שם תומכי הגליון, הגם שהבית החיים באיטליא נחרב ואין שם מצבות, אבל כמדומה לי שיוצאים בערך באיזה שדה נטמן הזרע שמשון זי"ע.

הדברים הללו שאמרו, וצריך להבין השייכות. ויש לפרש עפ"י מה שאמרו (סנהדרין קט). בענין העון של הדור הזה, דנחלקו לג' כתות, אחת אומרת נעלה, ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה וכו', זו שאומרת נעלה ונעשה מלחמה, נעשו קופים ורוחות שדים ולולין. ויש לדקדק מה המדה כנגד מדה דמפני שאמרו נעלה ונעשה מלחמה נעשו קופים ושדים.

ונראה, דעיקר כוונתם במה שאמרו נעלה ונעשה מלחמה, היינו דרצו להביא עליהם שפע וטובה ע"י כישוף, והיינו בכח עצמם ואפ"ל שלא ברצון הקב"ה, וכמו שאמרו (חולין ז): אמר ר' יוחנן למה נקראו שמם כשפים, שמכחישין פמליא של מעלה. והיינו שיש כח ביד המכשפים לעשות אפ"ל כנגד רצון של מעלה. אולם בהמשך הגמ' מבואר שפעם אחת רצתה מכשפה לעשות כישוף כנגד ר' חנינא, ואמר לה ר' חנינא שהיא לא תצליח בכשפיה, שהרי "אין עוד מלבדו". והיינו שהיות דלר' חנינא היו הרבה זכויות, לכן נמנע ממנה להזיק אותו. הרי דאין שנתן הקב"ה כח ביד המכשפים, מ"מ ברצונו נוטל מהם את כוחותיהם.

ובזה מתבאר היטב דברי המדרש, שאכן היה כוונה אחת בב' הדברים שהיו אומרים, דמה שאמרו דברים חדים על הקב"ה דלא כל הימנו לבור את העליונים, היינו שאמרו שאין השפע תלוי בידו של הקב"ה, וגם הם יכולים להוריד מן השמים שפע מבלי רצונו ית', ועל דבר זה היו מביאים ראיה מאברהם, שאף שהיה צדיק והיו לו הרבה זכויות, עם כל זה נשאר כפריה עקרה ולא הוליד, וכביכול לא היה כח ביד ה' להושיעו, וא"כ כל שכן שלא יוכל הש"ת להכחיש את הכשפים. ולא היו מאמינים שבזמן שאין רצונו של הקב"ה בכך, ימנע מהם את כוחם, וכדכתיב "אין עוד מלבדו". ולכן נעשו

מדה כנגד מדה שנעשו שדים וקופים, ברואים שאינם מושלמים, שאינם לא אנשים ולא חיות, לרמוז שאפילו להשלים עצמם אינם יכולים, כל שכן שלא יוכלו להכריח להביא עליהם שפע ברכות. (זרע שמשון אות ח').

לע"נ הג"ר לוי יצחק ב"ר נחמן כהנא זצ"ל יא"צ ד' תשרי

ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך. למה חזר ואמר "אתך", ונראה כי לא היו הפרטים כדאים להנצל זולת ע"י צירוף "אתך", והיינו זכותך. ויובן לפי מה שכתב בנזר הקודש (ב"ר מט:יד) על מה שאמרו (תענית כא): בסורא הוה דברתא (-מגיפה), בשיבבותיה דרב (-בשכונת רב) לא הוה דברתא, סבור מינה משום זכותיה דרב, אתחזו להו בחלמא (-נראה לאנשים בחלום), רב דנפיש זכותיה, האי מילתא זוטרא היא לרב (-זה נס קטן לפי גדלותו של רב), אלא בשביל האי גברא דמושיל מרא וזבילא לקבורה (-נס זה אירע בזכות איש שגומל חסד במה שמשאיל כלי חפירה

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$180 פאר גליון מליצי יושר

וועט מען מוודיע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - וואראש, אבני נזר - סוכאטשוב, ילקוט סופר - פאקש, לב העברי - הר הזיתים, ר' יוסף ענגיל - יעין, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות
אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

לצורך קבורה). ודייקו המפרשים (ע' מהרש"א שם), במה שאמרו "רב דנפיש זכותיה, האי מילתא זוטרא היא לרב", דהרי אם הספיק זכות רב לדבר גדול, כל שכן לדבר קטן.

ותירצו דמה שהצדיק מגין הוא משום שכוין שניתן רשות למשחית אינו מבחין (ב"ק ס:), לכן הקב"ה חס על הצדיק שלא יתפס ח"ו, לכן אינו נותן רשות למשחית כלל, וזהו מה שהצדיק מגין. אכן לצדיקים גדולים כמו רב שאין למשחית אחיזה, דאפי' היה ניתן רשות בשכונה זו, לא היה בו כח לשלוט בצדיק גדול כמו רב, לכן לא היה לו כח להגין על השכונה, כי לא יזיק לו מה שיהיה ניתן רשות בשכונה זו, לכן רק משום האי גברא דמושיל מרא לקבורה שאין זכותו מספיק אם ינתן רשות למשחית, בזכותו ניצולו כל בני השכונה, עכ"ד.

ולפ"ז יש לפרש למ"ד בדורותיו לגנאי, דלהורות נתן הכתוב במילת "אתך", דמאחר שהם "אתך", בהכרח שינצלו גם הם, שאם ינתן רשות למשחית לא יבחין, מאחר שגם הוא אין זכותו גדול כל כך לעמוד בפני המשחית.

לע"נ הג"ר גדליה יוסף ב"ר יצחק בערנשטיין זצ"ל יא"צ ג' חשוון

שחיטה הוא היתר נמשך, ולא היתר נפסק. אמרו בחולין (דף סז): דרני דבישרא אסירי, דתולעים שנמצא בבשר הבהמה אסור. ופסק הרמב"ם (פ"ב מאכלות אסורות ה"ז) דתולעים אסור אף אם התלעו אחר שחיטת הבהמה. וביאר המגיד משנה שם וז"ל: לפי שבשר הבהמה אינה מותרת אלא בשחיטה, וכל דבר חי שיצא ממנה אפילו לאחר מיתה אסור, כיון שאי אפשר לו בשחיטה. אבל הדגים אינם צריכים שחיטה, לכן דבר הגדל ממנו [כגון תולעים] - בהיתר הוא גדל (כל זמן שלא פירשו), וכמו תולעת הפירות, עכ"ל.

וביאר האבני נזר (או"ח סימן תפ"ג אות ד'), דבהמה אף אחר שחיטה אינו נעשה היתר גמור כאוכל דעלמא, רק עדיין צריך להיתר השחיטה, אלא דשחיטה הוא "היתר נמשך", ולכן התולעים שאין להם היתר של השחיטה, אסורין. משא"כ

בדגים שאין צריך שחיטה כלל, הוי גדל בהיתר. וז"ל: לשיתת הרמב"ם הא דאמרינן בחולין דתולעים דבישרא אסירי, היינו אף שהתלעו אחר שחיטה, משום דהני דלא מהני בהו שחיטה, באיסורייהו קיימי. ועל כרחין לומר דמצות שחיטה הנעשה בבשר מתירתו תמיד, והני דלא מהני בהו שחיטה חזרו לאיסורין. דאי מאחר שנשחטה הוא כאוכל דעלמא שלא נאסר מעולם, מה חילוק יש בין בשר לכוור, עכ"ל.

והנה כלל ידוע בנוגע ביטול ברוב, דביטול ברוב משמש רק לסלק האיסורים ודינים מן המיעוט, אבל אינו מועיל להוסיף דינים על המועט, ולכן רק היכא דאיכא איסור על המיעוט, אז אפשר לומר דע"י ביטול ברוב נסתלק האיסור מהמיעוט. אבל להיפך כגון היתר שנתבטל ברוב, לא אמרינן דההיתר נהפך להיות איסור כמו הרוב, דאין הביטול ברוב מועיל שיחול על המיעוט הדינים של הרוב, רק מועיל לסלק הדינים מהמיעוט.

והנה אמרו במנחות (דף כג), דמיעוט בשר שחוטה שנתערב ברוב בשר נבילה, דשחוטה בטילה בנבילה, וחל איסור נבילה על השחוטה, ע"ש. וקשה דהלא ביטול ברוב אינו מועיל להוסיף דינים על המיעוט, וא"כ איך יחול איסור נבילה על בשר שחוטה, דמאי שנא מהא דאמרינן בכ"מ דהיתר שנתערב ברוב איסור, דאין ההיתר נהפך להיות איסור.

ו"כ בצפנת פענח (תנינא הלכות יסודי התורה פ"ה ה"ו) וז"ל: ס"ל לרבינו דשחיטה ההיתר שבה הוא נמשך, ולכן ס"ל בהלכות מאכלות אסורות דתלעים שנעשו מבשר בהמה לאחר שחיטה אסורים וכו', והגדר דשחיטה לא הוה היתר נפסק, רק גדר נמשך, עכ"ל. וי"כ בהלכה ו' שם, וז"ל: דשחיטה לא רק סילוק האיסור רק היתר נמשך וכו', ולכן דרנא דבישרא אסורים, עכ"ל. וע' בשו"ת זרע אברהם (לופטביר, סימן ב' אות י"ג).

תולדות החזון יחזקאל ז"ע

מזן החזון יחזקאל זצ"ל שם לילות כימים בעריכת ספרו, מתפלל ומתחנן תמיד לה' שיזכהו להבין תורתו ולחדש בה לפי האמת, לבאר ולחדש התוספתא על פי הפירוש האמיתי. מפת לחמו חסך להדפסת ספרים בלי שיסכים שיתמכוהו בהוצאות.

רבי אלחנן וסרמן סיפר שבשנת תרפ"ח כשעמד החפץ חיים לעלות לארץ ישראל, היה בין הספרים שהכין לקחת עמו, גם החזון יחזקאל. את החלק השני של ספרו סיים החזון יחזקאל לכתוב קרוב למאסרו, והיה הדבר לנס שהספיק למסור את כתב היד לאחד מנאמניו, והלה הציל אותו מאבדון.

בימי צער ודאגה - ורבים היו, היה חושש שמא מתוך טירדה ותלאה לא כיוון לחדש לאמיתיה של תורה, ושלא לא עלתה בידו להעלות על גבי הכתב בניסוח הרצוי והמדויק, ואז היה שוב שוקע באותו ענין ומלבן ומטטר רעיונותיו וחוזר וכותב הדברים בתחילה.

בימים שחלתה הרבנית מרת ריזל ע"ה, היה החזון יחזקאל שרוי בצער, לכן חשש להדפיס אחד מספריו, דשמו במצבו השבור נמנע ממנו להסיק חידושי אליבא דאמת. ולכן עשה החזון יחזקאל "גורל הגר"א", ולאחר שעלה בגורל הפסוק "יזל מים מזלי", החליט להדפיס את הספר. (פרקי חיים).

וכתב האבני נזר דלפי יסודו דשחיטה הוא היתר נמשך, אתי שפיר, דמצות שחיטה הנעשה בבשר מתירתו תמיד, וזה שאמרו דהשחטה בטלה בנבילה, דנסתלק שם שחיטה מן המיעוט, והיינו היתר שחיטה שחלה על בשר המועט, וממילא חזר הבשר לאיסור נבילה מעצמו, ולא מצד שחל עליו הדינים מהרוב.

וז"ל: מה שאמרו דהשחטה בטיילה בנבילה, היינו היתר שחיטה המוטל על הבשר, וממילא חזר לאיסור נבילה כמו תולעים דבישרא, עכ"ל. ברם עדיין קשה, דהא כבר חלקו הפוסקים על הרמב"ם בנוגע תולעים שנולדו לאחר השחיטה, מותר (ע' שו"ע י"ד סימן פ"ד סעיף ט"ז). וא"כ מוכח דנקטו כולם דשחיטה אינו היתר נמשך, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מדוע שחיטה בטלה בנבילה, והלא שחיטה אינו היתר נמשך, אלא מסלק האיסור של הנבילה, וא"כ איך חזר היתר להיות איסור ע"י ביטול ברוב.

ותירץ האבני נזר דבאמת כו"ע מודו להרמב"ם דשחיטה הוא היתר נמשך, אלא דהם סוברים דמועיל השחיטה להתיר גם התולעים שנולדו לאחר השחיטה.

וז"ל: יש לומר דבאמת מודים להרמב"ם דמצות שחיטה שנעשה בו אגידא בו להתיר, אלא דסבירא ליה דאף התולעים שנעשו בו, שחיטה ראשונה מתירתם, אף שיש בהם רוח חיים, מידי דהוה אדורות של בן פקועה [דאין צריך שחיטה].

לע"נ ר' בנימין זאב ב"ר מאיר וואזנער ז"ל יא"צ כ"ו תשרי

ונח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ. ויש לדקדק למה סיפר לנו הכתוב דנח היה בן שש מאות שנה בעת המבול. ונראה לפי המדרש (ילקוט תהלים א'): "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים", "האיש" זה נח, דכתיב "נח איש צדיק תמים", "על כן לא יקומו רשעים במשפט" זה דור המבול. וביאור הענין, דאם לא היה נח ראוי להנצל כמו שאר הדור, לא היה הקב"ה מביא המבול, כי א"כ היה השחתת כל מה שנברא. אמנם כיון שנשאר זרע לקיום העולם ע"י נח, א"כ אינו סותר תחילת מחשבתו שברביא, לכן הביא המבול. וזה שאמרו "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים זה נח", וכיון שנח נשאר, א"כ יש קיום לעולם, "על כן לא יקומו רשעים במשפט זה דור המבול", שהביא הקב"ה מבול על העולם. אמנם הרי כתיב (איוב ד: יח) "הן בקדושי לא יאמין", וא"כ מנלן שנח ישאר בצדקו. אמנם כבר אמרו (יומא לח:): כיון שעברו רוב שנותיו של אדם ולא חטא, שוב אינו חוטא. ונח היה בשעת המבול בן שש מאות שנה ועבר רוב שנותיו, ושוב אינו חוטא. וזה הצעת הכתוב "ונח בן שש מאות שנה", וא"כ אין חשש שיחטא עוד, ולכן ניצול ממי המבול, וא"כ לא היה ע"י המבול ביטול הבריאה, כי ישאר קיום ע"י נח, ולכן "והמבול היה מים על הארץ".

צא מן התיבה אתה ואשתך. יש לדקדק מדוע יצאו נח ובניו, ואח"כ אשתו ונשי בניו, הלא הקב"ה אמר לו "צא מן התיבה אתה ואשתך". ונראה דמכאן מוכח מה שחקרתי אם האי דנח דאמרו (בברכות סא. ולהלכה בסור ובשו"ע אה"ע סי' כ"א) שלא לילך אחורי אשה, דטוב יותר לילך אחורי ארי ולא אחורי אשה, אם שייך זה גם בבן אחורי אמו, יען דמחוייב לכבדה, וזה כבוד לאמו שתלך לפניו, וצ"ע. והנה אם אסור לילך גם אחורי אמו, שפיר שינה נח מהציוו, והלך מתחילה הוא ובניו, דאם ילך עם אשתו, יהיה אסור לבניו לילך אחריה ודק"ק. ועיין באמרות ה' שכתב וז"ל: כשיצאו לא כתיב "ויצא נח ואשתו", דא"כ אסורים בניו לילך אחריה.

בבלקט יושר (ח"ב י"ד עמוד לו ענין ב') כתב בשם רבו התרומת הדשן, וז"ל: מותר לילך אחר אשת חבר או אחר אמו, משום דבזמן הזה אין אנו מזהרים כ"כ מלילך אחרי אשה, עכ"ל. הרי דאיכא איסור גם לילך אחר אמו, רק בזמן הזה יש להקל.

לע"נ הרה"ק ר' יצחק זעליג מארגנשטרן ב"ר חיים ישראל זצ"ל יא"צ ב' חשון חלוק ושוב. במסורה ג' "הלוק", "הלוק ושוב", "הלוק וחסור", "הלוק ונסוע הנגבה". ונראה הרמז, כי לנסיעה לא"י ישנו כמה אופנים, יש מי שנוסע לשם שמים לשם מצוה [לקיים מצות ישוב א"י], וכאשר נסעו התנאים ואמוראים (כתובות ק"א), ואז בלתי ספק דשומר מצוה לא ידע דבר רע, וכמו ר' זירא כאשר נסע בלתי לה' לבדו, ואז זכה שם גם להתחכם בתורתו ע"י אורא דא"י מחכים (ב"ב קנ"ח), וכמו שאמרו (פסיקתא זוטרותא שמות כא: כט): "אשרי איש ירא את ה'", "אשרי איש", ולא אשרי אשה, אלא אשרי איש שמתגבר ביצרו כשהוא איש, ויש בידו לעשות רע, ואינו עושה, ועושה טוב, אבל משבא לעת זקנה אין לו שבח אם שומר ידו מעשות הרע, לפי שתשש כחו.

ולענינו היינו דוקא מי שנוסע לשם כאשר כספם וזהבם אתם. אמנם ישנו אשר כל זמן אשר הוא בהצלחה, לא עלה על דעתו לבקש א"י, וכל זמן אשר להם כבודם בגוים, לא זכרו ציון, לא כן כאשר נהפך הגלגל מצוררי עמים, או כאשר ירדו מנכסיהם, אז כדי לכסות חרפתם, בורח הוא לארץ ישראל, ואז כדרך שבא לראות כן בא ליראות [ואינו מצליח שם], וכעין שאמר הכתוב "מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי" (ישעי' א'). וישנו אשר עושים מא"י קרדום לחפור בה, היות כי בושח הוא לו להיות מחזיר על הפתחים בשביל עניותו, לכן הוא בא תחת מסוה של א"י, ואומר דהוא נוסע לקבץ על שם א"י. ועל פי הרוב כאלו אין להם קיום בא"י, זולת אותם אשר אונס רחמנא פטריה, כאשר היודע מחשבות יודע.

וזה נרמז במסורה הנ"ל "אם הלוק וגדל", שהליכתו לא"י הוא בזמן כשהוא גדול בכוחו ובהצלחתו, אז "הלוק ונסוע הנגבה", דמתעלה בה כדרכי אבות עולם, ועל זה אמרו הרוצה להחכים ידרים (ב"ב כ"ה). אך אם "הלוק וחסור", כי הליכתו היא על דרך "חסורי מחסרה והכי קתני", אז "הלוק ושוב", דשובב הולך בביטול תורה ועבודה שם, או "הלוק ושוב" לגמרי לחור", כי לא מצא לו מנוח לשבת בה.

אך את דמכם לנפשותיכם אדרש. כל "אך" מיעוט הוא. ופירש מו"ח [הרה"ק ר' הלל ליכטנשטיין מקאלמאי] נ"י, ע"פ מעשה בק"ק פראג, דפעם אחת נסע המלך ברחוב יהודים, וע"פ סיבה נפל לבינה מן חלוק ונהרג השני למלך, ועי"ז יצא גזירה גדולה על היהודים ר"ל. ובא זקן אחד ושאל למהר"ל מפראג ז"ל שהוא מוכן למסור נפשו ולומר שהוא הרוצח כדי להציל הכלל. ואמר המהר"ל שיעשה כן, ושכרו אין קץ, ועשה כן, ונגזר עליו שישליכו אותו מאותו חלוק, ויפול על צבא אנשי מלחמה שאוחזים בידיהם חניתותיהם, ונעשה לו כן. ואמר המהר"ל, שזה הזקן היה סוף לגלגול של ישמעאל בן נתניה אשר הרג את גדליה בן אחיקם, ואיך מרומז שמותר לעשות כן למסור נפשו בעד כלל ישראל, פי' מו"ח נ"י, דכתיב "לנפשותיכם אדרש", ולא בעד המוסר נפשו בעד כלל ישראל.

לע"נ הרה"ק ר' אריה לייבוש ב"ר נפתלי צבי הלברשטם זצ"ל יא"צ ב' חשון

ויבן נח מזבח וגו' ויעל עולות. כתב הגר"י ענגיל (בית האוצר מערכת א' כלל ט"ז) וז"ל: ראיתי בספר ראשי בשמים להגה"צ ר' ישעיה מפראג ז"ל עה"פ "ויבן נח מזבח וגו' ויעל עולות", דהקשה דהרי קרבן צריך להיות מן המותר לישראל כדיליפין מקרא "ממשקה ישראל" מן המותר לישראל (מנחות ה.), ואז עדיין לא הוי "ממשקה ישראל", כיון שלא הותר לו אז עדיין לאכול בשר כדאמרו בסנהדרין (דף נט:). ותירץ, דכיון דאחרי

בשורה טובה

שוב יצא לאור הספר המבוקש ביותר

חלת לחם על הלכות חלה - ברכת הבית על מסכת חלה

במהדורה מפוארת בתכלית ההידור והיופי אפשר להשיג בחנויות הספרים

ההקרה מיד הותר לו אכילת בשר, לכן היה מותר להקריב, עכת"ד. והנה סברת תירוצו זה הוא מהגמרא במנחות (שם), דאיסור שנעשה היתר באותו יום, לית ביה משום "ממשקה ישראל", משום דאין מחוסר זמן לבו ביום, וחושי בשעת ההקרה מיד כאילו היה היתר.

והנה קושיית זאת בלא"ה לא קשה, ד"ממשקה ישראל" איננו מפסולי קרבנות בן נח בבמה שלהם, וא"כ מנ"ל דנח קיים תורה עד שלא ניתנה.

ואולם מאדם הראשון לכאורה יש להקשות כן שהקריב ג"כ קרבן פר שקרנו קודמות לפרסותיו (ע"ז ח), וא"כ אצלו הרי לא הותר בשר באותו יום, וגם הרי אדה"ר קיים תורה עד שלא ניתנה וכו'. ואולם באמת גוף האי קושיא ד"ממשקה ישראל" לאו קושיא היא, שהרי כתיב רק "ממשקה ישראל", וזה הא הוי שפיר "ממשקה ישראל", שהרי כשתהיה האומה הישראלית, יהיה מותר להם, וז"ל.

ודע דבפירושי ידי משה (בראשית רבה פ' ט"ז) כתב, דבשר קדשים היה מותר גם לאדם הראשון, ע"ש. ולפי דבריו לא קשה קושיית הראשי בשמים, דכיון דהוי מותרין בבשר קדשים, א"כ שפיר הוי "ממשקה ישראל", כמו שהיו קדשים דמדבר נחשבים ממשקה ישראל, ואעפ"י שבשר תאווה היה אסור להם.

לע"נ חיה הינדל ב"ר משה יחיאל חיים וואלדער ע"ה יא"צ ה'תשנ"ח

וימת הרן. וברש"י שהשליכוהו לכבשן האש ונשרף. ולכאור' קשה דבשלמא אברהם אבינו שהיה חוקר גדול ושני כליותיו היו נובעות תורה (ע' בראשית רבה פס"א א'), ועלה במדרגה גבוהה כל כך שזכה לגילוי אלקות, לכן הבין שפיר שכדאי למסור נפשו על קידוש ה'. משא"כ הרן שלא בא אפילו לקרסולי אברהם אבינו, ואך ע"י ראותו מופת חותך של כח אלקי שהציל את אברם האמין בה', וא"כ מפני מה מגיע לו שישרף, ולמה לא ניצול כאברם אחיו שהביאו לידי אמונה זו.

ויש לומר לפי מה שכתב בספר הק' מגיד מישרים (בראשית דף ו), שהמגיד הבטיח לבית יוסף שיזכה להשרף על קידוש ה', ע"ש. הראת לדעת דזה זכיה גדולה לבן אדם שיזכה לעלות לקרבן ריח ניחוח לה', וכמבואר בתוס' (מנחות קי. ד"ה מיכאל), דמלאך מיכאל מקריב נשמות הצדיקים במזבח של מעלה, בפרט הנשרף על קידוש ה' דגם גופו נזדכך ועולה לריח ניחוח. וכ"כ המפרשים על רש"י (בראשית כג:ב) ששמעה שרה שהעלו את יצחק בנה להקריבו על המזבח וכמעט שלא נשחט ופרחה נשמתה, ותמהו המפרשים דרש"י היה צריך לומר "וכמעט שנשחט", דזה היה הפחד שלה שבנה יחידה נשחט, ומדוע כתב רש"י "וכמעט שלא נשחט". אלא דכוונת רש"י דאדרבה, דפחדה היה על מה שלא נשחט, דסברה אולי אינה זכאית שיעלה בנה לנחת רוח, אבל אם היתה שומעת שנשחט לקרבן לפני ה', לא היתה פורחת נשמתה כ"ל.

וזהו מה שדרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין יט.) עה"פ (ישעיה כט:כב) "כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם", לא ניצל אברהם מכבשן האש אלא בשביל יעקב. ותמוה דאברהם אבינו זכותו בעצמו היה מספיק להצילו. אך לפי דברינו מובן, דאדרבה, הזכות הוא שכן ישרף על קידוש ה', דמי שלא נשרף מורה שיש בו איזה פגם. וכן פירש"י בפרשת קרח (טז:טז) שאמר משה רבינו על קרח ועדתו יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור, אף חלקם תניחחו האש ולא תשרפנו. א"כ היה לו לאברהם אבינו לשרף, אבל כדי שיצא ממנו יעקב לא נתמלא רצונו ולא נשרף. ואולי יפורש ברעיון זה הפסוק (נחמיה ט:ז): אתה הוא ה' האלקים אשר בחרת באברם",

ג וע' בילקוט הגרשוני (אות א' אדם הראשון) שכתב, דהקושיא אין לה יסוד כלל, דממה נפשך אם באנו לאסור ההקרה משום שעתידיה תורה לומר "ממשקה ישראל", א"כ זיל ג"כ בהר העתיד שעתידיה תורה להתיר הבשר לישראל, עכ"ד. [הגר"י ענגיל לא נחית לסברה זו, אלא כתב דגם עכשיו קודם מתן תורה הרי זה "ממשקה ישראל", דלאומה הישראלית מעולם לא נאסר, רק אז עדיין לא היה האומה הישראלית].

אך יש לפקפק בזה, דהנה בגוף הפסול של "ממשקה ישראל", חקרו האחרונים אם האיסור לישראל סבה הוא לפסול הדבר לגבוה, דהפסול לגבוה מסתמך מחמת שנאסר להדיט. או האיסור לישראל אינו אלא סימן דפסול נמי לגבוה, דהתורה לימדה לנו מהא דכתיב "ממשקה ישראל" דכשם שאסרה להדיט כן פסלה לגבוה.

ורק אם אמרינן דהאיסור לישראל הוא סימן דפסול נמי לגבוה, אז יש לתרץ כדברי הילקוט הגרשוני, דאין ליכא סימן דפסול לגבוה, כיון דגם לישראל עתידיה תורה להתיר. אבל אם אמרינן דהאיסור לישראל סבה הוא לפסול הדבר לגבוה, א"כ מאי בכך דלעתידי עתידיה תורה להתיר הבשר, הוי בזמן שהקריב אדם הראשון הקרבן היה הבשר אסור, ואדם הראשון קיים התורה קודם שניתנה, ובאותו הזמן שהבשר היה אסור, היה סבה לפסול הדבר לגבוה. אבל לפי הגר"י ענגיל א"ש, דאין זה בכלל דבר האסור לישראל, דלאומה הישראלית מעולם לא נאסר, רק אז בימי אדם הראשון עדיין לא היה האומה הישראלית.

וקשה, דאם בחר בו מדוע לא קיבל קרבנו בכבשן האש, כדמצינו בהבל שהתנהג כראוי וקיבל ה' קרבנו, ושל קין לא קיבל. על זה אמר הכתוב "ושמת שמו אברהם" שיהיה אב לאומה הישראלית, וא"כ צריך יעקב לצאת ממנו, ובהכרח לכך נאשר.

לע"נ הג"ר אהרן ב"ר יחיאל טויבער זצ"ל אבד"ק באטורקעס בעל יד אהרן, יא"צ ה'תשנ"ח

כי לימים עוד שבעה אנכי ממסיר על הארץ. ופירש"י: אלו ז' ימי אבלו של מתושלח. אבל הגמ' בסנהדרין (דף קח:) למדו זאת מהכתוב לקמן "ויהי לשבעת הימים", מה טיבן של שבעת הימים, אלו שבעת ימי אבלו של מתושלח. ונראה דדקדקו חז"ל ללמוד מפסוק זה דוקא, דאי כוונת הכתוב לומר שביום השביעי היו מי המבול כאשר דבר ה' כי לימים עוד שבעה אנכי ממסיר על הארץ, הוה ליה לקרא למיכתב "ויהי ליום השביעי", או "ביום השביעי ומי המבול היו על הארץ", דלא שייך לומר "לשבעת הימים" בדבר שאינו אלא ביום השביעי. [והא דכתיב בקבלת התורה (שמות יט:טו)] "היו נכנים לשלשת ימים", היינו משום דההכנה היתה כל שלשת הימים. לפיכך דרשו חכמים "ויהי לשבעת הימים", דמיירי בדבר שישנו במשך כל שבעת הימים והיינו אבלו של מתושלח, ולכן לא הביאו מקרא האמור קודם "כי לימים עוד שבעה", דיש לדחות ולומר דזה הגבלת זמן.

שופך דם האדם וגו' ואתם פרו ורבו. איתא בתוספתא (יבמות פ"ח): בן עזאי אומר כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה הרי זה שופך דמים ומבטל את הדמות, שנאמר כי בצלם האלקים עשה את האדם, וכתיב ואתם פרו ורבו, ע"כ. כיון שאחרי הדברים האמורים בקרא "שופך דם האדם באדם דמו ישפך" כי בצלם האלקים עשה את האדם, חזו וכתב קרא "ואתם פרו ורבו", אחר שכבר נאמר קודם בפרשה זו "ויאמר להם פרו ורבו", ומדקאמר להם שנית "ואתם" בוי"ו החיבור המחברו אל הפסוק הקודם, חזינו דלהכי קרא ואמר "ואתם פרו ורבו", לומר דאז תהיו חפים מפשע האמור בקרא הקודם משפיות דמים ומהמעטת הדמות.

והגר"א הגיה בתוספתא כך "הרי זה ממעט את הדמות". ולא "מבטל" הדמות. והיינו משום דקודם הולדו לא שייך לומר דמבטל את הדמות, כיון דעדיין הדמות אינו קיים. אבל זה ממעט הדמות כיון שאינו עוסק בפריה ורביה. או שהוא ממעט בערכו של הדמות שלא נחשב בעיניו, ולפיכך לא חש להופעתו בין החיים.

ספר חסד לאברהם

חידושים והערות על התורה ועל פרשי

מעוטר בהארות ועיונים מחכמי דורינו
ורבותינו לבית בריסק

את הספר הנפלא ניתן להשיג בחנויות הספרים

חדש ויצא לאור

חדושי רבנו חיים הלוי

על הרמב"ם

עם מורשת הגר"ח

• כרך ראשון •

יולי כחדש בתוספת מכתובות ציונים. עיונים בותרות בקורות ומילואים

מהדורה מושקעת ומורחבת
בקריכת סכנו מורשת הגר"ח לאחר
הרכב שנים ביניקה עצומה

הוצאת ספרים מורשת הגר"ח
מחבר: רבי חיים הלוי
עורך: רבי חיים הלוי
מחבר: רבי חיים הלוי

מכון מורשת הגר"ח
more@machonmorshet.org

הוצאת ראשית
עם הספר 'לשוני'

הוצאת ראשית
מחבר: רבי חיים הלוי

קטן

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

נח תשפ"ג

כשאין אחר הוא מחויב

וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד דומם ועד עוף השמים וימחו מן הארץ וישאר אך נח ואשר אתו בתבה. [נח ז, כג]

ופרש"י אך נח - לבד נח, זהו פשוטו. ומדרש אגדה היה גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והכישו, ועליו נאמר (משלי יא לא) הן צדיק בארץ ישולם הגאון הגדול רבי נחום פרצוביץ זצ"ל בשבע ברכות לבנו הגר"צ שליט"א אמר שהנה יש לשאול מפני מה נענש נח שלא הביא את האוכל לאריה זמן, הרי זה היה רק חסד מצדו לחיות, ואם אדם לא עושה חסד האם צריך להענש על זה.

ואמר שמבואר שאם יש אחד שצריך שיעשו עמו חסד, ורק אתה יכול לעשות לו את החסד, אז א"ז התנדבות, אלא חובה לעשות את החסד, וכיון שרק נח יכול היה לעשות את החסד עם האריה ממילא הוא מחויב בחסד, וכשלא עושה חסד נענש. וה"ה סיים הגר"נ בבעל לאשתו שיש חסדים שרק הוא יכול לעשות לאשתו, וממילא זה לא רק נדבה לעשות את זה אלא זה חובה גמורה לעשותו לאשתו.

באופן אחר סיפרו

אירע פעם, שהגר"א קלמנוביץ והג' ר' שמחה וסרמן המתינו בארה"ב לסכום כסף נכבד עבור תלמידי ישיבת מיר ששהו באותה תקופה בגלותם המפורסמת בשנחאי. השעה היתה כבר שעת לילה מאוחרת, והכסף המיוחל התמהמה מלהגיע עד לשעה שתיים-שלוש לפנות בוקר.

כאשר סוף סוף הגיע הכסף, הודיע הגר"א קלמנוביץ להג' ר' שמחה, שברצונו לנסוע מיד אל סניף הדואר המרכזי בניו-יורק, כדי להעביר את הכסף לשנחאי. השנים יצאו יחד לאותה נסיעה לילית. כאשר המתינו בתור בסניף הדואר, שאל הרב וסרמן את הרב קלמנוביץ, מהי הדחיפות בהעברת הכסף? למה לא יכלו לחכות עם זה עוד שעות אחדות, עד למחרת בבוקר? הלא ממילא עד אור הבוקר לא ישגרו את המשלוח?

בתשובתו, הזכיר הרב קלמנוביץ את הפסוק שלפנינו ואת דברי רש"י, ותמה את התמיהה הנ"ל, וכי על איחור של פעם אחת כבר מגיע עונש? האם לא יכול האריה להמתין עוד מעט? ועוד, איזה חוסר הכרת הטוב מצד האריה הוא זה, לפגוע בנח, שרק בזכות מסירותו ניצל - בשל איחור בודד בהגשת מזונו! אלא - השיב הרב קלמנוביץ על שאלת עצמו - אריה זה היה האריה האחרון שנותר מכל האריות בעולם, שריד אחרון למינו. עם האוכל של האריה

האחרון שבעולם - אסור לאחר אפילו פעם אחת. ל"שריד אחרון" יש מעמד מיוחד ויש להתיחס אליו בהתאם.

בחורי הישיבות והרמ"ם שנמצאים בגלות בשנחאי, סיים הרב קלמנוביץ זצ"ל את דבריו, הם "האריות האחרונים" של עולם התורה, אסור לחכות ולעכב את משלוח הכסף עבורם, אפילו שעות ספורות בלבד!

[ואכן, נהג הרב וסרמן להוסיף בשולי הדברים, מאותם "אריות אחרונים", וכמעט רק מאותם "אריות אחרונים" שהיו בשנחאי, נבנתה התורה מחדש בארה"ב ובארץ הקודש].

חומר מאבד את עצמו

ואך את דמכם לנפשתיכם אדרש מיד כל חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם. [נח ט, ה]

כותב רבנו רבי יצחק אלחנן ספקטור: מכתבו הגיעני במה שדרש ממני אם מותר לפנות מקברו איש שהיה מאבד את עצמו לדעת ונקבר מן הצד ולקוברו אצל משפחתו, וזה עשרים שנה שנקבר, ודעת כת"ר שיש לפנותו דהא מפנין עצמות לקבר אבותיו כמבואר ביר"ד (סי' שס"ג [סעיף א]), ואי משום שאין קוברין רשע אצל צדיק לפי שהיה מאבד את עצמו לדעת, הא שנינו בסנהדרין (דף מ"ו ע"א) בענין הרוגי ב"ד דלאחר שנתעכל הבשר מלקטין עצמותיהם וקוברים אותם בקברות אבותיהם, והטעם הוא דלאחר שנתעכל הבשר נגמרה כפרתו וכמבואר שם (דף מ"ז ע"ב), ע"כ גם במאבד את עצמו לדעת יהיה הדין כן היכא שכבר נתעכל הבשר, וביקש כת"ר ממני לחוות דעתי בזה.

הנני להשיבו כי לדעתי אינו כן, דאם אמרו כן בהרוגי ב"ד דמיתתם הוי כפרה להם אין לנו לומר כן במאבד את עצמו לדעת שמיתתו היא עיקר החטא שלו תהיה כפרתו, ע"כ לא שייך לומר בזה שמיתתו תעלה לו לכפרתו, ואי משום שנקבר ונתעכל בשרו, הא לא מצינו בגמ' רק מיתה וקבורה ועיכול בשר, אבל קבורה ועיכול בלבד לא מצינו שיהיו כפרה, ע"כ דעתי שלא לפנותו. (תשובת רבינו יצחק אלחנן ס"פ)

כיצד היה חורבן אחר הבטחה שלא יהיה מבול

והקמתי את בריתי אתכם ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ. [נח ט, יא]

כותב רבנו רבי יצחק אלחנן ספקטור: בבבא מציעא (פ"ה א') אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (ירמיה ט' י"א ו"ב) מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ וכו', דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא

וזאת היא כוונת מאמרם ז"ל (סנהדרין ק"ח ע"א) דור המבול ברבה קלקלו, וברבה נידונו, ברבה קלקלו שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם, ר"ל דנמשכו אחרי תאוות בלי גבול, וכל אשר שאלו עיניהם לא אצלו מהם, וברבה נידונו שנאמר ביום הזה קעו כל מעינות תהום רבה, שהראה הקדוש ברוך הוא דיותר מדי לא טוב בשום דבר, ואפילו דברים טובים צריכים להיות במדה ובקצב, דהלא הגשם הוא דבר טוב מאוד, דמרוה את הארץ והולידה והצמיחה, ובכל זאת כאשר נתרבה יותר מדי טפה הארץ, לזאת העלה הראשונה שהביאה היונה לנח בעולם החדש היתה עלה זית מגן עדן להורות לו שהאדם לא ימשוך אחרי הנאות העולם הזה כאשר עשו אנשי דור המבול, רק הנאותיו ומזונו יהיה בקצב ובצמצום ואף שהוא לא טוב למאכל, אך היה לו ריח גן עדן, כי העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, לכן יראה העיקר בכל דבר שיהיה לו ריח גן עדן, זאת רמז העלה זית עדן שהביאה היונה מגן עדן. (קהלת יצחק)

הבדל בין דם יהודי לדם של גוי

אלה משפחת בני נח לתולדתם בגריהם ומאלה נפרדו הגרים בארץ אחר המבול. [נח י, לב]

שח אאמור"ר הגר"נ גולדברג שליט"א: מעשה שאירע לי בחודש אלול האחרון, שהלכתי לתחנת האוטובוס הנוסע מפתח תקוה לירושלים, והיו עמי עוד שני רמ"ם, וכשהגענו לתחנה ראינו אשה עומדת שם, ולידה מזוודות וחבילות רבות, וסיפרה שבחור משיבת "אור ישראל" הגיע מהישיבה עם כל החבילות, ונזכר ששכח דבר-מה בישיבה, ורץ לישיבה להביאו, וביקש ממנה שבינתיים ישמור לה על החבילות, ולאחר כמה דקות האוטובוס לירושלים הגיע, והבחור עדיין לא חזר, והאשה לא ידעה מה לעשות, ושאלתי את הנהג אם הוא מוכן לחכות רגע לבחור שצריך להגיע מהישיבה, והנהג שאל את הנוסעים והם הסכימו, לא ידעתי מי היה הבחור, ותמהתי מי יכול לנסוע עם כל החבילות והמזוודות שבוע לפני ראש השנה, ותוך זמן קצר הבחור הגיע ועלה לאוטובוס.

ושאלתי את הבחור להיכן מועדות פניו, וסיפר שלפני כמה שנים ארגון "עזר מציון" עשו בישיבה התרומת דם, ולקחו מכולם דגימות של הדם שלהם, וכעת נמצא שהוא המתאים היחידי לתרומת מח עצם לחולה מסוים, והתרומה נעשית ע"י הרדמה, וצריך להיות מאושפזים שבוע בבית חולים, וניגש לר' גאל רוזן ושאל אותו מה לעשות, האם ללכת עכשיו בחודש אלול לתרום, ואולי בכלל התרומה היא לגוי, כיון שרק אחרי שנה מגלים למי היתה התרומה, ור' גאל התקשר לר' חנניה צ'ולק והתייעץ איתו, ואמר לו ר' חנניה שלא היה מקרה אחד בו יהודי קיבל תרומה של מח עצם מגוי, אך היו מקרים בו גויים קיבלו תרומה מיהודים, ולכן מאגר הבנק של "עזר מציון" של תורמי מח העצם אינו מקושר לשאר מאגרי הבנקים בכל העולם, מכיון ש"עזר מציון" אינו פונה אליהם, כי המח עצם שלהם לא עוזר ליהודים, ומחמת כן מסתבר שהתרומה אותה הבחור עומד לתרום דרך "עזר מציון" תהיה תרומה ליהודי, והסיכויים קלושים מאד שהיא תהיה לגוי, ולכן נסע הבחור לביתו בכדי להתארגן לתרומת מח העצם.

ולמדתי ממעשה זה שיהודי הוא דבר אחר ושונה לגמרי מגוי, הדם של יהודי הוא דם אחר מדם של גוי, הוא בריה אחרת לגמרי, והחת"ס בתשובה כתב על איזו רפואה שגילו, ובדקו אותה על גויים, ואמר החת"ס שאין מכך ראיה על יהודים, כיון שגוף של יהודים הוא שונה לגמרי מגוף של גוי.

פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שנאמר (שם) ויאמר ה' על עזבם את תורתם אשר נתתי לפניכם. ובמדרש איכה המובא לעיל (אות ו') אמרו מצינו שיותר הקב"ה על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ולא ויתר על מאסה של תורה.

ולכאורה יפלא במה שאמרו דיותר הקב"ה על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, הלא כל האומר הקב"ה וותרן הוא יותרו חייו, כדאיתא בבא קמא (נ' א'), ובירושלמי שקלים (פ"ה ה"א), ובירושלמי ביצה (פ"ג ה"ט).

אך כוונתם הוא: דהנה כבר נשבע ה' לאחר המבול לא אוסיף עוד לקלל את אדמה בעבור האדם (בראשית ח' כ"א), שהאדמה לא תחזור עוד לתהו ובהו בשביל חטאת האדם, רק החוטא עונו ישא, והארץ לא תקבל עונש עבדו כמו שהיה בעת המבול שאמר ה' לנח והנני משחיתם את הארץ (שם ו' י"ג), אבל כאן בשעת החורבן נחרבה הארץ כדאמרו בגיטין (נ"ז א') לדידי חזי לי ההוא אתרא ואפילו שיתין ריבוותא קני לא מחזיק.

וזה שאמרו (בבא מציעא שם) דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, ונביאים ולא פירשוהו, דעל מה אבדה הארץ ממש, אם אדם חטא ארץ מה חטאת, והשיב הקב"ה על עזבם את תורתם, והכוונה על פי מאי דאיתא בשבת (פ"ח א'), ובעבודה זרה (ג' א'), דהתנה הקב"ה עם מעשי בראשית אם מקבלין ישראל את התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתהו ובהו, ועל כן אם אינם ממאסין את התורה אף שחוטאים רחמנא ליצלן בגילוי עריות עבודה זרה ושפיכות דמים מכל מקום רק הנפש החוטאת היא תמות, אבל הארץ אינה נענשת, משום דיותר הקב"ה בזה ונשבע לאחר המבול לא אוסיף עוד לקלל את אדמה (בראשית שם), על כן לא יחרב העולם מעבירות האלו, רק בחטא שעזבו את התורה בזה לא ויתר על מאסה של תורה ולכן אבדה הארץ ממש, ובשביל חטא מאסה של תורה יכול להיות דיחרבו כל העולמות, כי כן התנה הקב"ה בעת גמר הבריאה עם מעשי בראשית שאם חם ושלוש ישראל ממאסין את התורה אז יחרבו.

ולכן אמרו במדרש איכה (שם) דאם ראית עיירות שנתלשות ממקומן דע שלא החזיקו בשכר סופרים ושכר משנים, משום דבשביל חטאים אחרים לא תענש הארץ, רק החוטא. אבל כאן שראית עיירות שנתלשות ממקומן ונחרבו זהו בשביל שממאסין את התורה ואין רואין לחזק ידי לומדי תורה. (מאמר עץ פרי או' ז)

לא לימשך להנאות עולם הזה

ויחל עוד שבעת ימים אחרים ויסף שלח את היונה מן התבה. [נח ת, י] איתא במדרש (פי ל"ג) מהיכן הביאה? רב דימי אמר נפתחו לה שערי גן עדן והביאה ותו ע"ש, מה שהוצרכו ליפתח לה שערי גן עדן, כדי להביא משם עלה זית לנח.

שמעתי מהרב הגאון מו"ה צבי הירש (מ"מ ומ"ץ דק"ק וילנא יצ"ו) ורבה של קובנה שאמר כן, זנח האדם נברא באחרונה, אחר כל מעשה בראשית, שמצא העולם כולו ערוך לפניו, להראות לו שיכול ליהנות מעולם הזה כדאיתא בסנהדרין (ל"ח ע"א) תנו רבנן רם נברא בערב שבת מפני מה וכו', דבר אחר כדי שיכנס לסעודה מיד, פירש רש"י ז"ל ש"מציא הכל מוכן ויאכל מאשר יחפץ ע"ש, אך זאת צריך להיות בגדר ובגבול ידא, דהיינו שלא לימשך אחרי ההנאות והתאוות יותר מדי, דאז יושחת ויתקלקל תכלית בריאתו, אכן לא כן עשו אנשי דור המבול, דהם נמשכו אחרי ההנאות מאוות בכל חשקם ולא שמו מעצור לרוחם, כדכתיב ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו.

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממונטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

פרשת נח

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (ו, ט)¹

פירש"י: בדורותיו. יש מרבתינו דורשים אותו לשבת, כל שכן שאלו היה בדור צדיקים, היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם.

הנה מקור רש"י במדרש תנחומא (אות ה) דדייק לשון הפסוק צדיק תמים היה בדורותיו דלכאורה הול"ל צדיק תמים היה בדורו, ומדוע קאמר בדורותיו לשון רבים, וקאמר שצדיק היה בדורותיו ולא בדורות אחרים, ונחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר תמים היה בדור המבול ובדור הפלגה שאלו היה בדורו של אברהם אבינו לא מצא ידיו ורגליו וכו' וחד אמר תמים היה בדורותיו וכל שכן בדורות אחרים.

ויש לעיין מדוע כאשר דורשים לשבת, וכ"ש בדור צדיקים לא נקט דור מסויים. וכאשר דורש לגנאי נוקט דורו של אברהם אבינו.²

והנראה בביאור הדברים, שהתורה באה ללמדנו שנח לא נהג כאברהם אבינו. וכלפי צדקתו של אברהם לא היה נח נחשב לכולם. שהרי מדתו של אברהם היתה לשקוד על תקנת בני דורו להכניסם תחת כנפי השכינה, וכדכתיב (יב, ה) את הנפש אשר עשו בחרן, ופירש"י אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים³. ואף בדור המבול היה רצונו יתברך שנח ישפיע על דורו, ולכן צוהו שיבנה את התיבה מאה ועשרים שנה, כדי לעוררם לתשובה כדאיתא במדרש תנחומא (ה) הו"ד ברש"י (פסוק יד). וכן מצינו שאף כשהתחיל הקב"ה להוריד את המבול הורידו תחילה ברחמים, שאם ישובו יהיו לגשמי ברכה (רש"י ז, יב). וכיון שנח לא השפיע על דורו כאברהם, הרי שכלפי מדתו וצדקתו של אברהם אינו נחשב לכולם.⁴

ומעתה יובן היטב למאן דדריש לגנאי מדוע השווהו לאברהם דוקא, ללמדנו שעם כל גודל צדקותו של נח, חלוק היה בצדקותו מצדקותו של אברהם, שהיה משפיע ומרומם את בני דורו מה שלא מצינו אצל נח. ולכן הוצרכה התורה לכתוב בדורותיו לגלות שרצונו יתברך הוא צדקת אברהם דוקא.

ואולי אפשר להבין לפי"ז מדוע בחר הקב"ה באברהם להיות אבי האומה הנבחרת, ולא בנח או בשאר הצדיקים שקדמו לו. לפי שעבודת אברהם היתה ללמד את בני דורו לדעת את ה' וכמבואר ברמב"ם הל' ע"ז (עי' בהערה נא) והוא פירסם מלכותו יתברך כשקירב אלפים ורבבות לקרוא בשם ה' וכדברי רש"י (בד"ה ה' אלקי השמים, בראשית כד, ז) וז"ל, עכשיו הוא

1. נערך מחדש.

2. עי' במדרש רבה (ל, ט) דקאמר ר' יהודה בדורותיו היה צדיק, הא אלו היה בדורו של משה או בדורו של שמואל לא היה צדיק.

3. וע"ע ברמב"ם הלכות עבודה זרה (א, ג) וז"ל, ובן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו, והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם וכו' והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר ויקרא שם בשם ה' קל עולם, וכיון שהיו העם מתקבצין לו ושואלין לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה וכו' עיי"ש.

4. ועיין מש"כ הספורנו בסוף פרשת בראשית.

אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי היה אלקי השמים ולא אלקי הארץ שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא היה רגיל בארץ.

וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה (ז, כג)⁵

פירש"י: אך נח. לבד נח זהו פשוטו. ומדרש אגדה גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. וי"א שאיחר מזונות לארי והכישו וכו'.

מור"ר הגר"פ הירשפרונג אמר בשם רבו הגאון ר' מאיר שפירא⁶, דנח כשנכנס לתיבה היה איש צדיק תמים, אך כשיצא נח מהתיבה נשאר אך נח. והוא על פי הא דאיתא בחז"ל (זהר ח"א דף סז:): ובספרי הקדמונים שהקב"ה כביכול בא עליו בטענה⁷, לפי שבנה תיבה רק לעצמו ולא שם לבו להתפלל עבור הצלת בני דורו, וע"כ כשיצא מן התיבה כתיב אך נח, היינו ששוב לא קוראו הכתוב צדיק תמים, כי נח היה צדיק רק לעצמו, ותפקידם של עובדי השי"ת הוא להתפלל ולפעול גם למען אחרים כאברהם אבינו בשעתו⁸.

וכן כתב הגאון רבי מאיר צבי ברגמן בספרו שערי אורה פרשת מסעי, בענין כוחה של תפילה, וז"ל ומי שבידו להתפלל על חבירו נתבע על זה וכמו שאמרו חז"ל שמי המבול נקראו מי נח על שלא התפלל על דורו נקראו מי המבול מי נח כאילו נטבעו במימיו. על אף שהקרא צוח איש צדיק תמים היה בדורותיו, ואדרבה כשתמצי לומר היא הנותנת כיון שהיה צדיק הדור, היה בידו הכח להתפלל על כל הדור וגם תפלתו היתה מועילה על כל הדור, דוגמת הכה"ג שנתבע על שלא התפלל על דורו שלא יארע תקלה זו [של הריגה בשוגג] בחייו. ואפשר ונרמז זה בתורה את האלקים התהלך נח וכבר אמרו חכמי המקובלים שאלקים בגימטריא הטבע, והיינו שנח הלך בדרכים שהטביע הקב"ה בעולם ולא השתמש בתפלה שהיא למעלה מן הטבע. ואפשר ונרמז זה גם בדברי רש"י (ו, ט) שהוצרך סעד לתומכו כי טבעי העולם תמכו במעשיו. אמנם אאע"ה התחזק בתפלה שהיא למעלה מן הטבע וכמו שנתפרש.

ותביעה זו שהאדם נתבע על שלא התפלל על חבירו כינתה התורה בלשון חמס יעויין בפירש"י פ' לך לך (טז, ה) ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך. כשהתפללת להקב"ה מה תתן לי ואנכי הולך ערירי לא התפללת אלא עליך והי' לך להתפלל על שנינו והייתי אני נפקדת עמך עכ"ל⁹.

وهוא זכות שזיכתה תורה לכל אחד מכלל ישראל אצל השני שצריך להתפלל עליו בעת צרתו, וכשאינו מקיים זה הרי חוץ ממה שעובר על לא תעמוד על דם רעך והשבת גופו, הוא חומס וגוזל הזכות שיש לו עליו. ואפשר ובכלל (ו, יג) כי מלאה הארץ חמס שאמר הקב"ה לנח, נכלל בזה גם נח עצמו, שחמס התפלה מהם, שהיה לו להתפלל שלא תארע תקלה זו בימיו. ואף אם אירעה [שנכשלו דורו בחמס] היה לו להתפלל שישובו ומכיון שלא נתן להם זכותם חמס זה מהם. וכל כמה שגדול כחה של תפלה חמור עונשה להמעלים עצמו ממנה. בינה זאת¹⁰.

5. נערך מחדש.

6. שאמר בכנסיה הגדולה של (של) אגו"י, מובא בספר א"ש פנחס (עמוד כז) שי"ל בשנת תשס"ד מרשימות תלמיד מור"ר, ר' שלמה שטיין.

7. אולם עי' ברבנו בחיי (ו, יד) שכתב וז"ל שלא היה רשאי להתפלל עליהם כיון שלא היו שם [בדור] עשרה [צדיקים] עיי"ש.

8. ואפשר להטעים פרוש זה עפ"י מה שפירש הבעש"ט כי תיבה מרמז על תיבות התפלה, וא"כ פרוש הפסוק וישאר אך נח ואתו בתיבה, היינו בתפלה שנח התפלל רק על עצמו ועל הנמצאים עמו בתיבה, ולא על כל בני דורו (הרה"ג אברהם יעקב הערשקאוויטש).

9. עי' מה שכתבנו שם.

10. עיי"ש שהאריך בזה גם לבאר הגמרא במסכת מכות (יא.) דאמותיהן של כהנים מספקות להם מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו.

נספר תהליך

רשאי לקצר - משיגם ושיחם של גדולי ישראל (בקיצור)

כאשר הגאון ר' מרדכי בונים זילברברג מרא דאתרא שיכון ה' עלה להקביל פני רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א בימי חול המועד סוכות שאל את הרה"י, האם טפסופי הגשם שהיו בחול המועד זה בגדר קיתון על פניו, או שלא, כיוון שהגשם לא היה כשיעור לצאת מן הסוכה, ענה הראש ישיבה: "הקב"ה הראה בזה אהבתו אלינו, שגם שמוריד גשם לא יורד בשיעור שנצא מסוכתו".

סיפורי חיזוק באמונה

"יש לי הצעה מצוינת", אמר הרב ק' לאבי הבחור. "לי יש דירה שאינני מצליח למכור, לך יש בן שאינו מצליח להתארס, אז בוא נעשה עסק..."

חלף פחות מחודש. הדירה נמכרה, הבחור התארס... ועל יתר פרטי 'העיסקה' - בשורות שלפניכם | הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א עם סיפור אמיתי שהתרחש באלעד

היה זה לפני שנתיים.

הרב ד' ק' שליט"א, יהודי נפלא ונעים הליכות מידידי הקרובים, גבאי אחד מבתי הכנסיות שבכניסה לעירנו אלעד, הגיע בשמחת תורה להקפות באחת הישיבות הגדולות שבכניסה לעירנו. כמנהג הישיבה הקדושה, מכבדים אברכים הבאים להקפות, בספר תורה, כך שמיד כשהרב ק' הגיע לישיבה, ניגש אליו בחור האחראי על חלוקת ספרי התורה והפקיד בידו ספר תורה, כדי שירקוד ויסתובב עמו כמנהג, סביב הבימה. הרב ק' שמח בשמחת התורה, רקד עם ספר התורה, וכעבור זמן מה שב לביתו, עמוס חוויות רוחניות.

כעבור יומיים שלושה מצלצל הטלפון בביתו. על הקו נמצא בחור אלמוני, שאומר לו: "תדע לך שלא היה מגיע לך ספר תורה. אתה הגבאי בביהכנ"ס פלוני, ואתם לא אפשרתם לבחורים להגיע להיכל בית הכנסת בזמן הקורונה. עשיתם לנו עוול, כשהרשיתם לנו לעמוד רק מאחורה, בעזרת נשים..."

הרב ק' מסביר לו שזאת היתה החלטה של מתפללי בית הכנסת. "כיון שיש לנו מתפללים מבוגרים, חלקם בקבוצת סיכון למחלת הקורונה, וכיון שבישיבה פחות הקפידו על כל כללי הזהירות מהקורונה, לכן הסכמנו שתבואו, אבל שתתפללו מאחור, מבלי ליצור מגע עם המתפללים".

אך הבחור המשיך לדבר סרה, בשצף קצף, והסביר לגבאי כמה הוא לא בסדר וכמה "לא הגיע לך לקבל ספר תורה אצלנו בשמחת תורה". הגבאי החוויר והסמיק חליפות, וכשהשיחה הלא נעימה המשיכה, הוא פשוט ניתק את השיחה, וזהו.

כעבור יומיים הוא מגלה מכתב התנצלות בתיבת הדואר שלו. הבחור, עדיין חפץ בעילום שמו,

כתב מכתב שלם של סליחה ומחילתה, התנצלות ופיוס.

עברה חלפה לה שנה וחצי. הרב ק' מנסה למכור את דירתו, אך ללא הצלחה. פה ושם מגיעים מתעניינים, אך הדירה לא נמכרת. באחד הימים מתקשר אל הרב ק' יהודי נבוך בעליל, ומספר: "הבן שלי נמצא כבר הרבה זמן בשידוכים. מגיעות הצעות טובות ואז הן נופלות, שום הצעה אינה מתקדמת. לא הבנו מדוע, עד שבני הצעיר סיפר לי בסוד שאחיו, זה הבחור שנמצא ב'שידוכים', התקשר אליכם לפני כשנה וחצי וצעק עליכם. אני מתבייש בשבילו ומבקש ממך סליחה ומחילה. אנא, תמחל לו בבקשה, הוא 'תקוע' בשידוכים. אולי זה המעכב שלו".

האבא הרבה לבקש סליחה ורצה לספר מי הוא. הרב ק' לא הסכים לשמוע במי מדובר ומה שם הבחור ורק אמר: "במקום שנכביר במילים, יש לי הצעה מצוינת. אני כמובן סולח ומוחל, אבל יש לי דירה שאינני מצליח למכור, לך יש בן שאינו מצליח להתארס. בוא נעשה עסק, אני אתפלל בכל כוחי שבנך יתארס ואתם תתפללו בכל כוחכם שדירתתי תימכר על הצד היותר טוב"... חלף פחות מחודש. הדירה נמכרה על הצד הטוב ביותר והבחור התארס בשעה טובה ומוצלחת...

(פורסם ב'קוראים אלעד', שבת שובה התשפ"ג)

"רבותיי", ממשיך הרב זאיד ומספר, "אותו אברך התקשר אליי מיד במוצאי יום טוב ראשון של סוכות, ביום שני בערב בשבוע שעבר, ותיאר לי בתדהמה מה שקרה לו באותם רגעים..."

כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול דרך ארץ | הרב חיים זאיד שליט"א עם סיפור מדהים וטרי שאירע ממש לפני ימים ספורים

את הסיפור שאספר לכם עוד לא קראתם באף מקום, מפני שהוא אירע בדיוק לפני ימים ספורים, בליל יום טוב ראשון של חג הסוכות התשפ"ג.

ברחוב מיימון בבני ברק מתגורר לו אברך צדיק וירא-שמים, שלומי, אב ל-4 ילדים. שלומי עמל בתורה מבוקר ועד ערב, כשהוא ורעייתו היקרה מתגוררים בשכירות ומשלמים עליה סך של 4,300 מידי חודש. סכום לא קטן בכלל למשפחה של תורה.

בדירה שלהם יש מרפסת סוכה, בה יכולים לישון שני בני אדם בלבד. ילדיו של שלומי הינם קטנים, ולכן החליט הוא כמה ימים טרם החג, להזמין את הדוד מ'קרית-אתא' להתארח אצלו בחג הסוכות ולישון עמו יחדיו בסוכה.

הדוד שמח עד למאד על ההזמנה והגיע בערב חג לביתו. הם יצאו יחד להתפלל, סעדו בסוכה עם כל בני משפחתו, שרו ואמרו דברי תורה, ולקראת חצות לילה סידרו את המקום לצורך שינה בסוכה.

לפתע, מבחין שלומי האברך מבין עצי הסכך בדבר שהכהו בתדהמה. מה קרה? - לשכן מעליו יש גם מרפסת סוכה, אך בד"כ היא אינה מאהילה וחוסמת את סוכתו, מפני שהשכן פותח את הגגון של מרפסת סוכתו לכיוון אנכי, אל הקומה העליונה. אלא שהשנה, למרבה התדהמה, השכן מלמעלה פתח את גגון מרפסת סוכתו לכיוון חוץ, מעל הסוכה שלו. כעת, חצי מהסוכה שלו ממוקמת תחת הגגון - הפוסל את השינה והישיבה תחתיה. במקרה שכזה, הרי שכעת אין מקום שינה לשניהם בסוכה אלא רק לאחד.

שלומי החל להתלבט קשות: האם יוותר על מצוות שינה בסוכה בשביל הדוד האורח, או שמא כיוון שהוא בעל הבית המצווה הינה עליו? ומצד שני, אם המצווה עליו, וכי מה יאמר לדוד שלו: שישן בתוך הבית?!

לפתע צץ במוחו רעיון מבריק, הוא ניגש לדוד האורח ואמר לו: "דוד יקר, שכחתי לספר לך דבר חשוב. מנהג קדום של שנים יש לי, והוא - בכל יום טוב ראשון של סוכות, בעת שהכל עייפים מהכנות ערב החג הנני נוהג להישאר עד כל הלילה ללמוד תורה, ולכן תישן לבד הלילה בסוכתי".

לא היתה לו ברירה אלא לשנות מהאמת בשביל השלום וכדי לא לצער. לדוד לא היתה ברירה והוא קיבל את דבריו. שלומי, שהיה עייף מאד אחר כל טרחות החג, מסר נפש ולקראת השעה 1:00 בלילה יצא לרחוב ונכנס לאחת הסוכות של חסידות מפורסמת בבני-ברק, שם היה חשמל ומיזוג כל הלילה.

האמת, שהוא יכול היה לישון שם, אך הוא החליט כי אם כבר עושים מסירות-נפש, אז עד הסוף. את הלילה הזה הוא ינצל ללימוד תורה עם כל החשק, דווקא בזמן כזה שכולם עייפים מהכנות החג. הוא החל ללמוד והרגיש שהוא נרדם. מיד קם, שטף פנים והמשיך ללמוד. כך חזרו הדברים על עצמם.

בשעה 2:00 בלילה, בעת שהרחובות דוממים, נכנס לפתע יהודי הדור ומכובד לסוכה, כובע כחול לראשו, פפיון מעונב יוקרתי לצווארו, כשהוא מביט באברך הלומד בהתלהבות בסקרנות רבה. במבטא אמריקאי כבד הוא ניגש לשלומי ושאל אותו לפשר מעשהו בשעה שכזו.

שלומי, שלא ידע מיהו האורח המוזר שהבהילו בסוכה, ניסה להתחמק ולהמשיך בלימודו עם כל הריתחא, אך האורח התעקש ולא עזב עד שבילית ברירה סיפר לו האברך את כל שאירע לו עם הדוד בסוכה.

היהודי, שהתגורר בקנדה, התפעל מהסיפור ושאל אותו היכן הוא גר. שלומי הרגיש כי האורח מבזבז את זמנו, ענה לו את הכתובת המדויקת, והמשיך בלימוד עם כל החשק, תוך כדי שהוא רומז ליהודי שלא יפריע לו.

לילה של מסירות נפש לתורה עבר האברך שלנו, הכל כדי לא לגרום אי נעימות לדוד שהזמין לישון בסוכה.

רבותיי, פונה הרב זאיד לקהל, שלומי האברך התקשר אליי מיד במוצאי יום טוב ראשון של סוכות, ביום שני בערב, שבוע שעבר, ותיאר לי בתדהמה מה שקרה לו באותם רגעים.

בסיומו של יום טוב הראשון של סוכות, בעודו מסיים את ההבדלה, נשמעות דפיקות על דלת ביתו. בפתח עמד היהודי מקנדה בעל הכובע הכחול והפפיון. הוא ביקש רשות להיכנס ואמר לי: "כעת אוכל לספר לך מה תפס אותי כל כך אמש. אני איש אמיד ובעל עסקים גדולים ומשגשגים בקנדה. במשך השנה אני תומך במוסדות של האדמו"ר אשר למדת באותו לילה בסוכתו, וכהכרת הטוב הוא מזמין אותי כל שנה להתארח בסוכתו למשך החג.

"בסיום הסעודות אצל האדמו"ר, אני ניגש אל אחת הדירות שבבעלותי בארץ, הממוקמת באיזור, וישן בה. אמש, בליל החג, סיימתי הסעודה והשמחה אצל האדמו"ר בשעה 2:00, ובדרכי לדירה שבבעלותי, החלטתי לעבור דרך הסוכה של מוסדות החסידות. כשראיתי אותך, התפעלתי עד עומקי נשמת, לראות יהודי לומד בכזו התפעלות, ואף ראיתי את הצער שהיה לך כשניסיתי לדבר איתך.

"אך כעת", המשיך היהודי, "הרגשתי כי ה' הושיע אותי... מדוע? - כבר כמה שבועות שאני מחפש לעשות הסכם 'יששכר וזבולון' עם אברך ירא שמים הלומד בהתמדה עצומה. כל כולי שקוע בעסקים, אך מעריך אני את התורה ורוצה חלק בה. אני מחפש כבר זמן רב אברך מעל כולם, אברך שהתורה בשבילו היא רמת אחת מעל כולם. כמו שאני משקיע בעסקים, חיפשתי השקעה באברך מיוחד. כשראיתי אותך לומד בלילה כזה ובשעה כזו עם כל הכח - החלטתי שזה אתה! אנא ממך, בוא עמי כעת אל שלושה דיינים בחסידות שלנו לעשות טיוטת הסכם 'יששכר וזבולון'."

שלומי האברך שלנו לא האמין למשמע אוזניו. האם היהודי שלפניו דובר אמת או שהוא ממשיך בדבריו המוזרים מאמש. הם יצאו יחדיו אל בניין החסידות ושם נחתם הסכם 'יששכר וזבולון' ע"י שלושה דיינים, בו כתוב במילים הללו: "מיום זה - ליל יז בתשרי התשפ"ג, כאן בעיר בני ברק, תורתו של האברך שלמה בן למשפחת... תהא שייכת גם ל... בן המתגורר בקנדה,

ובתמורה הוא מעניק לו בהסכם - דירת 5 חדרים ברחוב בן פתחיה במתחם 'אוסס' (מתחם דירות יוקרה בבני ברק), החל מתאריך... ובנוסף הוא אף יעביר לאברך שלמה 5,000 יורו מידי חודש, למשך כל חייו תחת הסכם זה".

האברך לא ידע את נפשו מהלם. "דירת ה-5 חדרים בבן פתחיה היא אחת הדירות שבבעלותי כאן בבני ברק", הסביר לו הגביר. "כעת היא מושכרת עד סוף השנה, מיד בסיום השכירות אתה נכנס לשם לכל חיך!".

תשקיע בתורה? - בורא עולם יעביר ממך עול אחר של 'דרך ארץ', קושי ועמל אחר שנגזר עליך! (גיליון טוב לחסות בה')

לדעת איך לבקש

כעבור זמן קצר, חוזרת אלי בתי ואומרת: "אבא, זה מדהים! תפילתי בראש השנה כן התקבלה, ואף נענתה, וזה שלא התארסתי השנה - זה רק באשמתי". התפלאתי מאוד, במה בדיוק היא אשמה?

הרב ישראל אהרן קלצקין:

יהודי אחד ממכריי ניגש אלי לאחר ראש השנה ובפיו סיפור מעניין.

בתי בגרה, הוא מספר, רוב חברותיה כבר הקימו בית והיא עדיין מצפה לישועתה. היא נערה מוכשרת, מוצלחת וכלילת המעלות, אך עדיין מתפללת ומייחלת למצא את ה'באשערט'.

יש לה מנהג כבר מספר שנים, שהיא מתמקדת כל שנה בר"ה ומתפללת מעומק הלב ומבקשת על דבר אחד בלבד, ומדי שנה היא זכתה ובקשתה נענתה באותה שנה, ובחלקם היו מקרים מורכבים וישועות לא פשוטות.

בשנה שעברה, בראש השנה תשפ"ב, היא חשבה 'מתי אעשה גם אנכי לביתי' והחליטה כי הגיע הזמן לבקש על שאיפתה של כל בת ישראל כשרה, ובמשך ימי ר"ה התפללה וביקשה הרבה שתזכה השנה 'להקים בית נאמן בישראל', בזו הלשון.

במשך השנה היו מספר שידוכים שעלו וירדו אך לא הגיעו לכלל גמר. בתחילת חודש אלול עלה במוחה רעיון של שידוך, להציע את חברתה הטובה מכיתת הלימוד לבן דודה. אמרה ועשתה, הרימה טלפונים, הציעה ודחפה, והשידוך אכן יצא לפועל, ובימי הסליחות שלפני ר"ה נשברה הצלחת בשעה טובה.

בערב ר"ה בצהרים היא ניגשה אלי, ממשיך האב ומספר, והיא היתה מאוד שבורה מכך שזו הפעם הראשונה אחרי שנים רבות שבקשתה לא נענתה, למרות שהתפללה וביקשה מעומק הלב, לא פחות מהשנים הקודמות. לא מצאתי בפי את המילים הנכונות במה לעודד אותה, הבנתי לליבה וכאבתי את כאבה, שהוא כמובן, גם הכאב שלי.

כעבור זמן קצר, היא חוזרת אלי ואומרת לי: אבא, זה מדהים, תפילתי התקבלה ואף נענתה, וזה שלא התארסתי זה רק באשמתי.

התפלאתי מאוד, מה נשתנה בפרק זמן הקצר הזה ומה בדיוק באשמתי?

היא מושיטה לי מכתב שזה עתה הגיע בדואר, וכך כתוב שם: "בס"ד, מצורף בזה בברכה צ'ק של תשלום דמי השדכנות ששידכת השבוע לבתי תחי'. את מגיעה ליום הדין עם הזכות הגדולה הזו, זכית להקים בית נאמן בישראל. בברכה: אבי הכלה".

באותו רגע נפל לי האסימון, אומרת בתי. מה ביקשתי? - 'להקים בית נאמן בישראל'! מה יצא? 'הקמתי בית נאמן בישראל'! רק שכחתי לציין שהבית הנאמן הזה יהיה לעצמי...

אמרתי לאבא מיד: האור החיים מביא ענין זה בתחילת פר' ואתחנן בשם המדרש: מעשה באדם

שהיה מהלך בדרך ונתעיף, פתח בתפילה ואמר: 'רבש"ע, תזמן לי חמור', עבר שם גוי אחד שאתונו כרעה ללדת באמצע הדרך, וכדי שלא להעמיס משא על היולדת ציוה הגוי על היהודי להרכיב על כתפו את העייר (החמור) הקטן שנולד זה עתה, ולסחוב אותו עד לעיר. אמר היהודי: רבש"ע, קיבלת את תפילתי, ביקשתי חמור וקיבלתי, אך במקום שאני ארכב על החמור הוא רוכב עלי. ומכאן לומד האוה"ח שיש לפרט בתפילה מה שמבקשים באופן שלא יתפרש אחרת.

אמרתי לו: לפחות בתך לא קיבלה משהו הפוך מבקשתה, כמו אותו יהודי, וגם זכתה במצווה, וגם קיבלה את המסר בבירור בערב ראש השנה, כדי שתספיק להבין איך עליה לבקש השנה בפירוט יתר. הבטחתי לאב לפרסם את הסיפור ושיהיה לזכות בתו שתזכה השנה גם היא בעצמה להקים בית נאמן הפרטי שלה.

פתוך הפרשה

הסגולה שבאמירת השם 'אמתלאי בת כרנבו'

היה זה בערב שבת קודש. הגאון רבי חיים מיכאל וייסמנדל זצ"ל התהלך בשוק בנייטרא, כשלפתע קפץ מולו אדם ואמר לו: "אמור לי מהר את שם אמו של אברהם אבינו!"

שם אמו של אברהם אבינו הוא "אמתלאי בת כרנבו" (בבא בתרא צא, א) וידוע ששם זה הוא סגולה לאומרו כדי להצליח. וכ"כ בספר אורות אילים (תקל"ד): להצליח לפני שר ושלטון, קודם שיעמוד לפניו יאמר 'אמתלאי בת כרנבו' טו"ב פעמים ויצליח, ושו"ר שכ"כ רבינו הראב"י אב"ד (ה"ה רבינו אברהם בר יצחק אב"ד, מחבר ספר האשכול) בחי' לב"ב" (שם).

ובספר 'בעליל לארץ' להגאון רבי משה אריה לייב ליטש-רוזנבוים זצ"ל, שהיה תלמידו חביבו של מרנא החת"ס כתב בזה דבר נפלא (בחי' למכות יא, א ד"ה לפיכך): "משום דכתיב באברהם (בראשית יב, ג) ואברהם מברך, ואדם המברך לאברהם - מתברך, ואפילו לאחר מותו, לכך טוב לידע שם אמו, לברכו בשם אמו". ולמדנו מכאן, שאדם הרוצה להתברך, די לו שיברך את אברהם אבינו ויזכיר שם אמו - ובעבור זה יתברך!

כמו"כ אמירת שם אמו של אברהם הוא סגולה לכל עת צרה, וידוע מהגה"ק מקלויזנבורג זצוק"ל שאמר במחנות ההשמדה למספר יהודים שיאמרו "אמתלאי בת כרנבו" וניצלו באותות ובמופתים.

במכתב לאחיו סיפר הגאון רבי חיים מיכאל וייסמנדל זצ"ל דבר פלא שארע עמו יממה לפני פטירת אביו, בעת ששכב על ערש דוי. היה זה בערב שבת קודש, ורבי חיים מיכאל לא ידע מכך, והתהלך בשוק בנייטרא. לפתע קפץ מולו אדם שנראה כמודרני, והיה לבוש במכנסיים קצרים, ואמר להגרמ"ד: "אמור לי מהר את שם אמו של אברהם אבינו!" ענה לו הגרמ"ד: "האם כבר התפללת היום?". הפציר בו האיש מאד ואמר: "מה אכפת לך לומר לי?", ומשלא נענה לו הגרמ"ד, אמר לו האיש שהוא עוד יתחרט על כך שלא אמר לו זאת... והגרמ"ד חשבו למשוגע.

והנה במוצאי שבת הגיע הידיעה המרה, שאביו הצדיק נפטר. ומיד לקח בחיפזון מארגז ספריו של אביו את הספר "משמרת שלום - הלכות שמחות", ומשפתח הספר, נפתח לו בעמוד שכתוב שם "אמתלאי בת כרנבו אימא דאברהם אבינו - סגולה בשעת הסכנה". והתברר למפרע, שבשעה שפגע בו האיש הנ"ל, התגברה מחלתו של אביו עד אשר שבק חיים לכל חי.

לאחר כלות ימי השבעה, כשחזר הגרמ"ד לעירו נייטרא, שלח לחפש אחר אותו אדם, והבטיח לתת סך עשרת אלפים קראנען למי שימצא או יביא מידע מהאיש ההוא, אך אף אחד לא מצאו ולא ידע ממנו (מובא בספר תולדותיו 'איש חמודות' עמ' סא, הערה טו).

(גיליון פיקודך דרשתי פר' נח)

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 78

משה רבינו – איש האלוקים

מר חשוון תשפ"ג

משה רבינו - איש האלוקים

נאמר בתורה "וזאת הברכה אשר בך משה איש האלוקים" את בני ישראל לפני מותו והקשה האור החיים, שבכל התורה לא נקרא משה רבינו 'איש האלוקים' ומדוע ביום מותו נקרא כן. [וכן הוא בספר יהושע (יד, ו) שכן כלב מכנה את משה רבינו] ותיירץ שהרי משה לא נכנס לארץ בגלל בני ישראל, והיה מקום לומר שיש למשה טינה עליהם, ואף אם לא הקפיד עליהם, עדיין יתכן שאינו מחבבן כל כך, ואמנם כשכא משה רבינו לברך את ישראל, ניכר מזה שאוהב את ישראל, למרות מה שעשו לו, ואז נקרא איש האלוקים. וכן הביא מהילקוט, שלא זכה משה להיקרא איש האלוקים עד שבירך את ישראל.

ואכן מצינו כמה פעמים בתורה, שהקפיד משה רבינו על ישראל, כמו במלחמת מדין, שקצף עליהם על מה שהחיו את הנקבות, וכן מצינו שמשה הוכיח את ישראל "ממרים הייתם עם השם" וכי"ב הרבה תוכחות לעם ישראל, והיה ניתן לחשוב שיש בליבו עליהם, ורק כשכא משה לברכם, התגלה שהכל נעשה לשם שמים, ואהב את ישראל, אהבה גמורה, ועל זה נקרא איש האלוקים.

ואנו למדים מזה שענין הברכות יש בו מעלה גדולה, שהרי לא הגיע משה למעלה איש האלוקים, אלא מכח שבירך את ישראל. ומעדי הייתי תמה על כך, שהרבה יהודים רצים לקבל ברכה מכל מיני צדיקים, או כשיש איזה סנדק כולם רצים אליו להתברך, ואני מעולם לא ראיתי את ענין הברכות כאחד מעיקרי התורה, כמו שנהגו המון העם, ואמנם כאן אנו למדים מהתורה, שהברכות של משה רבינו, היו חלק בלתי נפרד מהעבודת השם שלו, ובכך נשלם לו המעלה של איש האלוקים, ורואים מזה שהברכות לעם ישראל הוא מעיקרי היהדות ועבודת השם.

בקשת משה רבינו - בך השם חילו

כהן שעבד בבית המקדש, והקריב קרבנות בחזקת שהוא כהן כשר, ואחר שגמר עבודתו נתברר שהוא חלל, האם עבודתו כשרה או פסולה, נחלקו בזה תנאים בגמרא (פסחים עב: ועוד) לר' אליעזר עבודתו פסולה, ולר' יהושע עבודתו כשרה, והטעם של ר' יהושע שמכשיר, שלמד כן מהפסוק "בך השם חילו ופועל ידיו תרצה" אפילו חלליו שבו תרצה.

והנה לפי פשוטו כוונת הפסוק הוא כמו שפירש"י, שראה משה שעתידין חשמונאי ובניו להילחם עם היוונים, והם היו ר"ב אנשים כנגד מעצמה יוונית של כמה רבבות, לכן התפלל עליהם משה "בך ה' חילו ופועל ידיו תרצה, מחץ מתנים קמיו ומשנאי מן יקומון" וביקש משה רבינו שיברך השם את החיל של בני לוי, כנגד האומה היוונית. אבל חז"ל דרשו מזה 'חילו' מלשון חללו, שבאופן שלא נודע שהוא חלל, עבודתו כשרה.

[בגמרא לפנינו הכשירו את עבודתו בלא נודע שהוא חלל, אבל בנודע שהוא חלל עבודתו פסולה, וכן העתיקו הראשונים, אבל הרמב"ם (ביאת מקדשו, ו) כתב שעבודתו כשרה בכל אופן, וטעמו נראה, שבפסול חללות עצמו אין הבדל אם נודעה או לא, ולכן עבודתו כשרה בכל אופן.]

ויש לתמוה בדרשת חז"ל, שהרי לא נאמרה כאן הלכה שהשם בריך את החללים שבו, ורוצה את קרבנם, אלא משה רבינו היה מדבר אל השם, ואומר בלשון בקשה 'בך השם חילו' וכמו בפסוק הקודם, שאמר משה 'תומיק ואוריד לאיש חסיד' ופירש רש"י: אל השכינה היה מדבר. ואמר להשם, האורים והתומים שלך ניתנו לאהרן הכהן חסידך, וממשיך משה לדבר עם השם ולבקש ממנו, בך השם חילו.

וצריך להבין מה שייך לבקש מהשם, שעבודת החלל תהא כשרה, וממה נפשך, אם מצד הדיון עבודתו כשרה, אין צריך לבקש על כך, ואם לפי ההלכה עבודתו פסולה, מה שייך לבקש על זה, שתהא עבודתו כשרה? וכי שייך להתפלל שישתנה דין התורה, מפסול לכשר?

הענין והעניוה לחי העולמים

אנו אומרים ביום כיפור ובשמחת תורה, העניו והעניוה לחי העולמים. ולכאורה צריך להבין איך מתיישבים שניהם כאחד, שהרי היכן שיש עוץ אין מקום לענווה ולהיפך. ובכדי לבאר הדבר, ראוי להביא את מה שמסופר בספר מלכים (יג, א) שירבעם הרשע עמד אצל המזבח להקטיר לעבודה זרה, ובא אליו איש האלוקים והוא היה עדו הנביא [כמש"כ רש"י שם] והתנבא לו, שיקום מלך מיהודה ויאשיהו שמו, והוא עתיד ליבוח על המזבח, את כל כהני הבעל, ויהי כשמועך כן המלך ירבעם, וישלח את ידו מעל המזבח, לומר לתפוס את עדו הנביא, ומיד יבשה ידו של ירבעם ולא יכל להשיבה אליו, ואז ביקש המלך ויאמר אל עדו להתפלל בעדו שתשוב ידו אליו, ואכן התפלל עליו עדו הנביא, וחזרה ידו של ירבעם כבראשונה.

והנה בתיקון לליל הושענא רבה מובא מהזהר הקדוש, שלמד מפסוקים אלו, בוא וראה ענוותנותו של הקב"ה, שעל כבוד עצמו אינו מוחה ועל כבוד הנביא הוא מוחה. וביאור הדבר, שהרי ירבעם עבד עבודה זרה הרבה פעמים, ומעולם לא יבשה ידו, ורק כשכא לפגוע בנביא השם קיבל עונש כזה, הוי אומר שהקב"ה מוחל על כבוד עצמו, ועל כבוד הנביא אינו מוחל. ואם נתבונן עוד נראה, שגם כשהקב"ה מוחל על כבוד הנביא, ניכרת ענוותנותו, שמיד כשיבקש עידו בשם ירבעם שיתרפא, הסכים הקב"ה לקבל את בקשתו, ורפיא אותו.

ונראה שבפירשה הזו מגולל גם העניו והחזק של השם וגם הענווה, מצד אחד הענווה שהקב"ה מוחל על כבודו כשעובדים ע"ז [ואמרו חז"ל בגיטין (נז, ב) מי כמכוח באילמים השם, שהגבורה שלו היא, שמשים עצמו אצלם] ומצד שני העניו, שכשאשר באים לפגוע באיש האלוקים, הקב"ה מראה את עוזו וחזקו, ומיד במקום, מתייבש ידו, ואמנם כשהנביא מבקש בשם ירבעם שיתרפא, הקב"ה נענה לתפילתו מיד, למרות עתיד ליבוח על קודם הוא שלח את ידו לפגוע בנביא השם, וממה אנו רואים שיש להקב"ה הנהגה של ענווה, שמוחל על כבודו, וגם יש הנהגה של עוז וחזקו, וגם בתוך העניו והחזק שלו ניכרת ענוותנותו, שהוא מוחל על כבודו. [וכיו"ב אמרו חז"ל (מגילה לא, א) במקום גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו.]

אור מפלא תקצ"ט - תשפ"ג

חומש
הכתב
והקבלה

בעל
שם טוב

אור
החיים

מלבי"ם

בשורה אחת
עם גדולי
מפרשי המקרא
ניצב מעתה
לתפארה הפירוש:
**הכתב
והקבלה**
על התורה

והוא ספר יסוד המאיר את משמעות המקרא בדרך ייחודית ומופלאה המבוססת על סדר המילים בפסוק והבגת שורשי התיבות והטיותיהם, גתיב אשר בו גגלים עולמות חדשים ונשגבים בהבגת דברי התורה הקדושה.
לראשונה יו"ל במהדורה מדוקדקת, מפוארת, מאירת עיניים ומותאמת לכל גפש.

יפה נור
ספרים

הוצאה והפצה: "יפה נור" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• ירושלים: מכון ישראלי 17 // ירמיהו פינת ברוכים // צומת בר אקן 1 // נבעת שאול 28 // בית ון הפסנה 50 // בית הרפס 32 חדשו גוה יעקב: פכנ 1 פינת פרס • מודיעין: עינת-קרית ספר: אבני נזר 26 // שדי חמד 1 // חדשו הרב מפונבז 1 • ברכסלד: רבי יהודה הנשיא 1 • בית שמש: חפצי-בן איש חן 29 // חזון איש 17 // רמה א-תל שורק 31 מעל שוק מהרדן • בני ברק: רבי עקיבא סג 1 // אהרונביץ 19 מול מרכז רימונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 43 // עזרא 45 חדשו המכבים 63 פרס • אשדוד: ענק הספרים - יוסי בן חפציא 10 רובע ז' • פתח תקוה: קהילת יעקב 4 גני הדר // ההסתדרות 2 פינת רוטשילד • אלעד: רבי יהודה הנשיא 90 • חדשו כ" • הרב אישיב 6 שכונת בני איקון (אחיסטק) • קרית נתן הדרמוד מתבדר פינת נתיבות שחם (בנין קרעטשניף) • רכסים: סכיון 37 (בנה ביתך) • נתיבות: האר" 86 • נפוקים: חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה חדשו • סבריה: שפט חיים 4

1-599-581-581 // YEFE.CO.IL // משלוחים בכל רחבי הארץ

בדרכו של רבינו הגר"ח זצוק"ל, על ידי מכון 'שיח אמונה'

בני העלייה לומדי 'שיח התורה' התכנסו בשולחנו של רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל לסיום חצי הש"ס בסדר הלימוד של 8 דפי גמרא בכל יום בשילוב שמחת המועד

קדיש דרבנן בסיום המסכתות מחצי הש"ס אמר בנו של מרן זצוק"ל הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א * דברי הערכה לבני העלייה לומדי 'שיח התורה' נשא חדב"נ ראש ישיבת 'תורה בתפארתה' הגאון רבי דוד אפשטיין שליט"א, ודברי חיזוק במעלתם של בני העלייה שזכו לזכות בקנין התורה של רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל נשאו נכדו ומקורבו של מרן הגאון רבי גדליה הוניסברג שליט"א, ומגיד המישרים הרה"ג רבי ישראל מאיר שושן שליט"א * הדי הערכה והתפעלות נשמעים בעולם התורה לכבודה של תורה, בגודל מעלת בני העלייה הזוכים ללכת בדרכו של רבינו מרן זצוק"ל

מעמד נעלה של כבוד התורה, לרגל סיום לימוד חצי הש"ס במסלול "כדרכו - 8 דף ליום", במפעלי התורה "שיח התורה" שנוסדו לעילוי נשמתו ולהמשך דרכו בקודש של רבינו שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל זצ"ל קניבסקי, התקיים ביום חמישי של חול המועד סוכות, בבית הרב זצ"ל, במעמד בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, ובהשתתפות בני העלייה מסיימי חצי הש"ס.

במעמד השתתפו בני העלייה מכל רחבי ארץ הקודש שזכו ללימוד ולסיים את המסכתות משלושת הסדרים הראשונים של הש"ס, וזכו להמשיך בדרכו של הרב זצוק"ל בלימוד חובות אלו. את סיום סדר נשים וחצי הש"ס קיים נכדו של מרן זצוק"ל, הרה"ג רבי שלמה קולדצקי שליט"א, כשאת הקדיש דרבנן אמר בנו של מרן זצוק"ל הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א. במעמד נשא דברים חיזוק חדב"נ וראש ישיבת 'תורה בתפארתה' הגאון רבי דוד אפשטיין שליט"א שעמד בדבריו על הזכות להמשיך את מפעל חייו של מרן זצ"ל שזיע"א שחידש דבר שלא היה מימות משה רבינו, החובות. בדבריו גם הביע את ההערכה העצומה לשקידה וההחזקה בעץ החיים, בלימוד עצום שכזה, שמונה דפי גמרא דבר יום ביומו.

נכדו חביבו של מרן זצוק"ל, הגאון רבי גדליה הוניסברג שליט"א, נשא דברים מרגשים, כשהוא מעיד מה שראינו בשנה האחרונה כשנחלש, כמה מסר נפשו על הלימוד ועל החובות ולכן חובה קדושה להמשיך ולמסור נפש על זה. מגיד המישרים הרה"ג רבי ישראל מאיר שושן שליט"א הביא בדבריו את דברי הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל שאת העולם הבא של הגאון מוילנא אין לשער ואין לתאר, אבל 'לרנן תורה איז בעסער'.

לבקשת עשרות בני העלייה לומדי הש"ס, הוחלט במקום לפתוח והוכרז, על יסוד ופתיחת מסלול חדש ללימוד ומבחנים של דברי התוספות על שמונת הדפים הנלמדים מידי יום, כשהמסלול נפתח מיידית החל מתחילת הלימוד בסדר נזיקין, ולומדים בו בני העלייה לומדי מסלול 'בדרכו' של 'שיח התורה'.

בסיום המעמד התברכו הלומדים על ידי הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א בברכה והצלחה, ושיראו סייעתא דשמיא בעמלם להצליח לעמוד בדרך הלימוד הנשגבה הזו.

כהוקרה והערכה לרגל המועד ולכבוד סיום חצי הש"ס קבלו הלומדים והמסיימים, שי מיוחד מאת מכון 'שיח אמונה', כן התקיימה במקום חלוקת מילגות לזוכים בעשרות ההגרלות המתקיימות מידי שבוע על ידי 'שיח התורה'.

ב'שיח התורה' מביעים הערכה רבה לאלפי הלומדים בכל המסלולים ובפרט לעשרות הלומדים במסלול 8 דף גמרא בכל יום, כאשר מאז הורם הנזר והוסרה העטרה, ומאז הוקם מפעל 'שיח התורה', ועשרות רבות של בני עלייה לומדים מידי יום את מסלול 'בדרכו' של 8 דפי גמרא בכל יום, חול ושבת ללא הפסק, לצידם של אלפי הלומדים בשאר מסלולי הלימוד ב'שיח התורה'.

מעמד סיום חצי הש"ס ע"י בני העלייה לומדי 'שיח התורה'
בכל יום, חול ושבת ללא הפסק, לצידם של אלפי הלומדים בשאר מסלולי הלימוד ב'שיח התורה'. הדי הערכה והתפעלות נשמעים בעולם התורה לכבודה של תורה, בגודל מעלת בני העלייה, כשב'שיח התורה' קוראים לקהל חובשי בתי המדרשות, להצטרף ללגיונו של מלך, במסלול 'בדרכו' ההולך לפני המחנה, או לכלל מסלולי הלימוד של 'שיח התורה'. ההצטרפות בטלפון 03-308-5000, או בעמדות 'נדרים פלוס'.

יצוין, כי שמות הזוכים ב-91 ההגרלות השבועיות, מתפרסמים מידי שבוע בטלמסר של 'שיח אמונה' ובעמדות 'נדרים פלוס' כשהזכיות מחולקות בבית מרן זצוק"ל ובמוקדים מיוחדים ברחבי הארץ.

הגר"ש קניבסקי שליט"א באמירת קדיש דרבנן
לע"נ אביו רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 104 | פר' נח תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מו"ח דשכבה"ג ראש הישיבה רבינו הגד"ג אדלשטיין שליט"א

במסירת שיעור בביתו

מעמד סיום ש"ס ירושלמי על ידי הגד"א גרבוז במעונו של מו"ח ראש הישיבה הגד"ג אדלשטיין שליט"א, ובהשתתפות האדמו"ר רבי רפאל אבוחצידא, והגר"ד דיסקין

עם נשיא דרשו הג"ד דוד הופשטטד בדיון על המשך פיתוח התכנית לשנת תשפ"ג. נשיא דרשו אמר למדן דה"י כי בשל יוקר המהיה בארגון שוקלים להעלות את מלגות האברכים במהלך החורף הקרוב

**מעמד סיום הש"ס ע"י בחור משיבת סלבודקה הקטנה
בהשתתפות מרגן ורבנן ראשי הישיבה**

**בהיכל כולל בדסלב בבני ברק התקיים השבוע מעמד מרזום לרגל סיום הש"ס שגלמוד ע"י מאות אברכי הכולל.
במעמד השתתפו מרגן ורבנן שליט"א, את סיום הש"ס וההדרן נשא הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א ראש ישיבות ארחות תורה,
ואת הקדיש אמר הגאון רבי אברהם ישעיהו קניבסקי שליט"א ראש כולל ארחות יוסף. צילום: משה גלדשטיין**

**הגאון רבי אפרים כהן שליט"א ראש ישיבת משכנות התורה
בביקור במעון הגאון רבי מייכאל פרץ שליט"א במקסקו**

**ברכת הדרך במעונו של מרגן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א
לאחד שבהכוונתו שוכנו ילדי ת"ת עטרת שלמה מועדב ב"ב
בבני ת"ת השייך לת"ת "החדש"**

מעמד פדיון הבן בצאנז לנין האדמו"ר שליט"א

הכהן היה מרן הגאון רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון צילום: משה גולדשטיין

מדרן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א בהבדלה

שמוחת הארוסין לבת הגרי"ש קניבסקי עם נכד הגאון רבי מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א

מעמד 'גמרא במתיקות' לאצילי העם העמלים

בהשתתפות גדולי ישראל ונשיא הארגון רבי אהרן דריוון ממונטריאול שבקנדה צילום: מענדי קודנט

מעמד אדיר של כבוד התורה, לכבודם של למעלה מרבעת נבחנו ארגון 'תורת' בשילוב סיום מסכת סוכה התקיים במודיעין עילית בהיכל ישיבת 'עטרת שלמה'.

המעמד נערך בסימן 'גמרא במתיקות'. בשיאו של המעמד, הס הושלך בקהל עת נכנסו מרגל ורבנן גדולי ישראל ובראשם מרגל הגאון רבי ברוך מרדכי אורחי ראש ישיבת 'עטרת ישראל' וחסר מועצת גדולי התורה, רבי ברוך מרדכי נשא מדרשותיו בפני הקהל, בכדי להצליח בלימוד צריך לרצות ובכדי לרצות צריך להשקיע תפילות לרצות להיות מונחים בלימוד, צריך התמדה וצריך כמובן השתקעות בלימוד, להיות מונחים בלימוד, כשיוצאים כשיש צורך לצאת עם קושיא טובה ואז מקבלים גישמאק בלימוד.

הגאון רבי חיים פרץ ברמן ראש ישיבת פוניבז', עמד על מתיקות התורה שמקורה באהבת עולם שאוהב הקב"ה את ישראל ולכן נתן להם את התורה וכשעמלים בה מרגישים את אהבתו, ובשמחוקים את האמונה בקב"ה מגיעים למתיקות התורה.

מנחה המעמד הרב הגאון רבי אליעזר וטקובסקי יו"ר 'תורת' הזמין את נשיא 'תורת' רבי אהרן דריוון ממונטריאול שבקנדה ואת בנו שסיים את מסכת סוכה בשירה ובריקודים לכבודה של תורה,

ניתן להשיג את הקובץ מודפס במקומות הבאים:

מבצע מיוחד

זה קורה מדי שבוע...
מגיעים למוקד ההפצה
ובדיוק הכיס/הארנק ריק
או שיש רק כסף גדול
ואין עודף,
ולפעמים מכשירי האשראי
לא פעילים...

**מהיום חוסכים את כל הבלגן!
משלמים מראש סך 200 ש"ח
בלבד**

(ניתן לחלק לכמה תשלומים)
**וע"י כך הנך זכאי לקבלת
קובץ אחד מדי שבוע, מאחד
המוקדים ברחבי הארץ.**

ללא צורך
בחיפוש אחר התשלום
וללא צורך
לקחת בהקפה ואחרי זה
לשכוח לשלם ואז להסתפק
כמה חייבים וכו'...

הזכות לקבלת קובץ
היא מיום התשלום
עד לחג הסוכות תשפ"ד

בברכה מרובה
מערכת 'קובץ גליונות'

הצטרף גם אתה להפצת הקובץ בעיר מגוריך 053-3145900